

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tapio Keskitalo

MARSSIEN LEHTIEN SIVUILLE

Mielenosoitusten käsittely suomalaisissa sanomalehdissä

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

KESKITALO, TAPIO:

Marssien lehtien sivuille: Mielenosoitusten käsittely suomalaisissa sanomalehdissä

Pro gradu -tutkielma, 86 s., 5 liites.

Tiedotusoppi

Kesäkuu 2008

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani sitä, miten levikiltään Suomen suurimmat sanomalehdet kirjoittavat kotimaassa järjestetyistä mielenosoituksista. Työni kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat: Mistä aiheista pidetyt mielenilmaukset ylittävät uutiskynnyksen, mistä aiheista mahdollisesti vaietaan, mitkä tekijät lisäävät uutiskynnyksen ylittäneiden mielenosoitusten uutisarvoa ja ketkä uutisissa pääsevät ääneen ja millaisin ehdoin? Lisäksi tarkastelen sitä, millaisia eroja uutisoinnissa on lehtien välillä.

Työssäni on mukana yhteensä 435 lehtitekstiä, jotka on kerätty Helsingin Sanomista, Aamulehdestä, Ilta-Sanomista ja Iltalehdestä. Aineistooni kuuluvat kaikki vuonna 2006 kyseisissä lehdissä kirjoitetut journalistiset tekstit, jotka käsittelevät Suomessa järjestettyä mielenosoitusta tai mielenosoitusten sarjaa. Esittämiini tutkimuskysymyksiin olen vastannut sisällön erittelyn ja keskusteluvedon analyysin avulla. Ensiksi mainitulla menetelmällä olen tarkastellut koko aineistoa ja jälkimmäisellä ns. Smash Asem -protestia ja Euro-MayDay-mielenosoitusta, jotka osuivat tutkimusjaksolleni ja joita käsiteltiin laajalti julkisuudessa.

Työni nojaa deliberatiivisen demokratiamallin ihanteeseen. Sen mukaan vain kaikille avoimeen keskusteluun pohjaavat päätökset voivat nauttia kansalaisten luottamusta ja olla sitovia. Kaikille avoimen julkisen keskustelun ihanne näkyy työssäni etenkin tutkimuskysymysten asettelussa ja siinä, mitä seikkoja olen nostanut tulosten yhteenvedossa ja johtopäätöksissä esille. Toinen ajatteluani ohjaava teoreettinen peruspilari on konstruktionismi eli ajatus todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta.

Siihen, ylittääkö mielenosoitus uutiskynnyksen, vaikuttaa paljon protestissa käytetyt keinot ja tapahtuman kulku. Mielenilmauksen aihetta enemmän tiedotusvälineiden mielenkiinto herää, jos mielenosoituksessa on sattunut laittomuuksia, siinä on käytetty epäkonventionaalisia toimintamuotoja tai siihen on osallistunut poikkeuksellisen paljon ihmisiä. Etenkään iltapäivälehdet eivät juuri kerro mielenosoituksista, jotka eivät täytä yhtä tai useampaa yllä mainituista kolmesta ehdosta. Vaikka laittomuuksia sisältäneet mielenosoitukset nousevat muita laajemmin valtajulkisuuteen, pääsevät protestoijat niissä melko harvoin ääneen ja vielä harvemmin kertomaan mielenosoituksen aiheesta. Lehtijutuissa, jotka on kirjoitettu rauhallisesti sujuneista protesteista, mielenosoittajat pääsevät sen sijaan useammin ääneen. Kaiken kaikkiaan vuorovaikutus eri toimijoiden välillä jää vähäiseksi lehtijutuissa, jotka on kirjoitettu laittomuuksia sisältäneistä mielenosoituksista.

Asiasanat: journalismi, mellakat, mielenosoitukset, poliittinen osallistuminen, sanomalehdet, sisällön erittely.

SISÄLLYS

1. JOHDATUS TUTKIMUKSEEN.....	1
1.1. Tutkimuksen tarkoitus ja rakenne.....	3
1.2. Suhtautumiseni tutkimuskohteeseen.....	5
2. KANSALAISLIIKKEET YHTEISKUNNASSA.....	6
2.1. Suomalaisen liikehdinnän ominaispiirteet.....	6
2.2. Uudet ja vanhat liikkeet.....	7
2.3. Kansalaisliikkeiden merkitys hiipuvan puoluepolitiikan aikana.....	8
2.3.1. Uuden politiikan esiinmarssi.....	10
2.4. Yhteenvetoa uusien ja vanhojen liikkeiden eroista.....	11
3. MIELENOSOITUKSET JA MEDIA.....	13
3.1. Mielenosoitusten kolme logiikkaa ja mediastrategiat.....	15
3.2. Media radikaalien liikkeiden marginalisoijana.....	17
3.3. Media kontrollitoimien oikeuttajana.....	19
4. JULKISUUS YHTEISKUNNALLISEN KESKUSTELUN AREENANA.....	21
4.1. Kolme demokratiamallia.....	21
4.1.1. Vallakkaat lähteet ja populismi.....	23
4.1.2. Elitismi- ja populismikritiikin vastakritiikkiä.....	24
4.2. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen – konstruktionismi.....	25
4.2.1. Me ja muut mediassa.....	27
4.2.2. Aktivistit yhteiskunnan ”muukalaisina”.....	28
5. AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	31
5.1. Tutkimuksessa mukana olevat lehdet ja aineiston rajaaminen.....	31
5.2. Tutkimusmenetelmät.....	34
5.2.1. Sisällön erittely.....	34
5.2.2. Keskustelevuuden analyysi.....	39
6. SISÄLLÖN ERITTELYN JA KESKUSTELEVVUUDEN ANALYYSIN TULOKSIA.....	42
6.1. Mielenosoitusten aiheet lehtiteksteissä ja todellisuudessa.....	43
6.1.1. Eläinliikkeen näkyvyys mielenosoitusuutisissa.....	47
6.1.2. Smash Asemin ja EuroMayDayn näkyvyys.....	49

6.1.3. Muut aiheet.....	51
6.2. Mielenosoitusuutisten toimijat.....	53
6.3. Mielenosoitusuutisten aiheet.....	57
6.3.1. Mielenosoittajien ajama asia ja mielenosoituksen kulun kuvaaminen.....	57
6.3.2. Mielenosoitukseen suoraan ja välillisesti liittyvät laittomuudet.....	61
6.3.3. Poliisien, mielenosoittajien ja muiden tahojen reaktiot.....	62
6.4. Mitä mielenosoittajien puhe käsittelee?.....	65
6.5. Vuorovaikutus EuroMayDay- ja Smash Asem -uutisissa.....	68
6.6. Yhteenvedoa tuloksista ja tekstiesimerkkejä.....	70
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	74
LÄHTEET.....	80
LIITTEET.....	87

1. Johdatus tutkimukseen

Helsingin keskustan poliisipiirille jätettiin vuonna 2005 ilmoitus yhteensä 205 mielenosoituksesta. Pelkästään eläinaktivistit osoittivat Helsingin keskustassa mieltään 129 kertaa (HS 14.10.2006). Määrässä on tapahtunut rajua kasvua, sillä vuonna 1999 Helsingissä järjestettiin yhteensä 105 mielenosoitusta (Väyrynen 2001, 176). Muutamat viime vuosien mielenosoituksista ovat keränneet kaduille poikkeuksellisen paljon ihmisiä. Esimerkiksi 15. helmikuuta 2003 eri puolilla Suomea arviolta 25 000 ihmistä osoitti mieltään Irakin sotaan vastaan. Pelkästään Helsingissä järjestettyyn mielenosoitukseen osallistui 15 000 ihmistä. Mielenosoituskulttuuri elää ja voi siis Suomessa hyvin. Helsinki ei ole koko Suomi. Suurin osa Suomen mielenosoituksista kuitenkin järjestetään pääkaupungin keskustassa (HS 5.9.2001), joten johtopäätös suomalaisen mielenosoituskulttuurin elinvoimaisuudesta voidaan tehdä. Mielenosoitusten määrät saattavat tosin vaihdella vuosittain paljonkin, joten puheeseen pysyvämmästä muutoksesta täytyy suhtautua varauksella. Elinvoimaisuudesta kertoo kuitenkin se, että 2007 jätettiin keskustan poliisipiirille hieman alle 200 mielenosoitusilmoitusta (poliisilta puhelimitse 5.5.2008 saatu tieto). Vuoden 2006 tarkka luku ei ole tiedossani, mutta lokakuun puoliväliin mennessä ilmoituksia oli Helsingin keskustan poliisipiiriin jätetty noin sata.

Läheskään kaikki mielenosoitukset eivät ylitä tiedotusvälineiden uutiskynnystä, jotkut sen sijaan uutisoidaan hyvin näyttävästi. Mielenosoitukset voivat nostaa poliittiseen keskusteluun uusia teemoja, jotka saattavat johtaa poliittisiin päätöksiin ja vaikuttaa lukuisten ihmisten arkeen. Esimerkiksi Mikko Metsämäki ja Petteri Nisula (2006, 7) korostavat kansalaisliikkeiden¹ keskeistä roolia ”muun muassa Suomen itsenäistymisessä, työntekijöiden oikeuksien kehittämisessä ja ympäristötietoisuuden synnyssä”. Yksi kansalaisliikkeiden toiminnanmuodoista on nimenomaan mielenosoitusten järjestäminen.

Kansalaisten poliittisessa toiminnassa ja ajattelussa on viime vuosikymmeninä tapahtunut muutoksia, jotka eivät ainakaan ole vähentäneet ulkoparlamentaaristen liikkeiden merkitystä poliittisina vaikuttajina ja keskustelun herättäjinä. Eduskunta- ja kunnallisvaalien äänestysprosentit ovat olleet pitkään laskussa. Etenkin 18–30-vuotiaiden into lähteä vaali-

¹ Käytän tutkimuksessani termiä kansalaisliike ja yhteiskunnallinen liike käytännössä synonyymeinä toisilleen, vaikka niille voitaisiin antaa myös toisistaan hieman poikkeavat määrittelyt.

uurnille on ollut muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta vähenemään päin jo pari vuosikymmentä. Samoin on käynyt poliittisten puolueiden jäsenmäärille. Laskevasta trendistä huolimatta nuorten kiinnostus poliittisiin kysymyksiin ei ole vähentynyt – pikemminkin päinvastoin. Perinteisen puoluepolitiikan rinnalle onkin noussut uusia poliittisen osallistumisen muotoja, joita mielenosoitusten lisäksi ovat esimerkiksi erilaiset boikotit. (Hellsten ja Martikainen 2001; Paloheimo 2005.)

Useat liiketutkijat jakavat ajatuksen, että julkisuudesta on tullut yhteiskunnallisille liikkeille entistä tärkeämpi toimintakenttä (esim. Della Porta ja Diani 2006; Juppi et al. 2003; Juppi 2004a; Ilmonen 1998; Siisiäinen 1998). Paitsi kansalaisliikkeet myös monet muut yhteiskunnalliset toimijat joutuvat ottamaan julkisuuden entistä tarkemmin huomioon, sillä yhä useampi taho joutuu nykyään julkisuuteen – halusi hän sitä tai ei. Media onkin nykyään suuri mielikuvien temmellyskenttä, jossa erilaiset imagot ja vaikutelmat käyvät keskenään taistelua. (Uimonen ja Ikävalko 1996.)

Vaikka julkisuus on monille liikkeille toiminnan elinehto, on niiden suhtautuminen siihen usein ristiriitaista ja negatiivista. Aktivistit kokevat monesti, että uutisointi on värittyä, keskittyy ainoastaan viranomaisnäkökulmaan ja joissakin tapauksissa on suorastaan valheellista. Toisaalta aktivistit korostavat julkisuuden merkitystä liikkeiden toiminnassa ja ajamiensa asioiden esilletuomisessa. (Lindholm 2005; Parviainen 2000.) Yksi keskeisistä tavoista hankkia julkisuutta on mielenosoitusten järjestäminen. Useille yhteiskunnallisille liikkeille mielenosoitukset ovat käytännössä ainut tapa saada sanomaansa levitettyä laajalle yleisölle ja pyrkiä hankkimaan liikkeelle sekä sen ajamalle asialle kannatusta ja tuoda liike ylipäättään suurelle yleisölle tutuksi. Tämän vuoksi sillä, miten tiedotusvälineet mielenosoituksista kirjoittavat, on suuri merkitys monien liikkeiden toiminnalle. Vaikutus voi olla liikkeelle joko kielteinen tai myönteinen.

On esitetty, etteivät mielenosoitukset ole suomalaisten liikkeiden kollektiivisen toiminnan kokonaisrepertuaarissa yhtä keskeisellä sijalla kuin esimerkiksi monissa Keski- ja Etelä-Euroopan maissa (Alapuro 1997, 53–54). Alapuron mukaan valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhteet vaikuttavat mielenosoitusten rooliin. Suomessa on ollut 1800-luvulta alkaen valmiutta alhaalta esitettyjen vaatimusten hyväksymiseen, mikä on merkinnyt järjestäytyneitä ja organisoitua viestin kulkua ylöspäin sekä rähinöinnin onnistunutta minimoimista (mt., 53–54). Viime vuosina suomalaisen protestoinnin toimintarepertuaari on kuitenkin

ollut ainakin jonkinasteisen murroksen kourissa. Tästä näkyvimpiä esimerkkejä ovat eläinten oikeuksia ajavat liikkeet sekä globalisaatiokriittinen liike, joilla suorat, epäkonventionaaliset ja jyrkät toimintamuodot ovat olleet aiempaa keskeisemmällä sijalla. Suomessa onkin järjestetty parina viime vuotena muutamia poikkeuksellisen rajuja mielenilmauksia, jotka ovat johtaneet protestojen ja virkavallan välisiin yhteenottoihin. Suurin osa mielenilmauksista on kuitenkin edelleen rauhallisia, eivätkä ne mahdollisten liikennejärjestelyjen lisäksi aiheuta poliisille päänvaivaa (HS 14.10.2006).

1.1. Tutkimuksen tarkoitus ja rakenne

Tässä työssä tutkin, miten kotimaiset valtalehdet kirjoittavat Suomessa järjestetyistä mielenosoituksista. Lähestyn aihetta seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

Mistä aiheista järjestetyt mielenosoitukset ylittävät suomalaisissa valtalehdissä uutiskynnyksen?

Mitkä tekijät lisäävät uutiskynnyksen ylittäneiden mielenosoitusten uutisarvoa?

Ketkä uutisissa pääsevät ääneen ja millaisin ehdoin?

Millaisia eroja lehtien välillä on?

Lisäksi tarkastelen, millaista dialogia laittomuuksia sisältäneissä mielenosoituksissa esillä olevat toimijat käyvät keskenään – vai käyvätkö minkäänlaista. Olen ottanut tutkimukseeni mukaan Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Iltalehden ja Aamulehden.

Yhdistän työssäni määrällistä ja laadullista tutkimusotetta. Pysin vastaamaan tutkimuskysymyksiini sisällön erittelyn ja Pentti Raittilan (2004) kehittämän keskustelevuuden analyysin avulla. Käytän työssäni termejä sisällönanalyysi ja sisällön erittely synonyymeina toisilleen, vaikka joissain yhteyksissä niille on annettu myös toisistaan poikkeavat määrittelyt (esim. Tuomi ja Sarajärvi 2003). Sisällön erittelyn avulla olen käynyt koko aineiston lävitse. Keskustelevuuden analyysin avulla tarkastelen sen sijaan EuroMayDay- ja Smash Asem -mielenosoituksia.

Laadullinen ja määrällinen ote kulkevat tutkimuksessani rinnan, toisiaan täydentäen ja tukien. Termiä sisällön erittely (tai sisällönanalyysi) käytän pikemminkin väljänä teoreettisena kehyksenä kuin tarkasti rajattuna metodina. Lähestymistapani mielenosoitusuutisten tutkimiseen on konstruktivistinen. Sen lähtökohta on ajatus todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Toinen teoreettinen peruspilari, joka ajatteluni ohjaa, on deliberatiivisen demokratian ihanne. Deliberatiivinen eli julkiseen harkintaan pohjaava demokratia lähtee siitä, että vain kaikille avoimeen keskusteluun pohjaavat päätökset voivat nauttia kansalaisten luottamusta ja olla sitovia (Nieminen 1998, 283). Yllä mainitut periaatteet näkyvät työssäni lähinnä tutkimuskysymysten asettelussa ja siinä, millaisia seikkoja olen johtopäätöksissä nostanut esille. Johtopäätöksissä tukeudun vahvasti myös Jürgen Habermasin (esim. 2004) ajatuksiin rationaalisen keskustelun ihanteista, jotka käyvät yksiin deliberatiivisen demokratiamallin kanssa. Tutkimustani voidaan pitää *teoriasidonnaisena analyysinä*, jossa ”analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava vaan paremminkin uusia ajatusuria aukova. [...] Tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähteisyys ja valmiit mallit” (Tuomi ja Sarajärvi 2003, 98–99). Tällaisesta päättelyn logiikasta käytetään usein nimitystä abduktiivinen.

Tutkimukseni ensimmäisissä varsinaisissa luvuissa käsittelem työni taustaa. Toisessa luvussa tuon esille suomalaisen protestoinnin ominaispiirteitä, esittelen niin sanottujen uusien ja vanhojen liikkeiden välisiä eroja sekä kuvaan kansalaisten poliittisessa käyttäytymisessä tapahtuneiden muutosten kautta kansalaisliikkeiden merkitystä 2000-luvun alun Suomessa. Kolmannessa luvussa pohdin yhteiskunnallisten liikkeiden ja median suhdetta. Mielenkiintoni on muun muassa siinä, miten julkisuus saattaa vaikuttaa mielenosoituksissa käytettyihin keinoihin. Lisäksi kuvaan aiemman tutkimuksen valossa aktivistien kokemuksia julkisuudesta sekä pyrin antamaan vastauksen siihen, millainen merkitys julkisuudella on kansalaisliikkeille ja niiden toiminnalle. Neljännessä luvussa tarkastelen julkisuutta yhteiskunnallisen keskustelun areenana. Luvussa tuon esille työni kaksi teoreettista lähtökohtaa: konstruktionismin ja deliberatiivisen demokratiamallin.

Viides luku pohjustaa työni varsinaista analyysiosiota. Käyn luvussa lävitse tutkimusaineistoa, käyttämiäni metodeja ja aineistolle tekemiäni rajoituksia. Kuudennessa luvussa esittelen tutkimukseni tuloksia. Pyrin siinä vastaamaan esittämiini tutkimuskysymyksiin.

Seitsemännessä luvussa vedän langanpäitä yhteen pohtimalla, mitä mahdollisia vaikutuksia uutisoinnilla on liikkeiden toimintaedellytyksiin ja mielenosoitusten keinovalikoimiin.

1.2. Suhtautumiseni tutkimuskohteeseen

Ei ole yhdentekevää, miten tiedotusvälineet mielenosoituksista ja mielenosoittajista kirjoittavat vai kirjoittavatko lainkaan. Uutisoinnilla on vaikutusta siihen, millaisina kansalaiset liikkeet näkevät. Julkisuus saattaa vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon ja sitä kautta liikkeiden toimintamahdollisuuksiin. Uutisointi saattaa lisäksi vaikuttaa liikkeiden toimintaan ja niiden käyttämiin keinovalikoimiin myös sisältä käsin – julkisuus ajaa liikkeet helposti käyttämään keinoja, joilla medianäkyvyys on taattua. Julkisuudella on myös suuri merkitys siinä, miten ns. suuri yleisö suhtautuu mielenosoituksiin ylipäätään. Jos julkisuudessa näkyy vain laittomuuksia sisältäneitä protesteja, saattaa yleinen mielipide kääntyä kaikkea mielenosoittamista vastaan.

Suhtautumiseni yhteiskunnallisiin liikkeisiin on jokseenkin neutraalia. Minulla ei ole ns. aktivistitaustaa toisin kuin osalla liiketutkijoista. Mielestäni kansalaisliikkeillä on ollut tärkeä rooli suomalaisen hyvinvointivaltiokehityksen taustalla. Mielenosoituksiin suhtaudun varovaisen myönteisesti. En ole elämäni aikana osallistunut kuin pariin mielenosoitukseen. Uskon kuitenkin, että niillä on merkitystä etenkin poliittisen keskustelun herättäjinä ja eräänlaisina kansakunnan omantunnon äänenä. Väkivallan käyttöä suoran toiminnan muotona en hyväksy.²

Olen työskennellyt parissa suuressa suomalaisessa sanomalehdessä (muun muassa Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa), joten tunnen (sanoma)lehdistön toiminta- ja ajattelutavat melko hyvin. En kuitenkaan ole ollut töissä osastoilla, joilla olisin joutunut suoraan tekemisiin mielenosoitusten tai aktivistien kanssa. Tämän vuoksi minulla on vain vähän sellaisia ennakkokäsityksiä mielenosoituksista tai mielenosoittajista, jotka saattaisivat ohjata tutkimukseni kysymystenasettelua tai tulosten tulkintaa.

² Käytän työssäni väkivalta-termiä arkipuhetta laajemmassa merkityksessä: ihmisiin kohdistuvan konkreettisen fyysisen väkivallan lisäksi ymmärrän sillä väkivallalla uhkaamisen ja omaisuuden vahingoittamisen.

2. Kansalaisliikkeet yhteiskunnassa

Yhteiskunnalliset liikkeet on yleensä ollut tapana erotella satunnaisemmasta kollektiivisesta toiminnasta, joka saattaa ilmentyä hetkellisinä purkauksina – esimerkiksi voiton juhlintana urheilutapahtuman jälkeen. Yhteiskunnallisen liikkeen käsite on hyödyllinen lähinnä analyttisenä työkaluna, jolloin se viittaa sellaisiin kollektiivisen toiminnan muotoihin, jotka pyrkivät edistämään tai jarruttamaan sosiaalista muutosta ja niin tehdessään saavat aikaan yhteiskunnallisia konflikteja, jakavat käsityksen siitä, miten tavoitteisiin päästään sekä herättävät ja pitävät yllä solidaarisuuden tunteja. Lisäksi liikkeet ovat sikäli organisoituneita, että toiminnalla on ajallista jatkuvuutta. Yhteiskunnallisten liikkeiden organisoitumisen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla muodollista. Tärkeintä on, että liike erottautuu jäsentensä keskuudessa muista eli omaa identiteetin. (Ilmonen 1998, 15–16.)

2.1. Suomalaisen liikehdinnän ominaispiirteet

Siisiäinen (1998, 221–227) luettelee kahdeksan tekijää, jotka vaikuttivat suomalaisen protestoinnin muotoutumiseen ja käytettyihin keinoihin 1900-luvun alusta 1960-luvulle saakka:

- 1) *Luokkajako ja kansalaisista,*
- 2) *Suomen kansainvälisen aseman tuottama poliittinen realismi ja varovaisuus,*
- 3) *läheinen kytkentä valtioon ja liikkeiden vahva valtiosuuntautuneisuus,*
- 4) *liikkeiden yhdistysmuotoisuus ja rekisteröityminen,*
- 5) *yhteiskunnallisten liikkeiden hallinnollinen hierarkkisuus ja kansallisen sivistyneistön johtava rooli liikkeissä ja yhdistyksissä,*
- 6) *rauhanomaisuus,*
- 7) *yksityisomaisuuden kunnioittaminen,*
- 8) *vakavuus ja asiallisuus.*

Suomalainen protestointi on siis ainakin Siisiäisen mielestä ollut tyypillisesti varovaista, rauhanomaista, väritöntä ja vakavahenkistä. Viimeisten parin vuosikymmenen aikana yllä luetellut ominaispiirteet ovat ainakin osittain murtuneet. Rasimuksen (2006, 19) mukaan

viimeistään 1990-luvun puolivälin jälkeen suomalaisen kansalaisaktiivisuuden kentällä on ollut toiminnan muotoja ja toimijoita, jotka ovat poikenneet perinteisestä protestoinnista. Erityisen selvästi uudet piirteet ovat näkyneet muutamissa eläinten oikeuksia puolustavissa liikkeissä³ sekä vuosituhannen vaihteessa paljon esillä olleessa globalisaatiokriittisessä liikkeessä.

2.2. Uudet ja vanhat liikkeet

Uusilla liikkeillä on usein viitattu 1960-luvulla kehittymään lähteneeseen tai silloin uusia muotoja saaneeseen liikehdintään, kuten rauhanliikkeeseen, naisliikkeeseen, ydinvoiman vastustajiin ja ympäristöliikkeeseen. Uusien liikkeiden piiriin voidaan laskea myös Suomessa 1990-luvulla laajaa julkisuutta saanut eläinoikeusliike ja osittain sen pohjalta kehittynyt globalisaatiokriittinen liike. Uusien liikkeiden tuleminen ajoittuu Suomessa myöhempään ajankohtaan kuin monissa muissa länsimaissa. (Ilmonen 1998, 15; Juppi 2004a, 28–31.) Esimerkiksi Konttinen (1998, 188–189) näkee vasta 1970-luvun jälkipuoliskon tuoneen muutoksen suomalaisessa liikehdinnässä.

Uudet liikkeet ovat tuoneet yhteiskunnalliseen keskusteluun tuoreita teemoja, esimerkiksi eläinten oikeuksiin liittyviä. Lisäksi niille on ollut tyypillistä politisoida aiheita, joita ei aiemmin ole pidetty poliittisina (Konttinen 1998; ks. myös Juntunen 2004, 22–23). Uusien ja aidosti poliittisten teemojen esiin nostajiksi ovat puolueiden asemasta nousseet poliittiset liikkeet tai vähemmän muodollisesti ja institutionaalisesti organisoitunut poliittinen liikehdintä (Heller ja Fehér 1988 Rinteen 1999, 145 mukaan). Yhtenä muutoksena on pidetty sitä, että uudet liikkeet toimivat ennen kaikkea symbolisella tasolla ja että ne ovat ottaneet etäisyyttä puoluepolitiikkaan. Juppi (2004a, 30) kuvaa muutosta siirtymäksi ”luokkapohjaisista intressiliikkeistä ja niiden materiaalisista, taloudellis-poliittisista kamppailuista yhä enemmän kulttuuriselle ja symboliselle tasolle”. Globalisaatiokriittistä liikettä tutkinut Arto Lindholm (2005, 26) kiteyttää muutoksen ”imperialismikritiikin vaihtumiseksi brändikritiikiksi”.

³ Käytän termejä eläinliike ja eläinoikeusliike kuvaamaan uudenlaista eläinten oikeuksia ajavaa liikehdintää erotuksena eläinsuojeluliikkeestä, jolla tarkoitan vuosikymmeniä eläinten puolesta tehtyä maltillista työtä.

Erotuksena työväenliikkeestä ja muista luokka- tai intressiperusteisista vanhoista liikkeistä uusia liikkeitä on tyypillisesti nimitetty identiteetti-liikkeiksi. Esimerkiksi eläinliike poikkeaa ratkaisevasti 1970-luvun taistolaisesta opiskelijaliikkeestä ja muusta ideologistisesta toimintatyylisestä. Ideologismien vastaisuus onkin ollut jo pitkään suomalaista vaihtoehtoliikkeitä leimaava piirre. Vaihtoehtoliikkeet syntyivät 1970-luvun lopulla nimenomaan vaihtoehtona taistolaisille, eivätkä eläinliike ja muut uusimmat liikkeet halua hakea toimintaohjeita yhdestä suuresta maailmanparannusideologiasta (Lappalainen 1999, 132–134.) Konttinen (1998, 188–189) jakaa 1960-luvulla alkaneen liikehdintäaallon kahteen: aallon alkupuolella radikalismien valtavirtaa ja toimijoita leimasivat luottamus modernisaatioon ja sen ydintekijöihin. Noin 1970-luvun puolivälissä alkanutta jaksoa on puolestaan leimannut modernisaatiouuskon hiipuminen.

Myös liikkeiden järjestäytymisen muodoissa on tapahtunut ainakin jonkinasteisia muutoksia. Suomalaiselle liikehdinnälle on viime vuosisadan alusta saakka ollut leimallista yhdistysmuotoisuus ja rekisteröityminen. Vaikka piirteet pätevät suureen osaan myös uusista liikkeistä, on esimerkiksi useille eläinliikkeille ollut tyypillistä, etteivät ne ole muodollisia yhdistyksiä, vaan niitä leimaavat löyhemmät järjestäytymisen muodot. (Siisiäinen 1998, 219–241.)

2.3. Kansalaisliikkeiden merkitys hiipuvan puoluepolitiikan aikana

Eduskuntavaalien äänestysprosentti on Suomessa laskenut 80-luvun alusta lähtien. Kun esimerkiksi vuoden 1979 eduskuntavaalien äänestysprosentti oli yli 81, jäi se vuonna 2007 alle 68 prosenttiin. Myös kunnallis- ja presidentinvaaleissa kehitys on ollut samansuuntaista (www.stat.fi). Kaikkein suurinta äänestysaktiivisuuden lasku on ollut nuorissa ikäluokissa (Grönlund et al. 2005, 119–125).

Samaan aikaan, kun äänestysprosentit ovat tulleet alaspäin, on kansalaisten luottamus perinteiseen puoluepolitiikkaan ja poliitikkoihin tutkimusten valossa heikentynyt. Etenkin luottamus eduskuntaan on kokenut inflaation. Kun vuonna 1981 eduskuntaan luotti hyvin tai melko paljon 81 prosenttia kansalaisista, oli luku pudonnut 40 prosenttiin vuonna 2000. (Mattila ja Sänkiaho 2005, 73–87.) Vuonna 2005 suomalaisista vain noin 30 prosenttia luotti puolueisiin erittäin tai melko paljon (HS 11.9.2007).

Mattilan ja Sänkiahon (mt.) mukaan suomalaisten suhtautuminen politiikan instituutioihin on ylipäättään melko ristiriitaista. Demokratian katsotaan toimivan Suomessa melko hyvin, mutta luottamus demokratian instituutioihin ei ole kovin suurta. Elinkeinoelämän valtuuskunnan vuonna 2007 julkaiseman arvo- ja asennetutkimuksen mukaan 75 prosenttia vastaajista koki, että puolueet ovat ajautuneet yhä kauemmaksi tavallisten ihmisten ongelmista (www.eva.fi).

Tietystä ristiriitaisesta suhtautumisesta poliittisiin instituutioihin kuitenkin kertoo se, että nuorten (15–29-vuotiaat) luottamus hallituksen toimintaan on kasvanut. Kun vuonna 1996 väitteeseen ”yleensä voi luottaa siihen, että hallitus tekee oikeita päätöksiä” vastasi ”täysin tai jokseenkin samaa mieltä” yhteensä 44 prosenttia nuorista, oli lukema 52 prosenttia vuonna 2007 (Myllyniemi 2007, 65). 18–29-vuotiaat kokevat myös äänestämisen tärkeäksi, sillä yhteensä 80 prosenttia vastasi väittämään ”äänestäminen on kansalaisvelvollisuus” olevansa joko ”täysin tai osittain samaa mieltä” (Paakkunainen ja Myllyniemi 2007, 17–19). Myös nuorten keskuudessa prosenttiluvut ovat kuitenkin olleet laskemaan päin. Täytyy myös muistaa, että vaikka nuoret kokisivat äänestämisen tärkeäksi, ei se välttämättä näy vaaliurnilla.

Yksi tekijä, joka kertoo puoluepolitiikan arvostuksesta, on puolueiden jäsenmäärien kehitys. Jäsenmäärissä on tapahtunut raju lasku parin viime vuosikymmenen aikana. Kun vielä 1990-luvun puolivälissä eduskuntapuolueilla oli yhteensä noin 440 000 jäsentä, oli jäsenmäärä laskenut vuoteen 2004 tultaessa 360 000:een (Grönlund et al. 2005, 102). Silmiinpistävää on, että vaikka puolueiden jäsenmäärät ja vaalien äänestysprosentit ovat viime vuosikymmeninä laskeneet, ei kansalaisten kiinnostus politiikkaan ole vähentynyt. Arkipuheessa monesti ilmoille heitetty väite, ettei politiikka enää kiinnosta kansalaisia, näyttäisi tutkimusten valossa olevan väärä. Kiinnostus politiikka kohtaan on pysynyt suhteellisen muuttumattomana 1960-luvulta lähtien (mt., 89). Tosin vuosien 2003 ja 2006 välillä nuorten (18–29-vuotiaat) kiinnostus politiikkaan näytti laskeneen. Kun 2003 hyvin tai jonkin verran kiinnostuneita politiikasta oli 54 prosenttia, oli luku kolme vuotta myöhemmin enää 43 (Paakkunainen ja Myllyniemi 2007, 11–12). Paakkunainen ja Myllyniemi tosin muistuttavat (mt.), että ero saattaa osittain selittyä erilaisilla aineiston keruumenetelmillä.

2.3.1. Uuden politiikan esiinmarssi

Voidaan erotella kolmenlaista poliittista osallistumista: 1) politiikan tekeminen jonkin instituution kautta, 2) omien, henkilökohtaisesti lähellä olevien asioiden politisointi julkisiksi tai 3) esimerkiksi johonkin universaaliin poliittiseen ideaan, oikeuden tai demokratian normiin vetoamalla mobilisoida muita ihmisiä hoitamaan sosiaalisia tai yksityisiä asioita (Heller ja Fehér 1988 Rinteen 1999, 150 mukaan).

Yllä luetelluista osallistumisen muodoista kaksi viimeksi mainittua ovat selvästi uusien liikkeiden toimintatapoja. Esimerkiksi Hellsten ja Martikainen (2001) käyttävät termiä *uusi politiikka* kuvaamaan nuorten poliittisessa ajattelussa ja käyttäytymisessä tapahtuneita muutoksia. He näkevät yhteiskunnan luokkaperustan murenemisen keskeiseksi syyksi uuden politiikan esiinmarssille. Hellstenin ja Martikaisen (mt., 59) mukaan yhteiskunnallisten muutosten myötä ovat muuttuneet käsitykset siitä, ”mitkä ovat keskeisiä poliittisia asiakysymyksiä ja vaateita, millä tavoin kansalaisten näkemysten tulisi välittyä päätöksentekoon, ja ketkä saavat osallistua yhteisten asioiden hoitoon ja millaisin keinoin ja menetelmin”. Tyypillistä uudelle politiikalle on, että se ottaa lähtökohdakseen yksilön elämän ja siinä tehtävät valinnat; henkilökohtaisesta tulee poliittista ja monista aiemmin ei-poliittisista asioista poliittisia. Yksi uuden politiikan ja uusien yhteiskunnallisten liikkeiden toiminnan onnistumisen mittari onkin se, miten vaihtoehtoiset arvot ja diskurssit (esim. kasvissyönti) konkretisoituvat erilaisiin arjen käytäntöihin (Rasmus 2006, 200).

Esimerkki uudesta politiikasta ovat kulutusvalinnat, ja sen ajamat asiat ovat usein perinteisen puoluepolitiikan ulottumattomissa: oikeus itse määrittää elämäntapaansa ja olla oma autenttinen itsensä (Häyhtiö ja Rinne 2005). Myös poliittisen osallistumisen toimintatavoissa on tapahtunut muutoksia. Lisäksi osallistuminen on monipuolistunut. Niin vetoamusten laatimisen kuin boikotteihin ja mielenosoituksiin osallistumisen suosio kasvoi 1970-luvun puolivälin ja vuoden 2003 välillä (Bengtsson et al. 2005, 147–168).

Toisaalta näyttää siltä, ettei uudenlaisten poliittisten vaikuttamisen kanavien käytön lisääntyminen merkitse sitä, että nuoret olisivat kääntämässä kokonaan selkänsä perinteisen politiikan vaikuttamisväylille. Poliittinen aktiivisuus näyttää pikemminkin olevan kasvutuvaa, eli äänestämistään varmana pitävät nuoret ovat aktiivisia myös muissa (uuden) poli-

tiikan toiminnan muodoissa (Peltola 2007, 84–85). Viitteitä siitä, että mielenosoituksiin ahkerasti osallistuvat ihmiset ovat muutoinkin poliittisesti aktiivisia, voidaan siis löytää.

On perusteltua väittää, etteivät poliittisessa paradigmassa tapahtuneet muutokset ja uuden politiikan tuleminen ole ainakaan vähentäneet kansalaisliikkeiden yhteiskunnallista merkitystä. Myös kansalaisten keskuudessa liikkeitä kohtaan näyttää vallitsevan melko vahva luottamus. Asennoituminen tosin riippuu pitkälti liikkeen ajamasta asiasta ja sen käyttämisestä keinoista. EVA:n vuoden 2007 arvo- ja asennetutkimuksen (www.eva.fi) mukaan silmiinpistävän suuri prosentti (47 %) uskoo mielipiteiden välittyvän päätöksentekijöille paremmin kansalaisliikkeiden kuin poliitikkojen kautta, joten kansalaiset kokevat liikkeet merkittäviksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi.

Tilastojen valossa Suomi on yhdistysten luvattu maa. Vuonna 2005 Patentti- ja rekisterihallituksen sähköisen vuosikertomuksen (www.prh.fi) mukaan PRH:n ylläpitämään yhdistysrekisteriin oli listattu 124 400 yhdistystä. Tämän lisäksi Suomessa toimii suuri määrä erilaisia epävirallisia yhdistyksiä, joiden tarkkaa lukumäärää voidaan vain arvailla. Vaikka yhdistyksistä suuri osa ei ole poliittisia, näyttävät kansalaiset kokevan asioiden ajamisen tällaisten ulkoparlamentaaristen väylien kautta tärkeäksi.

Uuden politiikan nousu, perinteisen puoluepolitiikan osittainen hiipuminen ja uusien liikkeiden tuleminen osuvat Suomessa ajallisesti hyvin yksin.

2.4. Yhteenvetoa uusien ja vanhojen liikkeiden eroista

Siitä, miten paljon uudet liikkeet eroavat vanhoista liikkeistä, esimerkiksi työväenliikkeestä ja raittiusliikkeestä, on väännetty liiketutkijoiden kesken paljon peistä. Ilmosen (1998, 15–38) mukaan uusien ja vanhojen liikkeiden väliset erot ovat saattaneet tulla korostetusti esille siksi, että liikkeiden kehitysvaihetta ei ole huomioitu läheskään aina tarpeeksi. Uusia ja vanhoja liikkeitä on verrattu keskenään niiden kehityksen erilaisissa vaiheissa, jolloin erot ovat korostuneet. Esimerkiksi Rinne (1999) kuitenkin toteaa, että uudet liikkeet eroavat perinteisistä liikkeistä niin toimintatapojen, -muotojen, tavoitteiden, liikkeen itseymmärryksen ja identiteetin lähteiden kuin perinteisestä puoluepolitiikasta vieraantumisen suhteen.

Postmoderneja ja perinteisiä poliittisia liikkeitä erottavia piirteitä on viisi: *Ensinnäkin* postmodernit liikkeet ”ovat joko yhden asian liikkeitä tai sitten yllättäen ilmitulevaa laajuamutoisempaa aktivismia, joka yhdistyy länsimaisen elämänmenon kritiikkiin. Niillä ei (välttämättä) ole perinteistä oikeisto–vasemmisto-akselilta löytyvää ideologiaa itseymmärryksensä lähteenä.” *Toisekseen* uusien poliittisten liikkeiden identiteetti ja toimijuus määrittyvät eri tavoin kuin vakiintuneilla ja institutionalisoituneilla poliittisilla toimijoilla. Uudet poliittiset liikkeet rakentavat identiteettiään toiminnan kautta. *Kolmanneksien* uusien poliittisten liikkeiden tavoitelistan kärkisijoilla ovat postmateriaaliset arvot, eli vapaus ilmaista itseään, vapaus etsiä omaa onneaan jne. Toiminnan motiivi ei siis ole materiaalisten etuuksien saavuttaminen – toisin kuin vanhoilla liikkeillä. *Neljäs* erottava tekijä on se, että uusilla poliittisilla liikkeillä merkittävin politiikan tekemisen areena on julkisuus. *Viidenneksi*: Kokemustila ja odotushorisontti ovat keskeisessä asemassa uusien liikkeiden poliittisen toiminnan tavoitteita, toiminnan tiloja tai tyylejä ajateltaessa. Etenkin muutamilla uusilla eläinoikeusliikkeillä toiminnan päämäärä on ehdottomampi ja radikaalimpi kuin perinteisillä eläinsuojelujärjestöillä. (Rinne 1999, 162–163.)

3. Mielenosoitukset ja media

Julkisuudesta on tullut yhteiskunnallisille liikkeille entistä tärkeämpi toimintakenttä (esim. Della Porta ja Diani 2006; Juppi et al 2003; Juppi 2004a; Ilmonen 1998; Siisiäinen 1998). Ei ole liioiteltua sanoa, että julkisuus on monille liikkeille niiden toiminnan elinehto. Rasmus kuvaa väitöskirjassaan (2006, 196) julkisuuden merkitystä seuraavasti:

Ilman julkisuutta liikkeet eivät kykene ottamaan osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun, eivätkä ne näin tule huomioituksi asiantuntijoina omassa asiassaan. Koska nyky-yhteiskunnassa julkisuutta tuottaa ja sinne pääsyä kontrolloi lähinnä valtamedia, ei keskustelua julkisuudesta ja sen merkityksestä ole mahdollista käydä ilman kytkentää mediaan. Median ja liikkeiden suhde on kiinteä ja luonteeltaan kaksisuuntainen. Yhtäältä liikkeet pyrkivät säätelemään julkisuuttaan koettelemalla vaikuttaa mediaan. Median tietoista ja suunnitelmallista hyödyntämistä voidaan tarkastella *liikkeiden toiminnan välineenä*, osana liikkeille mahdollista kollektiivisen toiminnan repertoaaria. Toisaalta media myös vaikuttaa liikkeeseen; se toimii *liikkeiden toimintaa ulkoisesti ehdollistavana* tekijänä. (Kursivoinnit alkuperäisen tekstin mukaan).

Julkisuuden korostuminen liikkeiden toiminnassa ei ole sinällään mikään yllättävä huomio, sillä monet tutkijat jakavat ajatuksen, että yhteiskunta on ylipäätään muuttunut mediavälitteisemmäksi. Julkisuudesta on tullut toimintakenttä, jonka liikkeet joutuvat ottamaan toiminnassaan huomioon erilailla kuin esimerkiksi neljäkymmentä vuotta sitten. Rasmus (mt., 197) ajoittaa taitekohdan kansalaisaktiivisuuden ja median suhteessa 1980-luvulle.

Julkisuudessa esiintyvä liike tai sen edustaja ei käytä mediaa pelkästään sanomansa levittäjänä, vaan hän luo ja muokkaa samalla kuvaa itsestään ja taustayhteisöstään sekä vastustajistaan. Valtajulkisuuden avulla liike voi muun muassa yrittää kasvattaa kansalaisten ja päättäjien luottamusta asiantuntemukseensa ajamissaan asioissa. Tiedotusvälineiden avulla liikkeet voivat myös tuoda yhteiskunnalliseen keskusteluun uusia kulttuurisia koodeja, ajatustapoja, ja yrittää vakiinnuttaa niitä vaihtoehtoisiksi diskursseiksi olemassa oleville ajatusmalleille. Julkisuudessa esiintyminen on kuitenkin aina jonkinasteinen riski. Varomaton toiminta esimerkiksi mielenosoituksessa voi pahimmillaan vaarantaa sen, mitä liike on vuosien työllä saanut rakennettua. (Ilmonen 1998, 30–38; Uimonen ja Ikävalko 1996, 13–28.)

Pyrkimys median tietoiseen hyödyntämiseen näkyy suoraan useiden liikkeiden toimintavoimissa ja niiden järjestämien protestien luonteessa. Esimerkiksi ympäristöjärjestö Greenpeacen toiminnalle ovat olleet tyypillisiä visuaalisesti näyttävät tempaukset, joilla on haettu tiedotusvälineiden huomiota – ja siinä on usein myös onnistuttu. Yksi 1970-luvun alkupuolella perustetun ympäristöjärjestön menestyksen salaisuus on ollut nimenomaan sen terävät mediastrategiat. Greenpeacen ja brittiläisten tiedotusvälineiden suhdetta 1980- ja 90-luvun taitteessa selvittänyt Hansen (1993) toteaa, että Greenpeace sai tutkimusajanjaksolla (1987–1991) paljon näkyvyyttä tiedotusvälineissä. Lisäksi sitä pidettiin uskottavana ja luotettavana lähteenä. Valtaosa järjestön saamasta näkyvyydestä oli neutraalia tai myönteistä.

Tutkimuksen ajankohdasta on kulunut lähes kaksi vuosikymmentä ja lisäksi työ sijoittuu Suomen rajojen ulkopuolelle, joten sen tulokset eivät välttämättä käy yksiin sen kanssa, miten Greenpeacea käsitellään tällä hetkellä suomalaisessa mediassa. Tärkeämpää, kuin tulosten peilaaminen nykyhetkeen, on huomata, että onnistuneilla mediastrategioilla voi olla yhteiskunnalliselle liikkeelle ja sen toimintamahdollisuuksille erittäin suuri merkitys. Greenpeace oli vielä 1980-luvun alussa jäsenmäärältään hyvin pieni ympäristöjärjestö, mutta vuosikymmenen loppuun mennessä se oli kasvanut yhdeksi suurimmista. Ei voida myöskään väittää, että Greenpeace ei olisi onnistunut tuomaan julkiseen keskusteluun uusia teemoja ja aiheita – esimerkiksi uhanalaisten eläinten suojeluun liittyviä.

Tuoreemman esimerkin onnistuneesta median hyödyntämisestä ja mediastrategioiden käytöstä tarjoaa Kolb (2005, 95–120). Hän tutki Saksan Attac-liikkeen kotimaassaan saamaa julkisuutta 2000-luvun alussa. Saksan Attac-liike oli jäsenmäärältään hyvin pieni järjestö aina kesäkuuhun 2001 saakka. Sen jälkeen liikkeen jäsenmäärä lähti rajuun kasvuun. Kolbin mukaan myös liikkeen painoarvo uskottavana poliittisena keskustelijana kasvoi selvästi. Jäsenmäärän nousu selittyi hänen mukaansa pitkälti liikkeen saaman julkisuuden määrän rajulla kasvulla.

Tiedotusvälineiden mielenkiinnon veti kesällä 2001 Göteborgin ja Genovan laajat globalisaationvastaiset mielenosoitukset, jotka muuttuivat osittain väkivaltaisiksi mellakoiksi. Kolbin (mt.) mukaan Saksan Attac osasi hyödyntää mielenosoitusten keräämän huomion. Tämä tapahtui pitkälti onnistuneiden mediastrategioiden avulla. Saksan Attac panosti tiedotukseen, pyrki olemaan toimittajien käytettävissä jne. Lisäksi liike ei ollut aatteiltaan

liian radikaali ja teki pesäeron suoraa väkivaltaa käyttäneisiin aktivisteihin. Toisaalta se oli tarpeeksi ”tuore” herättämään toimittajien mielenkiinnon. Julkisuus ei myöskään kääntynyt liikettä vastaan.

3.1. Mielenosoitusten kolme logiikkaa ja mediastrategiat

Della Porta ja Diani (2006, 163–193) luettelevat poliittisen protestin kolme logiikkaa, jotka ovat merkityksellisiä mielenilmauksen merkittäväksi tekemisessä.

Ensimmäinen on *numeroiden logiikka*. Se nojaa ajatukseen siitä, että mitä enemmän protestoijia on, sitä merkittävämmäksi mielenilmaus tulee. Protestissa pyritään viestimään, että suuri osa kansasta on tiettyä mieltä, ja uskotaan, että valtaapitävät asettuvat enemmistömielipiteen taakse.

Toinen logiikka pohjaa *ajatukseen (materiaalisesta) vahingonteosta*. Sen perusajatus on estää asioiden normaali kulku epäjärjestyksellä uhkaamalla. Tyypillisiä tällaisen protestoinnin muotoja ovat lakot, boikotit ja ääritapauksissa laittomat sabotaasit sekä suoranainen väkivalta. Vaarana tällaisissa protesteissa on, että yleinen mielipide ja julkisuus kääntyvät helposti liikettä ja sen ajamaa asiaa vastaan.

Kolmas Della Portan ja Dianin mainitsema logiikka perustuu ajatukseen protestoijien suuresta *henkilökohtaisesta sitoutumisesta* ajamaansa asiaan. Päättäjät ja ns. suuri yleisö pyrittään vakuuttamaan vahvalla sitoutumisella. Sitoutumista ilmaistaan osallistumalla toimintaan, johon sisältyy suuria henkilökohtaisia riskejä. Tuoreesta esimerkistä käy vuonna 2008 huomiota herättäneet Helsingin talonvaltauksat, joissa erilaisia rakennuksia on vallattu kuukausi toisensa perään, vaikka tulokset ovat jääneet tätä kirjoittaessa melko laihoiksi.

Yllä luetellut kolme tapaa tehdä protestista merkityksellinen ja saada sille medianäkyvyyttä käyvät melko hyvin yksiin Galtungin ja Rugen vuonna 1965 tekemän klassisen luettelon⁴ kanssa, jossa on listattu tapahtumaan uutisarvoon vaikuttavia seikkoja. Niitä ovat *tois-*

⁴ Olen ottanut Galtungin ja Rugen luettelon Kuneliukselta (1999).

tuvuus, voimakkuus, yksiselitteisyys, kulttuurinen merkittävyys, odotettavuus, yllätyksellisyys, jatkuvuus, päivän valikoima, kohde kuuluu eliittiin, henkilöittävyys ja negatiivisuus. Osa kohdista on keskenään ristiriitaisia, mutta paremman kuvan niistä saa yhdistelyn avulla. Esimerkiksi kotimaan uutisoinnissa uutisen arvoisia eivät yleensä ole tavallisten kansalaisten sanat, vaan heidän normaalista järjestyksestä poikkeavat tekonsa (Kunelius 1999, 172). Mielenosoitus on jo sinällään normaalista järjestyksestä poikkeava teko. Kolmen logiikan mukaan siitä tulee uutisarvoltaan merkittävämpi, jos protestissa on mukana väkivaltaa tai sen uhkaa (*yllättävyys, negatiivisuus, voimakkuus, yksiselitteisyys, kulttuurinen merkittävyys*), erilaisia performatiivisia aktioita ja sitoutumisen osoitusta (*henkilöittävyys, yllätyksellisyys*) tai jos mielenilmauksessa on mukana poikkeuksellisen paljon ihmisiä (*voimakkuus, kulttuurinen merkittävyys, yllätyksellisyys/odotettavuus*).

Tiedotusvälineet ovat vain yksi taho, joka liikkeiden on toiminnassaan huomioitava. Protestin yksi keskeisistä onnistumisen takeista on kuitenkin, miten paljon se kerää julkisuutta (esim. Gitlin 1980). Alapuron (1997, 48–50) mukaan julkisuuden – etenkin television – korostuneen roolin vuoksi mielenosoitusten ”painopiste on siirtynyt täysin esittämiseen ja edustamiseen representaation mielessä”. Mielenosoitukset toimivat entistä enemmän symbolisella tasolla. Niiden avulla pyritään käynnistämään prosessi, jossa tiedotusvälineet ovat keskeisessä asemassa, kun protestia pyritään välittämään tahoille, jotka voivat vaikuttaa mielenosoittajien ajamaan asiaan (Della Porta ja Diani 2006, 163–191).

Vaikka suomalaiselle mielenosoituskulttuurille on perinteisesti ollut tyypillistä järjestys, järjestyksen sekä epäjärjestyksen vastakkaisuuden vahva latautuminen ja vakavahenkisyys, on niihin ja erilaisiin katutapahtumiin tullut aiempaa enemmän juhlaa ja speaktaakkeleita (Alapuro 1997, 25–54). Lisäksi kotimaisen kansalaisaktiivisuuden kentälle on ilmaantunut viimeistään 1990-luvun puolivälin jälkeen uutena piirteenä myös muun muassa yksityisomaisuuden tahallinen vahingoittaminen ja maanalaisuuden sekä julkisuuden yhdistyminen (Rasimus 2006, 19).

Yksityisomaisuuden vahingoittaminen ja speaktaakkelimaisuus sopivat protestoinnin kolmen logiikan ideaan. Omaisuuden tuhoaminen liittyy protestin tekemiseen merkitykselliseksi vahingonteon, epäjärjestyksen ja henkilökohtaisten riskien ottamisen avulla. Värikkäitä ja speaktaakkelimaisia mielenosoituksia järjestämällä ja oman ”kropan likoon laittamisen” avulla pyritään osoittamaan protestojien vahvaa sitoutumista.

Rättilä (1999, 62–63) tiivistää osuvasti erilaisten performatiivisten toimintatyylien poliittisen merkityksen. Hänen mukaansa performatiiviset tyylit saavat kahdenlaisia poliittisia merkityksiä. Esimerkkeinä Rättilä käyttää muun muassa homoseksuaalien katujuhlaa, street partya ja eläinaktivistien koe-eläinlaboratorioon tunkeutumista.

Ne ensinnäkin demonstroivat seksuaalivähemmistöjen ja eläinten kohteluun liittyviä ongelmallisia asenteita[...]paljastamalla ne julkisuudessa. Samalla performatiiviset tyylit potentiaalisesti synnyttävät homoista ja lesboista, eläinoikeusaktivisteista[...]itsestään poliittisesti tietoisia kollektiivisia toimijoita. Performatiivisuuden kautta toimijat tulevat ihmisten 'silmien eteen' yhtenäisenä ryhmänä, varteenotettavana poliittisena voimana, johon ihmisten on jollakin tavalla otettava kantaa. [...] Performatiivinen toiminta kyseenalaistaa rationaalisen politiikan luomat poliittisen osallistumisen rajoitukset ja haastaa 'normalisoidun' politiikan kanssaan julkiseen dialogiin.

3.2. Media radikaalien liikkeiden marginalisoijana

Liikkeet voivat pyrkiä tietoisesti hyödyntämään mediaa suunnittelemalla mielenosoituksia ja muita protestimuotoja, jotka herättävät tiedotusvälineiden mielenkiinnon. Kuten tämän luvun alussa esitin, liikkeiden ja median suhde on kuitenkin kaksisuuntainen. Julkisuus muodostaa ”nykyisille yhteiskunnallisille liikkeille ulkoisen resurssin lisäksi yhä olennaisemmaksi käyvän osan sitä mahdollisuusrakennetta, jonka puitteissa niiden on toimintansa rakennettava” (Rasmus 2006, 202).

Etenkin radikaaliin protestointiin sisältyy vaara, että saatu julkisuus on liikkeen kannalta monesti negatiivista. Tästä on useita esimerkkejä aiemmasta liikkeiden ja tiedotusvälineiden suhteista käsitelleestä tutkimuksesta. Esimerkiksi vuosittuuhannen vaihteen globalisatiokriittisiä mielenosoituksia käsitelleelle uutisoinnille oli leimallista, että aktivisteille tarjotut subjektipositiot mahdollistivat vain harvoin uskottavan poliittisen kritiikin esittämisen. Uutisoinnille oli tyypillistä protestikäyttäytymisen selittäminen itsetarkoituksellisena toimintana, jonka motiiveja tulkittiin aktivistien henkilökohtaisten ominaisuuksien kautta (Juntunen 2004).

Suomalaista eläinoikeusliikettä käsitelleissä tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia. Juppi tutki väitöskirjassaan (2004a) eläinoikeusliikettä vuosina 1995–2000 käsitellyttä uutisointia. Hän erottelee seitsemän diskurssia, joissa liikkeestä puhuttiin: demonisoivan,

trivialisoivan, kriminalisoivan, holhoavan, legitimoivan, eksotisoivan ja politisoivan. Jo pelkät diskurssien nimet kuvaavat osuvasti, että valtaosa tiedotusvälineistä suhtautui hyvin nuivasti 90-luvun lopun suomalaiseen eläinoikeusliikkeeseen, niin sanottuihin kettutyttöihin. Jupin mukaan kolme ensiksi mainittua olivat yleisimmät eläinoikeusliikettä käsitelleet diskurssit. Tälle konservatiiviselle skenaarioille oli ”tyypillistä tulkita radikaaleja muutosvaatimuksia esittävät ja etenkin epäkonventionaalisia toimintakeinoja käyttävät liikkeet uhaksi vallitsevalle järjestykselle ja pyrkiä puolustamaan status quoa turvautumalla tiukempiin kontrollitoimiin. [...]Järjestelmän haastavia radikaaleja ei katsota legitimeiksi yhteiskunnallisiksi ja poliittisiksi toimijoiksi, ja näin ollen vuoropuhelua heidän kanssaan ei pidetä tarpeellisena tai mahdollisena” (mt., 221). Aiemman tutkimuksen valossa tiedotusvälineet siis usein marginalisoivat ja saattavat sulkea radikaalit yhteiskunnalliset liikkeet julkisesta keskustelusta. Totaalisella keskustelusta sulkemisessa media saattaa osaltaan radikalisoita tietyn tyyppisiä liikkeitä ja liikehdintää entisestään (esim. Juppi 2004b, 38).

Median nälkä dramaattisiin tapahtumiin saa liikkeen myös helposti näyttämään aggressiivisemmältä kuin, mitä se todellisuudessa on. Näkyvyyden saaminen on monille liikkeille vaikeaa. Vielä vaikeampaa on päästä esittämään uskottavaa kritiikkiä ja kaikkein haastavinta on säilyttää tiedotusvälineiden mielenkiinto liikkeen toimintaa kohtaan. (Rochon 1998; Gitlin 1980.) Globalisaatiokriittiseen liikkeeseen kuuluvista suomalaismielenosoittajista 20 prosenttia hyväksyy väkivallan käytön (Lindholm 2005, 108–109). Kyseessä on siis selvä vähemmistö, mutta vähemmistö on kuitenkin niin suuri, ettei sitä voida sivuuttaa olankohautuksella. Etenkään, kun väkivallan hyväksyvät aktivistit näyttäisivät tulevan globalisaatiokriittisen liikkeen sisältä, eivät sen marginaaleista tai ulkopuolelta. ”Tavallisten kansalaisten” keskuudessa mahdollisia laittomuuksia sisältävät kansalaistoiminnan muodot sen sijaan tuomitaan laajalti. Ainoastaan viisi prosenttia on osallistunut tai voisi osallistua mielenosoituksiin, joissa on aiemmin ilmennyt väkivaltaisuutta (Bengtsson et al. 2005, 158–159). Ero asenteissa on siis selvä. Lähellekään kaikki tutkijat eivät kuitenkaan kokonaan jaa Lindholmin ajatuksia. Esimerkiksi Ylä-Anttila (2006a, 77) muistuttaa, että kysymys väkivallan ja omaisuuden tuhoamisen hyväksyvien henkilöiden liikkeen ytimessä tai laidoilla olosta riippuu lopulta siitä, miten ”liikkeen ydin” määritellään.

Vaikka väkivallattomuutta pidetään vanhojen liikkeiden ja suomalaisen mielenosoituskulttuurin leimallisena piirteenä, on hyvä huomata, etteivät kaikki protestit aiempinakaan vuo-

sikymmeninä olleet täysin rauhanomaisia. Esimerkiksi vuonna 1949 Kemissä kaksi ihmistä kuoli poliisien ja protestoijien välisessä yhteenotossa. Myös 1960-luvun mielenosoitusaallon aikana puhkesi joitakin yhteenottoja protestoijien ja virkavallan välillä – muun muassa Persian Shaahin vastaisessa mielenosoituksessa vuonna 1970. Esimerkkinä passivisen vastarinnan käytöstä käynee Helsingin Vanhan ylioppilastalon valtaus vuodelta 1968. (Alapuro 1997, 25–54.)

3.3. Media kontrollitoimien oikeuttajana

Liikkeistä luotu kielteinen julkisuuskuva saattaa toimia erilaisten kontrollitoimien oikeuttajana. ”Poliitikot ja viranomaiset voivat tukeutua median tuottamiin uhkakuviin pyrkiesään heikentämään omaa legitimiteettiään uhkaavan kansalaisaktiivisuuden toimintaedellytyksiä esimerkiksi lainsäädännön tai muun yhteiskunnallisen kontrollin avulla” (Rasmus 2006, 204).

Esimerkkejä kontrollitoimien lisääntymisestä ja tiukentumisesta löytyy viime vuosilta. Suomessa kirjattiin 2004 lakiin mielenosoitusten naamioitumiskielto. Lakiesityksen taustalla voidaan nähdä vuosituhannen alun itsenäisyyspäivän ns. Kuokkavierasjuhlien tapahtumat. Poliisin toiminta oli laajasti julkisuudessa esillä syyskuussa 2006, kun poliisijoukot saartoivat Helsingin ydinkeskustassa niin sanotun Smash Asem -mielenosoituksen osanottajat ja useita sivullisia omaisuuden tuhoamisen ja mellakoinnin pelossa. Poliisi sai toiminnastaan moitteita muun muassa apulaisoikeusasiamies Jukka Lidstediltä (HS 29.11.2007).

On esitetty, että poliisi toimi Smash Asem -mielenosoituksen yhteydessä Suomen oloissa joustamattomasti ja että kyse oli poliisin poikkeuksellisesta voimannäytöstä. Aiotun mielenosoituksen taltuttaminen poikkeuksellisen näyttävällä operaatiolla ei tutkija Kari Saaren (2006, 14–17) mukaan ollut pelkästään poliisin aikaansaannos: ”Kuokkavieras tapahtumien, Makasiinien räihinän ja Taiteiden yön mielenosoituksen jälkeen eduskunnassa, mediassa ja muussa julkisessa keskustelussa on omien havaintojeni mukaan ollut valalla ajattelutapa, että poliisi ei ole hoitanut hommaansa kunnolla ja että poliisin tulisi laittaa aiempaa kovaotteisemmin räihinöitsijät kuriin”. Poliisin niin sanottu käske ja kontrolloi-toimintamallin hinta saattaa Saaren (mt.) mukaan olla mielenosoittajien luottamuksen vä-

heneminen poliisia kohtaan. Pahimmassa tapauksessa kyseinen toiminta voi olla alku konfliktihakuiselle poliisin ja mielenosoittajien kilpavarustelulle. Tiedotusvälineiden tapa kirjoittaa radikaaleista liikkeistä ja protestimuodoista sekä aktivistien ja ”tavallisten kansalaisten” erilainen asenne väkivallan käyttöön voivat osaltaan ajaa tiettyjä liikkeitä yhä kauemmas yhteiskunnallisesta keskustelusta.

Viitteitä siitä, millä keinoin aktivistit ajamaansa asiaa haluavat viedä eteenpäin, saa tarkastelemalla heidän suhtautumistaan tiedotusvälineisiin ja julkisuuteen. Aktivistien kokemukset julkisuudesta ovat ristiriitaisia. Suomalaista globalisaatiokriittistä liikettä tutkineen Lindholmin (2005, 140) mukaan aktivistit tuomitsivat median tavan kirjoittaa mielenosoittajista ja mielenosoituksista. Kriitikkiä tiedotusvälineet saivat etenkin siitä, että uutisoinnin pääpaino on mellakoinnin kuvaamisessa eikä mielenosoittajien ajamassa asiassa.

Samankaltaisia tuloksia on saatu monissa muissa suomalaisissa ja ulkomaisissa tutkimuksissa, joissa on selvitetty aktivistien kokemuksia tiedotusvälineistä. 1990-luvun radikaaleja suomalaisia kansalaisliikkeitä tutkinut Rasimus (2006) päätyi Lindholmin kanssa hyvin samansuuntaisiin näkemyksiin. Hänen haastattelemansa aktivistit olivat hyvin mediakriittisiä. He eivät tunnistanee itseään median luomasta kuvasta ja kokivat väärin mielikuvien hankaloittaneen toimintaansa monella tapaa.

Myös esimerkiksi Oikeutta Eläimille -yhdistyksen ja Solidaarisuus-liiton jäsenten kokemukset julkisuudesta olivat ainakin vuosituhannen vaihteessa kaukana heidän toivomastaan. Aktivistit toisaalta tiedostavat julkisuuden merkityksen ja mielenosoitusten järjestäjät tavoittelevat mediahuomiota. Tiedotusvälineet ovat aktivisteille välttämätön paha: sen toimintaan ei aina olla tyytyväisiä, mutta sen täydellinen sivuuttaminen ei tunnu mahdolliselta saati mielekkäältä. (esim. Parviainen 2000.) Konkreettisen esimerkin siitä, miksi aktivistit suhtautuvat ristiriitaisesti julkisuuteen, saa kun tarkastelee vuonna 2001 Göteborgissa mellakoiksi levinneiden mielenosoitusten vaikutusta Saksan ja Ruotsin Attac-liikkeelle. Kuten olen tässä luvussa kuvannut, mielenosoitusuutisointi vaikutti Saksan Attac-liikkeeseen hyvin myönteisesti. Ruotsin Attacille seuraukset olivat päinvastaiset. Liikkeen jäsenmäärä laski mellakoiden jälkeen puoleen, vaikka sen edustajat eivät edes olleet väkivaltaisuuksissa mukana (Kolb 2005, 116). On helppo nähdä, että median välittämällä kuvalla oli merkitystä niin Saksan Attacin toiminnan kasvuun kuin Ruotsin vastaavan järjestön hiipumiseen.

4. Julkisuus yhteiskunnallisen keskustelun areenana

Julkinen keskustelu voidaan määritellä median ja journalismin välittämäksi, eri osallistujien puheenvuorojen muodostamaksi jatkumoksi, joka koskee jotakin yleisesti merkittävää tai kiinnostavaa asiaa (Rahkonen 2006, 25). Mediavälitteisen julkisen keskustelun merkitys politiikan areenana ja resurssina on kasvanut rinnan puoluejärjestelmän kriisiytymisen sekä poliittisen toiminnan ja toimijuuden laajenemisen kanssa (Juppi 2004a, 73). Manuel Castells (2004, 367–418) kuvaa politiikan medioitumista termillä mediakratia. Hänen mukaansa poliittisen toiminnan ja poliittisten toimijoiden on sopeuduttava median logiikkaan ja otettava se huomioon. Mediajulkisuus kehystää politiikkaa kaikilla tasoilla. Ilman aktiivista läsnäoloa tiedotusvälineissä poliittisella ehdotuksella tai ehdokkaalla ei ole mahdollisuuksia saada laajaa suosiota.

4.1 Kolme demokratiamallia

Nieminen (1998, 275–298) jaottelee demokratiamallit kolmeen: suora eli välitön demokratia, edustuksellinen eli välillinen demokratia sekä julkisen harkinnan demokratia. Välitön demokratia pohjaa antiikin Kreikan poliittiseen järjestelmään, joka perustui avoimen kansalaiskokouksen ideaan. Suoran demokratian ideaali edellyttää keskustelijoiden läsnäoloa, joten viestimien rooli on toissijaista. Toinen, välillisen demokratian idea, lähtee ajatuksesta, että äänestämällä valitaan edustajat tekemään poliittisia päätöksiä.

Kolmas Niemisen esittelemä malli on julkiseen harkintaan pohjaava demokratia. Vaikka politiikan medioitumisesta on esitetty monia kriittisiä puheenvuoroja (esim. Castells 2004), voidaan myös nähdä, että parhaisiin päätöksiin päästään juuri mahdollisimman laajan julkisen keskustelun kautta. Tällainen deliberatiivisen demokratian idea toteutuu – jos on toteutuakseen – pitkälti tiedotusvälineiden kautta.

Monet deliberatiivisen demokratiamallin puolestapuhujat nojaavat Jürgen Habermasin ajatuksiin rationaalisen keskustelun kautta syntyvästä yleisestä mielipiteestä. Habermas pitää eräänlaisena ideaalina 1700- ja 1800-lukujen porvarillista julkisuutta. Hänen mukaansa (esim. 2004) porvarillisen julkisuuden tunnuspiirteitä olivat: 1) argumenttien painoarvoa

ei ratkaissut niiden esittäjien asema vaan argumentit itsessään, 2) sellaisten asia-alueiden problematisointi, joita oli aiemmin pidetty itsestäänselvyyksinä, 3) periaatteellinen avoimuus – kaikkien oli voitava osallistua keskusteluun. Habermasin mukaan on luotavissa universaalit säännöt, joiden avulla avoin keskustelu ja sitä kautta syntyvä enemmistön tahto voivat syntyä. Rahkosen (2006, 40) tulkinnan mukaan Habermasin keskustelun säännöt ovat pääpiirteissään seuraavat:

- 1) *Jokainen subjekti, joka on kykenevä puhumaan ja toimimaan, saa osallistua keskusteluihin.*
- 2) *Jokainen saa problematisoida jokaisen väitteen.*
- 3) *Jokainen saa ilmaista asenteitaan, toivomuksiaan ja tarpeitaan.*
- 4) *Jokainen puhuja saa väittää vain sitä, mihin hän itse uskoo.*
- 5) *Jokaisen puhujan, joka soveltaa predikaattia F kohteeseen A , on oltava valmis soveltamaan F :ää myös kaikkiin muihin kohteisiin, jotka ovat A :n kanssa samoja kaikissa relevanteissa suhteissa.*

Tämän työn taustalla on deliberatiivisen demokratian ihanne. Ajattelen samalla tapaa kuin Nieminen (1998, 275), jonka mukaan ihanteellisessa demokratiassa voi enemmistön tahto muodostua vain avoimen julkisen keskustelun kautta. Koska julkisuus toteutuu pitkälti tiedotusvälineiden välityksellä, on niillä tärkeä rooli demokratian toimivuuden kannalta. Jotta ihanteen mukainen demokraattinen julkisuus voisi toteutua, on median levitettävä tehokkaasti päätettävänä olevaa asiaa koskeva tieto kaikille, joita asia koskee; turvattava avoin ja kriittinen julkinen keskustelu eri päätösvaihtoehtojen välillä; informoitava päättäjiä keskustelun tuloksena muodostuneesta julkisesta mielipiteestä; julkistettava tehdyt päätökset sekä seurattava ja tiedotettava päätösten toimeenpanosta ja sen seurauksista (Nieminen mt.).

On nähdäkseni selvää, ettei julkisen harkinnan demokratia ole toiminut missään täydellisesti, eikä ideaalin saavuttaminen välttämättä ole edes mahdollista. Haluan tutkimuksessani kuitenkin selvittää, pyrkivätkö tiedotusvälineet synnyttämään julkista keskustelua aiheista, joita mielenosoittajat ajavat ja millaista tämä mahdollinen keskustelu on. Seuraavaksi tarkastelen lähemmin osaa siitä kritiikistä, jota nykyjournalismi on kohdannut.

4.1.1 Vallakkaat lähteet ja populismi

Julkisuuden määritelmään kuuluu, että se on ainakin periaatteessa avointa kaikille. Yleisesti on kuitenkin esitetty, ettei tämä käytännössä toteudu, sillä kansalaisten vaikutusmahdollisuudet poliittisen päätöksenteon esityslistaan ovat hyvin rajalliset. Poliittiselle agendalla päätyvät asiakysymykset määrittelevätkin pitkälti hallinto, ammattipoliitikot ja media (Rahkonen 2006, 16). Kriittisissä puheenvuoroissa journalismia syytetään usein elitistisyydestä ja populismista.

Journalistien tukeutumista vakiintuneisiin lähteisiin on kritisoinut muun muassa Mörä (1996, 105–116). Hänen mukaansa journalisteilla on taipumus suodattaa asiat eliittilähteiden kautta. Esimerkiksi tasavallan presidentti pääsee käytännössä aina halutessaan julkisuuteen. Sen sijaan, mitä pienemmästä ryhmästä on kyse ja mitä kauempana se on vallankäytön keskustasta, sen vaikeampaa myönteisen julkisuuden saaminen on. Myös nykyisenkaltainen sitaattijournalismi suosii arvovaltaisten lähteiden käyttöä. Mörän (mt., 113) mukaan vakiintuneet mediarutiinit – määrittely, keruu, esitystapa – voivat vinouttaa joukkoviestimien sisältöä ja ulkopuolinen saattaa niiden avulla käyttää tiedotusvälineitä hyväksi.

Luostarisen (1994, 49) käsitys on, ”että virallisilla ja vallakkailla lähteillä on rakenteellinen etulyönti journalismin lähdejärjestelmän rakentumisessa”. Yhtäältä tämä johtuu siitä, että ”valtakeskuksilla” on kykyä tuottaa uutisteollisuuden tarvitsemaa raaka-ainetta ja toiseksi siitä, että yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti vahvat ryhmät ovat journalismin parasta kohdeyleisöä. Lähteellä saattaa olla monenlaisia valtaresursseja: poliittista tai taloudellista valtaa, kykyä vaikuttaa journalistiseen työprosessiin käytännöllisesti tai omata kulttuurista pääomaa. (mt., 49–50.) Norman Fairclough (1997, 69) listaa journalismin legitimeiksi vakiolähteiksi hallitus-, viranomais- ja poliisilähteet, työnantajien ja työntekijöiden ammattiliitot sekä tieteen asiantuntijat.

Heikkilän (2001, 17–18) mukaan keskeistä populismikritiikissä on ollut syytös niin sanotun vakavan journalismin ja viihteellisen, kepeän populaarijournalismin rajan hämärtymisestä. Esimerkiksi television merkityksen kasvun ja tabloid-lehdistön voimistumisen on

nähty olevan merkkejä journalismin viihteellistymisestä. Samaan aikaan on esitetty, että politiikka on itsessään viihteellistynyt.

Sekä eliitti- että populismikritiikkiin on myös yhdistetty syytös siitä, että journalismi esittää politiikan pelinä. Tällä on nähty olevan kansalaisia politiikasta, poliitikoista ja myös toimittajista itsestään vieraannuttava vaikutus (Heikkilä 2001). Tilastojen valossa näin on saattanut tapahtua. Helsingin Sanomissa (11.9.2007) julkaistun tutkimuksen mukaan vuonna 2005 lehdistöön luotti erittäin tai melko paljon alle kolmannes kansalaisista. Television lukema oli korkeampi, mutta hyvin kaukana esimerkiksi poliisin ja puolustusvoimien nauttimasta luottamuksesta.

4.1.2. Elitismi- ja populismikritiikin vastakritiikkiä

Yllä mainittu populismi- ja elitistisyyskritiikki on herättänyt vastakritiikkiä. On esitetty, että journalismin kritisoiminen eliittilähteiden suosimisesta on liian yksioikoista. Esimerkiksi Kuneliuksen (1998, 219–220) mukaan ajatus lähdeorganisaatioiden vallasta antaa olettaa liian helposti, että journalismin käyttämät rutiinilähteet olisivat keskenään yksimielisiä. Rutiinilähdeorganisaatiot eivät myöskään ole keskenään sisäisesti yksiaänisiä. Vaikutusvaltaisten lähteiden vallasta puhuminen myös helposti niputtaa kaiken journalismin yhteen. Nämä tekijät antavat Kuneliuksen mielestä journalisteille liikkumatilaa suhteessa rutiinilähteisiin.

Viihteellistymis- ja populismikritiikki on myös käännetty pääläelleen, jolloin populaarikulttuuri on nähty positiivisena asiana. Puhe populaarikulttuurista tarkoittaakin viestintätutkimuksessa nykyään usein sitä, kuinka yleisö tuottaa massakulttuurin ja joukkoviestintän tuotteista omia tulkintojaan, omaa kulttuuriaan ja omaa arkista elämäntilannettaan palvelevaa ja ilmentävää merkitystä (Kunelius 1999, 214–216). Merkitykset ja tulkinnat eivät siis välttämättä ole hallitsevan ideologian mukaisia vaan voivat olla sille jopa vastakkaisia. Esimerkiksi Stuart Hall (1992, 261) on esittänyt, että populaarikulttuuri on vastarinnan aluetta, jolla valtakulttuurista suljetut ryhmät voivat nousta esille ja jossa ne saavat mahdollisuuden tuottaa vaihtoehtoisia merkityksiä. Osa mielenosoituksia järjestävistä liikkeistähän sijaitsevat monella tapaa yhteiskunnan marginaalissa – ajatuksiltaan, toimin-

tatavoiltaan ja habitukseltaan – joten voidaan ajatella, että journalismin oletettu viihteellistyminen on avannut niille uusia väyliä tuoda sanomaansa julkisuudessa esille.

Kuten yllä olen esittänyt, tutkimukseni nojaa deliberatiivisen demokratian ihanteeseen, joka korostaa kansalaisten osallistumista julkiseen keskusteluun. Tällöin journalismin yhtenä onnistumisen mittarina on sen kyky herättää keskustelua ja lisätä kansalaisten mahdollisuuksia osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. Etenkin erilaisissa kansalaisjournalismihankkeissa on pyritty kehittämään tapoja lisätä kansalaisten toimintakykyä heitä koskevassa päätöksenteossa.

4.2. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen – konstruktionismi

Tämän työn teoreettinen viitekehys on konstruktionismi. Sen lähtökohta on ajatus todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Konstruktivismiin mukaan erilaiset määrittelyt jostakin asiasta eivät pelkästään kuvaa todellisuutta, vaan myös luovat sitä. (esim. Väliverronen 1996, 40–43; Suhonen 1994.) Konstruktionismin mukaan tuotamme itse yhteiskunnallisen todellisuuden. Mitään ilmiötä ei siis ole merkityksellistetty etukäteen, vaan merkitys muodostuu sosiaalisessa toiminnassa eli kieltä käytettäessä (Valtonen 1998, 97).

Kielen avulla meille kerrotaan ja me kerromme itsellemme, keitä olemme ja mikä on se todellisuus, jossa elämme. Tietomme maailmasta onkin väistämättä luonteeltaan kielellistä ja tekstuaalista. Koska erilaiset määrittelyt eivät pelkästään kuvaa todellisuutta, vaan osallistuvat sen tuottamiseen, on merkityksillä yhteiskunnallista vaikutusta, poliittisia seurauksia ja kulttuurista valtaa. Merkitykset eivät ole viattomia, sillä tietyt todellisuuden määrittelyt nousevat hegemoniseen asemaan suhteessa toisiinsa. Merkitysten maailmassa käydään jatkuvaa mittelöä siitä, kuinka todellisuus käsitetään ja mitä siitä voidaan sanoa. (Lehtonen 1996, 12–27.) Merkitystä ei voikaan koskaan kiinnittää lopullisesti. Yritämme kiinnittää niitä esimerkiksi erilaisilla stereotyyppistämisen strategioilla, mutta lopulta merkitykset alkavat aina ”lipsua ja liukua”. Erilaisten konstruktioiden tuottamisessa representaatioilla, asioiden esittämisellä jonkinlaisiksi, on keskeinen rooli. Uusia merkityksiä voidaan tuottaa muun muassa kääntämällä vallitsevat stereotyyppitarkoituksellisesti nurin, yrittämällä muuttaa vallalla oleva kuvasto myönteiseksi sekä yrittämällä taistella represen-

taatiota vastaan sen sisältä käsin, jolloin keskitytään pikemminkin representaation muotoihin kuin uusien sisältöjen kehittelyyn. (Hall 1999, 210–222.)

Sihvonen muistuttaa (2006, 129–130), että vallan huomioonottamisen lähtökohta on sen tunnistaminen että yksillä ryhmillä on enemmän mahdollisuuksia tuottaa, julkistaa ja levittää representaatioita kuin toisilla. Lisäksi representointi on valintojen tulosta, ja se tapahtuu sosiaalisesti ankkuroituneesta näkökulmasta. Representaatio on jo lähtökohtaisesti moniulotteinen käsite, joka viittaa ennen muuta kulttuuristen merkitysten muodostumisen prosesseihin – se pitää sisällään sekä esittämisen että edustamisen ulottuvuudet.

Koska erilaiset todellisuuden määrittelyt käyvät jatkuvaa kilpailua, limittyy työni vallan tematiikkaan. Viestinnän ja yhteiskunnallisen vallan suhdetta käsitellään yleensä kriittisessä kulttuurintutkimuksessa, jossa joukkoviestintä nähdään useimmiten yhteiskunnallisen vallankäytön muotona. Kunelius erottaa kolme haaraa, joissa joukkoviestinnän vallitsevaa valtarakennetta palveleva ideologinen työ nähdään toisistaan hieman eri tavoin. Ensimmäisen mukaan valtaa on joillakin ja toisilla ei. Sen mukaan taloudelliset valtasuhteet on tärkein viestintää selittävä tekijä. Ajattelutavan mukaan ne, jotka hallitsevat taloudellisia suhteita, hallitsevat myös joukkoviestimiä ja väljästi ajatellen myös niiden välittämiä ajatussisältöjä. Toisen ajattelumallin mukaan olemme kaikki mukana yhteiskunnallisessa vallankäytössä – osallistuessamme erilaisten instituutioiden toimiin ja arkipäivään uusinnamme valtasuhteita meille kirjoitetuissa rooleissa. Kolmas juonne korostaa vallan suhteellisuutta. Sen mukaan valtaa on kaikilla, mutta sen muodot vaihtelevat ja se on epätaisisesti jakautunutta. Yllä kuvaamastani kolmesta kohdasta ensimmäinen seuraa Karl Marxin (1818–1883) ajatuksia, toinen on peräisin Louis Althusserilta (1918–1990) ja viimeisimmän keskeisimpiä kehittäjiä oli Antonio Gramsci (1891–1937), joka painotti kahta edellä mainittua enemmän vastarintaa. (Kunelius 1999, 186–225; Fiske 1998, 215–244; ks. myös Juntunen 2004.)

Koen työni kannalta mielekkäimmäksi vallan suhteellisuutta korostavan ajattelutavan. Pyrin selvittämään, antaako joukkoviestintä mielenosoittajien todellisuusmäärittelyille mahdollisuuden päästä julkisuuden valokeilaan vai tukahduttaako media nämä määrittelyt. Kunelius (mt., 210–211) erottelee strategisen ja taktisen vallan: ”Strateginen valta on ky-

kyä hallita kokonaisuutta, suunnitella sen kehittymistä, vetää pitkän tähtäyksen linjoja ja pitää ohjaket käsissään. Taktinen valta puolestaan on kykyä paikallisesti, hetkellisesti, ohimenevästi ja katoavasti saada aikaan jotain.” Mielestäni jaottelu on toimiva mielenosoituksia tarkasteltaessa, sillä monessa tapauksessa mielenosoittajilla on lähinnä taktista ja mielenosoitusten kohteilla strategista valtaa. Mielenosoitukset kuitenkin kääntävät hetkellisesti asetelman pääläelleen: taktisen vallan käyttäjät pitävät ohjaksia käsissään ja valtaapitävät joutuvat suurennuslasin alle. Vallan suhteellisuutta käsittelevän teorian mukaan vastarintaan sisältyy aina osia, jota ei voi sulauttaa (Fiske 1998). Tämä vastarinta saattaa purskahtaa konkreettisesti esille yksittäisissä mielenosoituksissa. Yllä käsittelemäni vallan tematiikka näkyy työssäni lähinnä tulosten yhteenveto-osiossa, johtopäätöksissä ja tutkimuskysymysten asettelussa.

4.2.1. Me ja muut mediassa

Yksi joukkoviestinnän tärkeimmistä funktioista on yhteisön ja yhteiskunnan sisäisen solidaarisuuden tuottaminen. Tiedotusvälineet välittävät uudelleen ja uudelleen versioita myytistä, joka kertoo meille keitä me olemme ja keitä me emme ole (Kunelius 1999, 169–170). Kysymys siitä, mitä kulttuuriin kuuluu ja mitä jää sen ulkopuolelle, onkin jokaisen kulttuurin itseymmärryksen perusta (Veivo ja Huttunen 1999, 125). Tällaisessa identiteetityössä on kaksi puolta: ”meidän” ja ”heidän” kuvaaminen. Sosiologi Zygmunt Bauman (1997, 70) muistuttaa, että ”me” ja ”he” saavat merkityksensä vain yhdessä. Ilman mahdollisuutta asettaa ”heitä” vastakohtaksemme ”meidän” olisi vaikea löytää identiteetilemme merkitystä.

Tällaisen toiseuden rakentaminen ja ylläpitäminen on yksi median vallankäytön muoto. Ulla-Maija Kivikurun (2002, 56) mukaan media jakaa ihmiset ja ihmisryhmät meihin ja muihin, ja ryhmien määritykset tapahtuvat vallassa olijoiksi koettujen ehdoilla. Esimerkiksi maahanmuuttajia käsittelevissä jutuissa näkyy usein konkreettisesti jo käytettyjen termien tasolla se, miten journalismi rakentaa ”heidän” ja ”meidän (luonnon ja kulttuurin) välistä eroa. Ulkomaalaisista ja pakolaisista puhutaan usein luonnosta lainatuin metaforin ja kielikuvien; puhutaan esimerkiksi pakolaistulvasta tai pakolaisten *aallosta* (Kunelius 1999,

170). Media on Kivikurun mielestä (2002) perusolemukseltaan yleensä varsin konservatiivinen ja vahvimmillaan vakiinnuttaessaan ja uusintaessaan olemassa olevia voimasuhteita.

Kuvasin alaluvussa 4.1.1., kuinka journalismia ja mediaa ylipäättään on syytetty tukeutumisesta vallakkaisiin eliittilähteisiin. Tiedotusvälineissä pääsevät ääneen usein keskiikäiset, kaupungissa asuvat miehet. Muun muassa nuoret, naiset, vammaiset, vanhukset ja maahanmuuttajat eivät yleensä nouse omalla äänellään journalismin keskiöön. He ovat usein ainoastaan passiivisia kuvailujen kohteita. (Kivikuru 2002; Nikunen 2002.) Myöskään epäluotettaviksi katsottuja organisaatioita ei oteta huomioon lainkaan tai niihin ainakin viitataan harvemmin. Tällaisia ”epäluotettavia” organisaatioita ovat muun muassa ääriilikeiksi määritellyt poliittiset ryhmät ja puolueet (Fairclough 1997, 69). Yksi tehokkaimmista toiseuttamisen muodoista on, että jokin ryhmä ei pääse tiedotusvälineissä lainkaan ääneen. Tämän ovat kokeneet myös jotkin aktivistiryhmät, kuten ole aiemmissa luvuissa osoittanut. Yksi työssäni tarkastelemistani asioista on juuri se, vaikenevatko valta-lehdet järjestään jonkin ryhmän järjestämistä mielenosoituksista.

4.2.2. Aktivistit yhteiskunnan ”muukalaisina”

Me olemme ”me” vain niin kauan kuin löytyy ihmisiä, jotka eivät ole meitä vaan ”heitä”. Joissain tapauksissa jako ”meihin” ja ”heihin” on melko helposti havaittavissa. Esimerkiksi Suomessa halutaan usein samaistua länsimaihin (”meihin”) erotuksena kehitysmaista tai islamistisesta maailmasta (”heistä”). ”Muukalaiset” kuitenkin uhmaavat jakoa, sillä heitä ei voida selvästi asettaa mihinkään valmiina olevaan luokkaan. He eivät ole meille tuntemattomia henkilöitä vaan osa sitä maailmaa, jossa elämme. Samalla ”muukalaiset” paljastavat läsnäolollaan luokittelun keinotekoisuuden ja aiheuttavat tämän vuoksi pelkoa ja sekaannusta. He ovat harmaalla alueella, eivät sisäryhmää (”meitä”) eivätkä ulkoryhmää (”heitä”) vaan jotain siltä väliltä. Muukalaiset uhkaavat ryhmien rajaa molemmilta suunnilta. Sisäpuolelta ryhmän rajaa jäytävät kahden vaiheilla häilyvät ihmiset, jotka on leimattu arvojen hylkääjiksi ja parjaajiksi sekä yhtenäisyyden vihollisiksi. Ulkopuolelta jaoteltua koittelevat esimerkiksi maahanmuuttajat, jotka eivät ole täysin kaltaisiamme, mutta jotka ansaitsevat tulla kohdelluksi kuten me. (Bauman 1997, 70–90.)

Kulttuurintutkija Stuart Hall (1999, 156) näkee, että vakaat kulttuurit edellyttävät asioiden pysyvän niille määrätyillä paikoillaan. Kulttuuria järkyttää etenkin kirjoittamattomien sääntöjen ja koodien rikkominen. Kulttuurinen järjestys häiriytyy erityisesti silloin, kun asiat ilmaantuvat väärässä kategoriassa tai kun ne eivät sovi mihinkään kategoriaan. Levi-Strauss (Fisken 1998 mukaan) puolestaan puhuu binaarisista vastakohtapareista ja niihin sopimattomista luokista, jotka sotkevat parien rajaviivan.

Nähdäkseni radikaalit aktivistit ja tietyt yhteiskunnalliset liikkeet ovat muukalaisia, jos termiä käytetään samassa merkityksessä kuin Bauman. Myös ne rikkovat olemuksellaan ja toiminnallaan kulttuurin sääntöjä, kuten Hall ja Levi-Strauss kirjoittavat. Aktivistit ja radikaalit liikkeet ovat osa yhteiskuntaa, jossa elämme, mutta asettuvat monella tapaa (tietoisesti) sen rajapinnalle ja pyrkivät rikkomaan vallitsevaa arvo- ja normijärjestelmää. Ensinnäkin osa heistä erottuu pukeutumisellaan ja ulkonäöllään ”normaalista”, minkä media on mielenosoitusuutisoinnissa tuonut toisinaan korostetusti esille (esim. Juntunen 2004). Bauman (1997, 82) muistuttaa, että asusta on tullut yksi tärkeimmistä symbolisista keinoista esittää julkisesti, mihin viiteryhmään kantaja haluaa kuulua. Toisekseen tiettyjen aktivistien ja aktivistiryhmien ajamat asiat ovat vallitsevasta poikkeavia. Tämähän on useiden mielenosoitusten järjestämisen syy: kritisoida jotain yhteiskunnassa normaalisti hyväksyttyä asiaa tai käytäntöä. Kolmas erottava tekijä on joissain mielenilmauksissa ja protesteissa esiintyvä omaisuuden rikkominen ja väkivalta. Yllä olen esittänyt, ettei media pyri haastamaan yhteiskunnan vallitsevaa arvopohjaa erityisen hanakasti. Joukkoviestintä ylläpitää arvoja ja normeja kahdella tavalla: ensinnäkin se tarjoaa materiaalia, jota kuluttamalla kansalaiset voivat uusintaa arvo- ja normijärjestelmäänsä. Toisekseen media tyrkyttää arvoja ja normeja yleisölle (Kunelius 1999). Väkivallan käyttö tai omaisuuden vahingoittaminen toimintamuotona sotii vahvasti kansalaisten suuren enemmistön arvomaailmaa vastaan (ks. luku 3.2.).

Yksi työni tavoitteista on selvittää, miten tiedotusvälineet käsittelevät mielenosoituksia ja mielenosoittajia, jotka liikkuvat yllä mainitulla ”meidän” ja ”heidän” -rajan välisellä harmaalla alueella ajatuksiltaan ja toimintatavoiltaan. Kuten Kivikuru (2002, 57–58) sanoo, toiseutta on monenlaista. Vakioryhmien varaan rakentuvan toiseuden lisäksi on myös ”liikkuvien kohteiden toiseutta”. Yhteiskunta tekee tilanteen mukaan itselleen toiseksi tiettyjä vaaralliseksi kokemiaan ryhmiä, jolloin joissain asioissa ”meidän” piirimme on hyvin laaja ja joissain kapeampi.

Yhtenä mielenkiintoni kohteena on, miten tiedotusvälineet venyttävät ja kaventavat ”meidän” piiriä sen mukaan, millaisesta aiheesta mielenosoitus on järjestetty ja millaisia toimintamuotoja siinä käytetään. Milloin mielenosoittajat ovat ”meitä” ja milloin jotain muuta (”muukalaisia”)? Aiemman tutkimuksen valossa tiedotusvälineet sulkevat tiettyjä aktivistiryhmiä yhteiskunnallisesta keskustelusta. Tämä on kaukana deliberatiivisen demokration ihanteesta, jota olen kuvannut tämän luvun alkupuolella.

On tärkeä huomata, etten niinkään tarkastele kieltä kommunikaation prosessina vaan itse kommunikaation sisältöä. Tutkimukseni sijoittuu perinteeseen, jossa oleellista on näkyvämmän ymmärtäminen, ei todellisuuden tarkastelu ikään kuin ulkopuolelta. Keskeistä on ymmärtää, että kyse on todellisuuden tajuamisesta inhimillisenä ajattelutapana, ei totuuden kysymyksestä sinänsä. (Tuomi ja Sarajärvi 2003.)

Vallasta, toiseudesta ja mielenosoitusten väkivallasta puhuminen helposti supistaa mielenosoitusten kirjon – ainakin mielikuvissa – laittomuuksia sisältäviin protesteihin ja erilaisiin mellakoihin. Mielenosoitusten kokonaiskirjo on kuitenkin huomattavasti laajempi, sillä valtaosa mielenosoituksista on edelleen rauhallisia eivätkä ne mahdollisten liikennejärjestelyjen lisäksi aiheuta poliisille päänvaivaa (HS 14.10.2006). Mielenkiintoni onkin tarkastella uutisointia (tai uutisoimattomuutta) sekä rauhallisista mielenosoituksista että laittomuuksia sisältäneistä mielenilmauksista. Tämä osaltaan selittää sen, että olen valinnut tutkimusmenetelmikseni sisällön erittelyn ja journalismin keskustelevuuden analyysin, joiden avulla laajoja aineistoja on helpompi hallita kuin monilla muilla metodeilla. Käyn seuraavassa luvussa lähemmin lävitse yllä mainitsemiani kahta menetelmää.

5. Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessani selvitän, miten kotimaiset lehdet kirjoittavat Suomessa järjestetyistä mielenosoituksista. Olen jakanut tutkimusongelmani pienempiin palasiin, tutkimuskysymyksiin, joita ovat: Mistä aiheista järjestetyt mielenosoitukset ylittävät uutiskynnyksen ja mistä kirjoitetaan vähän tai ei lainkaan? Mitkä tekijät lisäävät uutiskynnyksen ylittäneiden mielenosoitusten uutisarvoa? Ketkä uutisissa pääsevät ääneen ja millaisin ehdoin sekä, millaisia eroja lehtien välillä on? Lisäksi olen tarkastellut, millaista dialogia toimijat ja argumentit uutisissa keskenään käyvät. Koska tutkimukseni perusjoukko on hyvin laaja, olen joutunut käyttämään aineiston harkinnaista rajoittamista (Pietilä 1976, 72). Lisäksi olen joutunut rajaamaan aineistoani ajallisesti. Seuraavissa alaluvuissa käyn lävitse tekemiäni rajauksia tarkemmin. Lisäksi selvitän, mitä tutkimusmenetelmiä hyödynnän työssäni, miten olen niitä käyttänyt ja millaisia ongelmia valittujen metodien käyttö tutkimukselleni mahdollisesti asettavat.

5.1. Tutkimuksessa mukana olevat lehdet ja aineiston rajaaminen

Tutkimuksessani ovat mukana Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Aamulehti. Olen valinnut kyseiset sanomalehdet lähinnä niiden painoarvon vuoksi. Helsingin Sanomat on levikiltään selvästi Suomen suurin sanomalehti. Sen levikki vuonna 2007 oli Levikintarkastuksen verkkosivujen (www.levikintarkastus.fi) mukaan 419 791 kappaletta, kun toiseksi suurimpaan levikkiin yltänyt Ilta-Sanomat jäi 176 531:een. Aamulehti ja Iltalehti tulevat seuraavina (139 165 ja 131 150). Tutkimuksessani on siis mukana neljä Suomen suurinta sanomalehteä. Lehtien lukijamäärät eivät kuitenkaan kerro kaikkea niiden painoarvosta. Helsingin Sanomilla on keskeinen asema suomalaisessa viestintäkentässä paitsi suuren lukijamääränsä myötä, mutta myös sen takia, että se on vahva mielipidevaikuttaja. Muut lehdet myös tuntuvat seuraavan melko tarkasti Helsingin Sanomien uutisointia. Lehdellä onkin erityisasema yhteiskunnallisen keskustelun päiväjärjestyksen asettamisessa (Suhonen 1994, 70–72).

Myös iltapäivälehdillä on vankka asema suomalaisessa viestintäkentässä. Niiden asema perustuu suuren myynnin lisäksi lööppien näkyvään rooliin katukuvassa. Nykyään myös

lehtien verkkosivuilla on aiempaa tärkeämpi rooli. Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Helsingin Sanomat ovat verkkokävijöiden määrällä mitattuna olleet viime aikoina kolme suurinta lehteä (www.gallupweb.com). Aamulehti on puolestaan oman alueensa, Pirkanmaan, ylivoimaisesti suurin lehti ja Suomen toiseksi luetuin seitsemänpäiväinen sanomalehti. Halusin ottaa tutkimukseeni mukaan myös yhden lehden, jonka keskustointitus ei sijaitse Helsingissä. Yksi tutkimuskysymyksistäni on selvittää lehtien välisiä eroja uutisoinnissa, joten on mielestäni perusteltua valita työhön myös yksi makuntalehti.

Koska olen halunnut selvittää, miten puolueista riippumattomiksi julistautuneet valtaledet kirjoittavat mielenosoituksista, olen tietoisesti pyrkinyt valitsemaan sellaisia sanomalehtiä, joilla on perinteisesti ollut vankka asema yhteiskunnallisen keskustelun päiväjärjestyksen asettamisessa. Kuten edellisissä luvuissa esitin, on julkiselle agendalle pääsy tärkeää monille mielenosoituksia järjestäville liikkeille. Tämän vuoksi voidaan olettaa, että myös aktivistit kokevat kyseiset lehdet tärkeiksi kanaviksi toiminnalleen – vaikka heidän suhtautumisensa valtajulkisuuteen ja journalisteihin on usein ristiriitaista ja jopa negatiivista (ks. Parviainen 2000, Rasimus 2006; Lindholm 2005).

Aineistooni kuuluu vuonna 2006 kirjoitetut lehtijutut. Mukana ovat journalistiset kirjoitukset, joissa käsitellään tiettyä Suomessa järjestettyä mielenosoitusta tai mielenosoitusten sarjaa. Olen rajannut yleisönosastot sekä tv- ja radiosivut työstäni pois. En myöskään ole ottanut työhöni mukaan ”50 vuotta sitten” -tyyppisiä juttuja, joissa esitellään lehtien vanhoja sivuja, enkä ”Muut lehdet” -osioita, johon on koottu sitaatteja muista viestimistä. Olen käynyt Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat selaamalla ja Aamulehden sekä Iltalehden sähköisen arkiston avulla lävitse. Aineistosta on rajattu pois suuri määrä juttuja, joissa käsitellään ulkomailla järjestettyä mielenosoitusta. Ne eivät kuulu tutkimukseeni piiriin. Olen kuitenkin sisällyttänyt työhöni sellaiset ulkomailla järjestetyt mielenosoitukset, joissa on ollut mukana suomalaisia aktivisteja ja joissa uutisoinnin keskiössä on heidän toimintansa.

Käytän työssäni termiä mielenosoitus melko laajassa merkityksessä. Sanakirjamääritelmän mukaan mielenosoitus on ”toiminta t. teko, jonka tarkoituksena on kärjekkäästi ja huomiota herättävästi esittää jk. vaatimus, vastalause, mielipide tms.” (Haarala et al. 2004). Alapuro (1997, 26–27) esittää, että mielenosoitukset ovat kirjaimellisesti voiman *näyttö*. ”Mielenosoitusnäytelmässä tai -spektaakkelissa on tilaa uhman, pilkanteon, valtasuhteiden nurinkääntämisen, karnevalistisen ilonpidon repertuaarille. Haaste ja sen esittäjät saavat

fyysiset kasvot”, hän kirjoittaa. Alapuroa seuraten olen sisällyttänyt mielenosoituksiin kuuluviksi joukkomarssit ja -kokoukset sekä rakennusten ja muiden tilojen valtauksat sekä erilaiset kadunvaltaustapahtumat. Tämän vuoksi olen etsinyt lehtijuttuja myös muilla hakusanoilla kuin mielenosoitus, kuten *mellakka*, *protesti*, *mielenosoitusmarssi* jne. Tutkimuksessani on yhteensä 435 juttua (ks. luku 6), jotka jakautuvat lehtien kesken seuraavasti: Helsingin Sanomat 177, Ilta-Sanomat 101, Iltalehti 65 ja Aamulehti 92 kappaletta.

Tutkin vain tekstejä, joten tekstien tuotanto ja vastaanotto rajautuvat työni ulkopuolelle. Myös kuvien analysointi jää melko vähäiseen asemaan. Väliverrosen (1998, 13–39) mukaan tekstejä tutkimalla on kuitenkin mahdollista tehdä päätelmiä myös niiden tuotannosta, tavasta puhutella vastaanottajiaan ja siitä, mikä rooli joukkoviestinnällä on yhteiskunnan ja kulttuurin muutoksissa tai muuttumattomuudessa. Vastaanottajat voivat kuitenkin lukea tekstejä toisistaan poikkeavasti ja löytää niistä erilaisia merkityksiä. ”Yleisöt voivat torjua vallitsevat merkitykset ja viestit: ne voivat luoda oman tulkintansa ja käsityksensä massatuotetusta kulttuurista, käyttää kulttuuria voimavarana ja keksiä omat merkityksensä, identiteettinsä ja elämänmuotonsa” (Kellner 2000, 11). Työni tuloksia luettaessa on hyvä pitää mielessä, ettei mediatekstejä kuluttava yleisö ole homogeeninen ryhmä ja että tekstejä voidaan lukea myös vastakarvaan.

Aineiston rajaaminen vaikuttaa osaltaan tutkimuksen luotettavuuteen ja yleistettävyyteen. Koska mielenosoitusten aiheet, niissä käytetyt keinot sekä tiedotusvälineiden uutiskriteerit ja -painotukset saattavat vaihdella eri aikoina, ei tutkimustuloksiani voida varauksetta yleistää vuoden 2006 ulkopuolelle. 2006 oli monella tapaa poikkeuksellinen mielenosoitusvuosi, sillä siihen osuivat paljon (julkista) keskustelua herättäneet ja laittomuuksia sisältäneet Smash Asem -protesti sekä vappuna mellakaksi muuttunut EuroMayDay-mielenosoitus, sen jatkojuhlat sekä muutama päivä myöhemmin sattunut Makasiinien tulipalo. Otin työhöni mukaan ne vappumellakkaan liittyneet jutut, joissa viitattiin välikohdasta edeltäneeseen mielenosoitukseen ja siihen osallistuneisiin mielenosoittajiin. Makasiinipaloa käsitelleistä jutuista aineistossa on ne lehtitekstit, joissa on haastateltu vapun mielenosoituksen järjestäneitä prekariaatteja. Vuoden 2006 ”erityispiirteet” on hyvä pitää mielessä tutkimukseni yleistettävyyttä pohdittaessa.

5.2. Tutkimusmenetelmät

Yhdistän työssäni määrällistä ja laadullista tutkimusotetta. Sisällön erittelyn avulla vastaan siihen, millaiset mielenosoitukset ylittävät uutiskynnyksen, miten paljon mielenosoituksista tutkimusajanjaksollani kirjoitetaan ja ketkä jutuissa pääsevät ääneen. Myös mahdollisiin lehtien välisiin määrällisiin eroihin pureudun kyseisellä menetelmällä. Metodien avulla aineistosta voidaan suhteellisen helposti kuvata esimerkiksi, ketkä mielenosoitusjutuissa pääsevät ääneen. Siihen, miten toimijoita teksteissä representoidaan, on vaikeampaa vastata pelkällä määrällisellä analyysillä (Fiske 1998, 184–185). Lisäksi erilaisten puhetapojen kytkeytyminen valtaan jää määrällisellä analyysillä helposti pimentoon. Esimerkiksi Laura Juntunen (2004), joka tutki pro gradu -työssään globalisaatiokriittisten mielenosoitusten uutisointia Suomessa, sai määrällisen sisällön erittelyn avulla selville, että mielenosoittajat pääsivät uutisissa melko usein ääneen. Laadullinen analyysi kuitenkin osoitti, että mielenosoittajat representoitiin yleensä siten, ettei heillä ollut mahdollisuuksia uskottavan poliittisen kritiikin esittämiseen. Pelkällä määrällisellä analyysillä Juntusen keskeisin havainto olisi saattanut jäädä kokonaan pimentoon.

Tässä työssä olen pyrkinyt pääsemään pelkästä aineiston kuvailusta myös sen tulkintaan. Näen menetelmän Tuomen ja Sarajärven (2003) tavoin yhtä paljon väljänä teoreettisena kehyksenä kuin tarkasti rajattuna yksittäisenä metodina. Vaikka sisällön erittelyä pidetään usein leimallisesti määrällisenä menetelmänä, on erottelua kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen välillä aineiston analyysivaiheessa käytännössä hyvin vaikea tehdä, sillä jo pelkästään mittaaminen sisältää kaikilla tasoilla sekä laadullisen että määrällisen puolen (esim. Hirsijärvi et al. 2004, 127).

5.2.1. Sisällön erittely

Ensimmäisenä sisällön erittelyä esittelevänä menetelmäkirjana voidaan pitää Bernard Berelsonin teosta *Content Analysis in Communication Research* vuodelta 1952. Siinä menetelmä määriteltiin seuraavasti: ”Sisällön erittely on kommunikation ilmisisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuva tutkimustekniikka.” Parin seuraavan vuosikymmenen aikana sisällön erittely laajeni käsittämään tilastollisten tutkimusten lisäksi myös sellaiset tutkimukset, joissa aineistojen ilmisisältöä kuvattiin sanalli-

sesti. Nykyään myös sellaisia tutkimuksia, joissa dokumenttien sisällön perusteella tehdään päätelmiä muista ilmiöistä, pidetään sisällönanalyttisinä. (Pietilä 1976, 50–52.)

Sisällön erittely on siis tutkimusmenetelmä, jonka avulla pyritään kuvailemaan tutkittavaa aineistoa erilaisten luokkien avulla. Käytännössä kaikissa sellaisissa tutkimuskohteissa, joissa on mahdollista löytää jokin kriteeri, jonka mukaan jotkin sisällön osat voidaan katsoa keskenään samanlaisiksi, on sisältö periaatteessa luokiteltavissa ja siten tilastollisesti kuvailtavissa. Lisäksi, jos tutkimusaineisto on laaja ja jos kuvailussa pyritään yleistettävyyteen ja vertailtavuuteen, on luokitteleva ja tilastollinen kuvailu usein pelkkää sanallista kuvailua parempi menettelytapa (esim. Pietilä mt.; Berger 2005, 133–136 ja 2000, 171–185).

Tutkimuskohteena voi olla mikä tahansa ihmisen henkinen tuote, esimerkiksi kirjoitus, elokuva, puhe tai muu dokumentti. Krippendorfin (2004, 20) mukaan sisällön erittely on tieteellinen metodi, joka pyrkii päätelmiin erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta datasta. Tyypillinen ja yksinkertainen esimerkki mediasisältöjä tutkittaessa on selvittää, miten usein tietyt sanat tai ilmaukset toistuvat eri tiedotusvälineissä.

Sisällön erittelyä käyttäviksi tutkimuksiksi voidaan katsoa kaikki sellaiset tutkimukset, joissa joko sanallisesti tai tilastollisesti pyritään kuvailemaan joko tutkittavan aineiston sisältöä sinällään tai niitä ulkopuolisia ilmiöitä, joita sisällön ajatellaan ilmaisevan. Usein tutkimus, jossa kuvaillaan sisältöä sinällään, edellyttää vertailevaa otetta. Sanomalehtiaineistosta voidaan esimerkiksi vertailla sitä, millaisia muutoksia sisällöissä on tapahtunut vuosien mittaan, miten samaa asiaa eri viestimissä käsitellään, miten samaa asiaa käsitellään erilaisissa kulttuuripiireissä, miten samaa asiaa käsitellään tiedotusvälineissä, jotka on suunnattu erilaisille yleisöille jne. (Pietilä 1976). Ajallinen ja maantieteellinen vertailtavuus puuttuvat tutkimuksestani kokonaan. Sen sijaan käyn lävitse lehtien välisiä eroja.

Sisällön erittely ei saa olla valikoivaa, vaan sen on katettava koko sanoma, sanomajärjestelmä tai asianmukaisella tavalla kerätty otos (Fiske 1998, 180). Sisällön erittelyn tulokset esitetään usein numeerisessa muodossa ja tuloksista voidaan tehdä tilasto- ja taulukkolaskentaohjelmia apuna käyttäen erilaisia käyriä, taulukoita ja grafiikoita.

Työ, jossa käytetään sisällön erittelyä, aloitetaan kuten mikä tahansa tutkimus – aineistoon perehtymällä. Seuraavassa vaiheessa aineistosta pyritään kehittämään joukko sopivia sisältöluokkia, joiden avulla aineisto voidaan luokitella. Keskeisimmät pääluokat voidaan tarvittaessa jakaa vielä erilaisiin alaluokkiin ja ne taas edelleen omiin alaluokkiinsa. Eri tutkijat esittävät hieman erilaisia näkemyksiä siitä, pitääkö sisältöluokat laatia ennen aineistoon tutustumista vai onko ne mahdollista tehdä myös aineistolähtöisesti⁵. Tutkimuksessani luon sisältöluokat pääsääntöisesti ennen aineiston lähempää tarkastelua. Aineistoon perehtymisen jälkeen olen tosin täsmentänyt ja korjannut luokitusrunkoani⁶. Esittelen seuraavaksi lyhyesti muutaman menetelmän kannalta keskeisen termin. Lista on koottu pääasiassa opetushallinnon ylläpitämiltä opettajan verkkopalvelu -internetsivuilta (www.edu.fi).

Luokitusrunko koostuu tutkimuksen sisältöluokista. Se sisältää kaikki tutkimuksessa käytettävät sisältöluokat määritelmiseen ja esimerkkialkioineen (Pietilä 1976).

Havaintoyksikkö eli tilastoyksikkö on yksittäinen tutkimuksen kohde. Havaintoyksikkönä voi olla esimerkiksi opiskelija, valmistettu tuote, valtio, sanomalehti jne. Tutkimuksen kohteena olevat havaintoyksiköt muodostavat perusjoukon. Tässä työssä havaintoyksikkö on yksittäinen lehtijuttu.

Havaintomatriisi on taulukon muotoon kirjoitettu havaintoaineisto. Havaintomatriisissa tilastoyksiköt eli havaintoyksiköt sijaitsevat riveillä ja muuttujat sarakkeilla.

Havaintoaineisto muodostuu havaintoyksiköistä mitatuista muuttujien arvoista. Esimerkiksi, kuinka moni mielenosoitusjutuista on kuvitettu.

Muuttuja on se ominaisuus, jota kulloinkin mitataan tai tutkitaan. Esimerkiksi se, ketkä mielenosoitusuutisissa pääsevät ääneen ja mistä aiheista järjestetyt mielenilmaukset ylittävät lehdissä uutiskynnyksen.

Otanta ja otos. Otantatutkimus on kyseessä silloin, kun koko tutkimuksen kohteena olevasta ryhmästä otetaan osajoukko eli otos, johon varsinaiset tutkimustoimenpiteet kohdis-

⁵ Kritiikkiä aineistolähtöisestä luokittelusta esim. Neuendorf 2002, 11–12.

⁶ Työni luokitusrunko: Liite numero I.

tetaan. Otanta voi olla esimerkiksi satunnaisotanta, tasavälinen eli systemaattinen otanta tai ositettu otanta. Otos on koko tutkimuskohteena olevasta ryhmästä saatu osajoukko, johon varsinaiset tutkimustoimenpiteet kohdistetaan. Olen käyttänyt aineiston harkinnaista rajaamista.

Sisällön erittelyn avulla tutkimuksia pystytään yleensä tekemään suhteellisen halvalla ja tehokkaasti. Lisäksi tutkimusaineisto on usein helposti saatavilla eikä tutkija vaikuta suoraan tutkimuskohteeseen. Sisällön erittely tuottaa myös dataa, joka on numeerisessa muodossa, ja siten tutkimus on ainakin periaatteessa helposti toistettavissa. Menetelmän avulla voidaan myös tutkia joko nykyhetkeä, mennyttä tai molempia rinnan. (Berger 2000, 171–185.)

Menetelmän ongelmat liittyvät muun muassa aineiston rajaamiseen. Kuinka paljon aineistoa tarvitaan, jotta tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina ja yleistettävänä? Toinen seikka, jota menetelmä ei helposti huomioi, on (media)tekstien vastaanotto. Yleisön ja vastaanoton tutkijat ovat kritisoineet tekstintutkijoita jo pitkään siitä, että nämä pitävät tekstejä ensisijaisena merkitysten lähteenä eivätkä näe tekstien monitulkintaisuutta ja sitä, että vastaanottajat tulkitsevat tekstejä hyvin eri tavoin (Väliverronen 1998, 30–31). Vastaväitteenä voidaan esittää, että pelkkiä tekstejä tutkimalla on mahdollista päästä käsiksi niiden taustalla oleviin viestinnän ja merkityksenannon prosesseihin. ”Teksteihin on jäänyt jälkiä niiden tekijöistä, instituutioista, toisista teksteistä, lajityypeistä, oletetuista katsojista tai lukijoista” (mt., 32).

Pietilä (1976, 264–268) korosti jo 1970-luvulla, että tilastollisten ja määrällisten menetelmien soveltaminen puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen ei ylipäätään ole ongelmatonta, sillä esimerkiksi sanojen konnotaatiot ja niiden paikka tekstissä jäävät helposti pimentoon määrällistä sisällön erittelyä käytettäessä. Aineiston tilastollinen luokittelu merkitsee aina myös sisällön karkeistamista ja yleistämistä, ja silloin yksityiskohdat ja nyanssit helposti kärsivät.

Osittain yllä esitetyn kritiikin vuoksi sisällön erittelyä käytettiin 1980-luvulla hyvin vähän viestinnän tutkimuksessa. Seuraavalla vuosikymmenellä metodia käyttäneitä joukkovies-

tinnän tutkimuksia alkoi kuitenkin ilmestyä. Keskeistä sisällön erittelyn uudessa tulemissa oli se, ettei sitä nähty enää ”vastakkaisena fenomenologis–hermeneuttiselle lähestymistavalla, vaan määrällisen analyysin tulokset saattoivat olla konstruktionistisen tulkinnan perustana.” (Raittila 2004, 171). Tämä pätee myös tähän työhön.

Monesti määrällistä sisällön erittelyä käytävissä viestintätutkimuksissa kulkee rinnan jokin laadullinen menetelmä, jonka avulla pyritään vastaamaan kysymyksiin, jotka jäävät määrällisellä menetelmällä pimentoon tai joista pelkkä sisällön erittely saattaa antaa virheellisen kuvan. Laadullista ja määrällistä tutkimusotetta ei usein voida ongelmitta erottaa toisistaan. Ei myöskään tässä tutkimuksessa. Väitöskirjassaan budjettijournalismiuutisointia tutkinut Esa Reunanen (2003, 96–97) yhdistää määrällisen ja laadullisen tutkimuksen toisiinsa kolmella tavalla. Kaksi niistä pätee tutkimukseeni:

1) määrällinen koodaus ja sen pohjalta tehdyt frekvenssitaulukot tukevat laadullista analyysiä. Koodaus toimii analyysivaiheessa hakemistona, jonka avulla laadulliseen analyysiin on helppo löytää esimerkkejä. Toisekseen frekvenssitaulukot antavat tarkastelun kohteena olevasta asiasta kattavan kokonaiskuvan, jota voidaan tarkentaa laadullisella analyysillä.

2) laadullinen ja määrällinen limittyvät, koska luokittelussa on aina kyse laadullisesta tulkinnasta. Samalla kannalla on myös Pentti Raittila väitöskirjassaan (2004, 171–173). Raittilan mukaan niin aineiston rajaus- ja luokitteluvaihe kuin tutkimustulosten arviointi sisältävät tulkintaa.

Tässä työssä käytän termejä sisällön erittely ja sisällönanalyysi synonyymeina toisilleen, vaikka niille on annettua myös toisistaan poikkeavat määrittelyt (ks. lisää mm. Riffe 2005; Tuomi ja Sarajärvi 2003). Menetelmän määrittelyssä olen tukeutunut Tuomeen ja Sarajärveen (mt.), jotka kuvaavat menetelmää seuraavasti: ”Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. [...]Analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jotta sen perusteella voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Laadullisessa aineistossa analyysia tehdään tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa.”

Tuomi ja Sarajärvi (mt., 110–111) laskevat aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheiksi aineiston redusoinnin eli pelkistämisen, aineiston klusteroinnin eli ryhmittelyn ja abstrahoinnin eli teoreettisten käsitteiden luomisen. Työssäni olen hyödyntänyt redusointia, klusterointia ja abstrahointia etenkin kohdassa, jossa käsittelen mielenosoittajien puheen sisältöä. Ensinnäkin olen poistanut aineistosta tekstit, joissa mielenosoittajat eivät pääse ääneen. Jäljelle jääneistä jutuista olen yhdistelemällä luonut viisi luokkaa, jotka kuvaavat valtaosaa mielenosoittajien puheesta. Tämän jälkeen olen laskenut kunkin kohdan esiintymismäärät aineistossa.

5.2.2. Keskusteleavuuden analyysi

Pentti Raittila on eri tutkimuksissaan pyrkinyt kehittämään metodeja journalismin dialogisuuden tutkimiseen. Väitöskirjassaan Raittila (2004) esittelee puhujarakenteen erittelyn ja keskusteleavuuden analyysin, joilla vuorovaikutusta voidaan tutkia. Menetelmien kehittäminen pohjaa muun muassa kahteen Raittilan aiempaan tutkimukseen, joista ensimmäinen käsittelee Estonia-onnettomuuden uutisointia (1996) ja toinen etnistä syrjintää ja rasismia tiedotusvälineissä (esim. 2002).

Tässä työssä hyödynnän Raittilan metodeista keskusteleavuuden analyysia, jonka avulla olen tutkinut Smash Asem -protestin ja EuroMayDay-mielenosoituksen uutisointia. Yhden lehtijutun dialogisuutta voidaan Vehkalahden (2002, 57–61) mukaan tarkastella kolmesta näkökulmasta. Ensinnäkin jutussa saattaa olla dialogia jutun kirjoittaja ja haastateltavan välillä, toiseksi dialogia voi olla jutun puhujien välillä ja kolmanneksi jutuista saattaa löytyä asioiden välistä vuorovaikutusta. Työssäni pyrin tarkastelemaan toimijoiden välistä vuorovaikutusta. Keskityn siihen, millaista vuoropuhelua mielenosoittajat, viranomaiset, päättäjät ja erilaiset asiantuntijat jutuissa käyvät – vai käyvätkö minkäänlaista.

Hyödynnän työssäni Raittilan (2004, 242–243) esittelemää dialogisuuden portaat -mallia. Hän jakaa dialogisuuden portaat seitsemään ja osan niistä edelleen alaluokkiin. Esittelen alla ”portaat” ja kuvaan, miten olen käyttänyt niitä tutkimuksessani:

- 1) *Jutussa ei ole puhujia.*

- 2) *Jutussa on vain yksi puhuja(taho); ei asioiden välistä eikä puhujien välistä dialogia. Raittila jakaa tämän kohdan vielä alaluokkiin. Olen soveltanut hänen luokitustaan vastaamaan oman tutkimukseni aihepiiriä: Jutussa puhuu vain yksi mielenosoittaja, viranomainen, päättäjä tai asiantuntija.*
- 3) *Jutussa on äänessä useita mielenosoittajia, viranomaisia, päättäjiä tai asiantuntijoita, mutta vain jokin kyseisistä tahoista.*
- 4) *Y ja X esiintyvät samassa jutussa, mutta puhuvat eri asioista. Raittila jakaa pääluokan kahteen alaluokkaan. Omassa työssäni en ole jakoa tehnyt.*
- 5) *Y ja X puhuvat samasta asiasta, mutta eivät käy dialogia, vaan esittävät omia monologejaan. Asiat kohtaavat, mutta toimijat eivät ole vuorovaikutuksessa keskenään.*
- 6) *Y ja X puhuvat samasta asiasta siten, että kommentoivat toistensa näkemyksiä, mutta keskustelu jää kesken. Toimijat ja asiat kohtaavat ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään, mutta dialogi ei johda keskinäiseen ymmärryksen kasvuun.*
- 7) *Y ja X puhuvat samasta asiasta, ja dialogi johtaa osapuolten keskinäisen ymmärryksen kasvuun.*

Koska Raittilan ”portaiden” kahta viimeistä kohtaa on hyvin vaikea erotella lehtijutuissa toisistaan, olen yhdistänyt ne. Näin tutkimukseni dialogisuuden portaissa on mukana kuusi kohtaa. Raittilan malli ei ota huomioon sitä, millaisessa sävyssä vuorovaikutus tapahtuu. Reunanen (2003, 240–242) on kiinnittänyt vuorovaikutuksen sävyyn huomiota: ”Oliko sävy kriittinen vai kiittävä, kysyvä vai vaativa, tai oliko kyse pelkästä mielipiteen esittämisestä vai myös sen perustelusta?” En kuitenkaan hyödynnä Reunasen ideoimaa analyysimallia, sillä vuorovaikutus jää EuroMayday- ja Smash Asem -teksteissä sen verran vähäiseksi, ettei dialogisuuden sävyn tutkiminen vaikuta mielekkäältä. Sen sijaan olen pyrkinyt tutkimaan lähiluvun avulla vuorovaikutuksen sävyä niistä jutuista, jotka olen koodannut portaiden kuudenteen kohtaan.

Yllä luettelin muutamia ongelmakohtia, joita journalismin dialogisuuden tutkimisessa saattaa tulla eteen. Raittila luettelee vuorovaikutuksen portaiden mahdollisina ongelmina myös sen, että toimijat voivat olla samassa jutussa esillä monella portaiden askelmilla. Li-

säksi jutuissa, joissa on enemmän kuin kaksi puhujaa, eri toimijoiden välisen keskustelusuhteen määrittely voi olla hankalaa. Dialogisuuden portaat -malli ei myöskään huomioi toimittajan roolia eikä toimittajan ja haastateltavan välistä dialogisuutta. Tämän vuorovai-
kutuksen tutkiminen edellyttäisi muita laadullisia menetelmiä. Lisäksi dialogisuutta voi olla eri päivänä lehdessä julkaistujen juttujen välillä ja myös eri lehtien välillä. Tätäkään porrasmalli ei huomioi.

6. Sisällön erittelyn ja keskusteleavuuden analyysin tuloksia

Aineistossani on yhteensä 435 lehtijuttua⁷. Määrällisesti eniten juttuja on Helsingin Sanomista (177 kappaletta), toiseksi eniten Ilta-Sanomista (101), kolmanneksi Aamulehdestä (92) ja vähiten Iltalehdestä (65). Aamulehden ja Iltalehden jutut olen etsinyt sähköisen arkiston avulla, Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat olen selannut lävitse. Olen käyttänyt erilaisia hakusanoja etsiessäni Iltalehden ja Aamulehden juttuja. On kuitenkin mahdollista, että sähköinen haku kadottaa muutamia sellaisia juttuja, jotka kuuluisivat aineistooni. Tämä voi osittain selittää sen, miksi Iltalehden juttumäärä on pienempi kuin muiden lehtien. Noin suuret erot juttujen määrissä eivät kuitenkaan kokonaan selity pelkillä aineistonkeruumenetelmien eroilla.

Aineistoni lehtijutuista yli puolet on kirjoitettu kotimaan osastolle. Muutoin jutut jakautuvat melko tasaisesti eri osastojen kesken. Toiseksi eniten (13 %) juttuja on kaupunkisivuilla. Iltapäivälehtien juttujen koodauksessa tekemäni luokittelu ei tosin täysin toimi, sillä niissä eri osastoja on vähemmän kuin sanomalehdissä. 85 prosenttia tutkimuksessa mukana olevista lehtiteksteistä on lehden oman toimittajana tai toimittajien kirjoittamia. STT:n juttuja on joka kymmenes ja muita vain yksittäisiä prosentteja. Uutisjuttuja aineistoni teksteistä on 61 prosenttia. Muutoin jutut jakautuvat melko tasan eri juttutyyppeiden kesken. Pääkirjoituksia, kommentteja, kolumneja ja pakinoita on yhteensä 12 prosenttia, joten pääpaino mielenosoitusuutisoinnissa ei ole kommentoivilla jutuilla. Eroja tosin löytyy jonkin verran sanomalehtien ja iltapäivälehtien väliltä. Iltapäivälehdissä on kommentoivia juttuja noin 13 prosenttia, kun sanomalehdissä prosenttimäärä jää noin kymmeneen. Prosentuaalisesta vähiten kommentoivaan uutisointiin on painottunut Helsingin Sanomat, jossa pääkirjoituksia, kolumneja, pakinoita ja kommentteja on yhteensä vain 8,5 prosenttia kaikista mielenosoitusjutuista. Iltalehdessä vastaava luku on peräti 18 prosenttia.

Aineistossa on mukana niin laajoja reportaasijuttuja kuin muutaman virkkeen minne menä tänään -tyyppisiä sähkejuttuja. Osaltaan juttujen painoarvosta sivulla kertoo se, ovatko ne kuvallisia vai kuvattomia. Jutuista 250 (58 %) on kuvitettuja ja 185 (42 %) kuvittamat-

⁷ Juttujen määrät eri lehdissä, juttujen alkuperä sekä juttujen jakautuminen osastoittain ja juttutyypeittäin löytyvät kokonaisuudessaan liitteestä numero II. Liitteestä käyvät ilmi juttujen kappale- ja prosenttimäärät kunkin muuttujan kohdalla.

tomia. Kuvien todellinen määrä on vielä huomattavasti suurempi, sillä useissa jutuissa on enemmän kuin yksi kuva. Lisäksi etenkin iltapäivälehdissä yhden kuvan alle on taitettu pääjutun lisäksi monia pieniä kainalojuttuja. Nämä kainaloartikkelit olen koodannut kuvattomiksi jutuiksi, vaikka lukija usein mieltääkin ne samaa ”pakettiin” kuvallisen jutun kanssa. Runsasta kuvien käyttöä voi ainakin osittain selittää mielenosoitustapahtuman luonteella. Risto Alapuron (1997, 25–27) mukaan yksi näkökulma mielenosoituksiin on, että ne *esittävät* tai edustavat joitakin ryhmiä ja ovat esittämistä täytöntöönpanona tai esiintymisenä, *performanssina*”. Hakola (2006, 110) korostaa osuvasti, että performanssille on ominaista, että toiminnassa otetaan huomioon ja siihen vaikuttaa kokemus tai oletus muiden läsnäolosta, jonka ei tarvitse aina olla aktuaalista. Mielenosoittajat siis haluavat yleensä tulla nähdyiksi ja kuulluiksi. Tämän vuoksi mielenosoitustapahtumat tarjoavat monesti visuaalisesti näyttäviä tempauksia ja performansseja, jotka taipuvat usein vaivatta kuvalliseksi materiaaliksi (ks. lisää luvusta 3.1.). Kuvien sisällön täsmällisempi analysointi rajautuu tämän työn ulkopuolelle.

Seuraavissa alaluvuissa käyn tarkemmin lävitse sisällön erittelyn tuloksia. Mielenkiintoni on ennen kaikkea siinä, millaisista aiheista järjestetyt mielenosoitukset ylittävät lehdissä uutiskynnyksen, ketkä erityyppisissä mielenosoituksissa pääsevät ääneen ja ketkä ovat passiivisia puheen kohteita sekä sitä, keskittyvätkö lehdet vain kuvailemaan mielenosoitustapahtuman kulkua vai nousevatko uutisoinnissa myös muut teemat esille. Omana alalukunaan käsittelen uutisointia niistä mielenilmauksista, joihin liittyy suoraan tai välillisesti laittomuuksia tai väkivallan uhkaa, ja vertaan niitä väkivallattomiin mielenilmauksiin.

6.1. Mielenosoitusten aiheet lehtiteksteissä ja todellisuudessa

Käytettävissäni on Helsingin poliisilta 10.10.2006 saamani lista vuoden 2006 alusta saman vuoden kesäkuuhun saakka keskustan poliisipiireille ilmoitetuista mielenosoituksista (ks. taulukko II). Tätä listaa vertaamalla samana aikana kirjoitettuihin mielenosoitusuutisiin pystyn vastaamaan siihen, jäävätkö jostakin aihepiiristä järjestetyt mielenilmaukset valta-lehdissä systemaattisesti pimentoon. Aineistoni jutut olen luokitellut ”väkivallattomiksi” tai ”väkivaltaisiksi mielenosoituksiksi” sen perusteella, mitä teksteissä on mielenilmauksista kerrottu. Tämä seikka on hyvä pitää mielessä tutkimukseni tuloksia luettaessa. Kon-

struktionismin perusperiaatteiden mukaisesta myös lehtitekstit ovat representaatioita todellisuudesta. Työni tulokset ovatkin tulkintoja lehtiteksteistä, jotka ovat vastaavasti tulkintoja tietynä historiallisena hetkenä pidetyistä mielenosoituksista.

Helsingin keskustan poliisipiirille jätettiin vuonna 2005 ilmoitus yhteensä 205 mielenosoituksesta. Se oli poikkeuksellisen paljon, sillä vuotta aiemmin ilmoituksia tehtiin vain 73. Alkuvuonna 2006 ilmoituksia tehtiin keskustan poliisipiirille yhteensä 56 mielenosoituksesta ja lokakuun puoliväliin mennessä ilmoituksia oli jätetty hieman alle sata. Valitettavasti Helsingin poliisilta saamani lista ei ole aivan täydellinen, sillä siitä puuttuu osa ilmoitetuista mielenosoituksista. Täytyy myös muistaa, että lista ei kerro kaikista Helsingin mielenosoituksista, sillä ilmoituksia jätetään myös muihin kuin keskustan poliisipiiriin. Kaikista mielenilmauksista ei myöskään ilmoiteta viranomaisille lainkaan, vaikka ilmoitus kuuluu lain mukaan tehdä. Puutteista huolimatta mielenosoitusuutisoinnin keskeiset linjat voidaan löytää vertailun avulla kyseiseltä ajanjaksolta. Yhteensä saamassani mielenosoituslistassa on mukana tiedot 36 mielenosoituksesta. Ylikomisario Mika Pöyryn (sähköpostivastaus 10.10.-06) mukaan puuttuvat mielenosoitukset ovat suurelta osin oikeutta eläimille -mielenilmauksia, joten käytännössä tiedän lähes kaikkien alkuvuonna 2006 Helsingin poliisipiirille ilmoitettujen mielenosoitusten aiheet.

Seuraavalla sivulla on taulukkomuodossa esitetty eri aiheiden esiintyminen aineistossani (taulukko I). On syytä huomata, että monissa jutuissa on mainittu useampi kuin yksi mielenosoitus, joten koodattujen aiheiden kokonaismäärä (525) on suurempi kuin juttujen kokonaismäärä (435). Prosentit olen pyöristänyt lähimmiksi täysiksi prosenteiksi. Aiheiden esiintymismäärien alla on Helsingin poliisilta saamani lista alkuvuonna 2006 Helsingissä ilmoitetuista mielenosoituksista (taulukko II).

TAULUKKO I

Lehtijutussa käsiteltyjen mielenosoitusten aiheet:

	Kappalemäärä	Prosenttimäärä
Ympäristönsuojelu	10	2 %
Eläinten oikeudet	20	5 %
Ihmisoikeudet, vähemmistöasiat	20	5 %
Poliittinen vappumarssi	5	1 %
Kansainvälinen politiikka ja talouspolitiikka (Nato, EU, globalisaatio jne.)	44	10 %
Tiettyä henkilöä, yritystä, tapahtumaa vastaan tai puolesta	81	19 %
Työttömyyden, pätkätöiden, yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vastustaminen	47	11 %
Sodanvastaisuus	28	6 %
Talon-, kadunvaltauksset	15	3 %
Terveydenhuolto, vanhus-tenhoito	19	4 %
Muut	83	19 %
Ei ole kerrottu jutussa	154	35 %
	= 525	

TAULUKKO II

Helsingin poliisilta saamani lista keskustan poliisipiirille 1.1.–30.6.2006 jätetyistä mielenosoitusilmoituksista:

Mielenosoituksen aihe	Osallistujamäärä (saatu poliisilta tai otettu lehdestä)	Ovatko aineistoni lehdet kirjoittaneet kyseisestä mielenosoituksesta?			
		HS	AL	IS	IL
Mielenosoitus Suomen kansalaisuuden saannin puolesta.	Noin 5	Ei	Ei	Ei	Ei
Prolife Suomi ry:n järjestämä mielenosoitus ihmisoikeuksien puolesta ja elämän puolesta aborttia vastaan.	Noin 10	Ei	Ei	Ei	Ei
Iranin ja Irakin työllistämisen ja pakolaisyhdistyksen järjestämä mielenosoitus sananvapauden puolesta.	Noin 25	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Oikeutta Eläimille ry:n järjestämä mielenosoitus turkiksia vastaan.	Noin 30	Ei	Ei	Ei	Ei
Iranin kommunistisen puolueen järjestämä mielenosoitus aiheena kansainvälinen solidaarisuuspäivä Iranin	Noin 50	Ei	Ei	Ei	Ei

Mielenosoituksen aihe	Osallistujamäärä (saatu poliisilta tai otettu lehdes- tä)	Ovatko aineistoni lehdet kirjoittaneet kyseisestä mielenosoituksesta?			
		HS	AL	IS	IL
työläisten puolesta.					
Itä-Lapin kuntayhtymän järjestämä mielenosoitus aiheena Rovaniemi-Kemijärvi-radan henkilöliikenteen säilyttämisen puolesta.	Noin 100	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei
Kurdistanilaisten järjestöjen foorumi (kemiallisten pommitusten vuosipäivä).	Noin 50	Ei	Ei	Ei	Ei
Muhammed-pilakuvia vastustanut muslimien mielenosoitus	Noin 200	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Suomi-Tsetsenia-seuran järjestämä mielenosoitus Tsetsenian tilanteesta	Noin 30	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Irakin sodan vastainen mielenosoitus: Pysäyttäkää sota -verkosto. Narinkkatorilla teltoja ja puheita.	Noin 500-1000	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Turkisten vastustaminen.	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Rasisminvastainen mielenosoitus.	Noin 500	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Kooma ry:n ja Maine ry:n järjestämä mielenosoitus: Peruskoulun taideaineiden puolesta.	Noin 400	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä
Oikeutta eläimille -mielenosoitus	5	Ei	Ei	Ei	Ei
Mielenosoitus uuden tekijänoikeuslain "häpeärangaistusta" vastaan.	Noin 25	Ei	Ei	Ei	Ei
Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen mielenosoitus Senaatintorilla	Runsa 100	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Nokian alihankkijoiden mielenosoitus Messukeskuksen edustalla	Vajaat 100	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Mielenosoitus Egyptin aiempaa toimintaa kohtaan: järjestäjänä kurdien kansamurhaa vastaan oleva rekisteröimätön järjestö.	Noin 15	Ei	Ei	Ei	Ei
Yksityishenkilöiden järjestämä mielenosoitus sairaanhoitajien palkkauksen korottamisesta ja lisävirkojen saamisesta. Vetoituksen luovutus minist. Hyssälälle.	Noin 100	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Oikeutta eläimille -mielenosoitus	Alussa 2, myöhemmin enemmän	Ei	Ei	Ei	Ei
Suomi-Tsetsenia-seuran järjestämä mielenosoitus "10 vuotta Tsetsenian presidentin salamurhasta".	Noin 10	Ei	Ei	Ei	Ei
Turkisten vastustaminen	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Hiljainen totalitarismin vastainen marssi.	Noin 30	Ei	Ei	Ei	Ei
Kansalaisliike Uraaniton - Uranfri ry:n järjestämä mielenosoitus, aiheena ranskalaisyhtiön hakemuksen vastustaminen koskien uraankaivoksen perustamista Itä-Uudellemaalle.	Noin 200-300	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Maan ystävät ry:n järjestämä mielenosoitus: tiedon jakaminen kuluttajille	Noin 10	Ei	Ei	Ei	Ei

Mielenosoituksen aihe	Osallistujamäärä (saatu poliisilta tai otettu lehdes- tä)	Ovatko aineistoni lehdet kirjoittaneet kyseisestä mielenosoituksesta?			
		HS	AL	IS	IL
ympäristön ja sademetsien kannalta paremmista ja huonommista puutarhahuonekaluista.					
Suomen Kannabisyhdistys ry:n järjestämä mielenosoitus (ns. hampumarsi) ”Kannanotto kannabiskieltoaki vastaan”.	Noin 300-400	Kyllä	Ei	Kyllä	
Mielenosoitus ”Ei iskua Iraniin”	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Vappuaaton EuroMayDay-kulkue	Poliisin arvio: 500, Järjestäjien: 1500	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Vaihtoehto EU:lle tiedotuskeskuksen järjestämä mielenosoitus	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Mielenosoitusmarssi Suomen itsenäisyyden puolesta EU-jäsenyyttä ja -perustuslakia vastaan, järjestäjä Itsenäisyyspuolue, EU:n vastainen kansanrintama, Suomi: EU ry, Köyhien asialla ja Vaihtoehtoväki	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Kriittinen pyöräretki	Ei tiedossa	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Mielenilmaus (banderolleja, megafooni),	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Tukimielenosoitus päivittäistavara-kaupan puolesta, järjestäjänä Suomenlinna Seura ry	Noin 400	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Etelä-Suomen Vasemmistonuoret tukimielenosoitus Kreikan opiskelijaliikkeelle.	Ei tiedossa	Ei	Ei	Ei	Ei
Turkiseläinten Ystävät	10-20	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Sipoon puolesta -yhdistyksen järjestämä mielenosoitus Senaatintorilla. Aiheena Helsingin kaupungin aiheet viedä maata Sipoolta.	Noin 50	Kyllä	Ei	Ei	Ei
		Kyllä = 16 Ei = 20	Kyllä = 4 Ei = 32	Kyllä = 4 Ei = 32	Kyllä = 4 Ei = 32

6.1.1. Eläinliikkeen näkyvyys mielenosoitusuutisissa

Keskeinen ero mielenosoitusuutisoinnin ja järjestettyjen mielenosoitusten aiheiden osalta on se, että eläinten oikeuksien puolesta järjestetyt mielenilmaukset jäävät tiedotusvälineissä pimentoon. Luku on noin 63 prosenttia kaikista vuonna 2005 keskustan poliisipiirille jätetyistä mielenosoitusilmoituksista. Helsingin poliisilta saamani tiedon mukaan (sähkö-

postivastaus 10.10.2006) oikeutta eläimille -mielenosoitukset ovat olleet yleisiä myös tutkimusjaksollani. Vaikka eläinoikeusmielenosoituksia järjestetään paljon, mainitaan tutkimusaineistoni jutuista vain 20 kappaleessa eli vajaassa 5 prosentissa mielenosoituksen aiheeksi eläinten oikeudet. Näistä 20 jutusta kuudessa käsitellään ensisijaisesti oikeuden aktivisteille määräämiä tuomioita ja turkisliikkeiden nostamia oikeusprosesseja, kahdessa uutisoinnin keskiössä ovat laittomuudet tai väkivallan uhka, kuusi ovat laajoja reportaaseja aktivismista, ja niissä lähinnä vain mainitaan turkismielenosoitukset yhtenä kansalaisaktivismin osana.

Ainoastaan kuudessa jutussa eläinoikeusjärjestöjen järjestämä mielenosoitus ja/tai heidän ajamansa asia on ensisijaisena aiheena. Näistäkin kuudesta kahta mielenosoitusta on käsitelty kahden jutun verran, joten yhteensä koko tutkimusajanjaksona vain neljä eläinten oikeuksien puolesta pidettyä mielenosoitusta on ylittänyt uutiskynnyksen valtalehdissä siten, että mielenosoitus tai mielenosoittajien ajama asia ovat ensisijaisia aiheita. Helsingin poliisilta saamassani listassa on mukana kuusi (turkis)eläinten oikeuksien puolesta pidettyä mielenosoitusta (ks. taulukko II). Valtaosa listasta puuttuvista mielenosoituksista oli poliisin mukaan oikeutta eläimille -mielenilmauksia, joten Helsingin keskustassa on pidetty alkuvuonna 2006 ainakin 20 mielenosoitusta eläinten oikeuksien puolesta. Näistä ainoastaan yksi on mainittu tutkimuksessani mukana olevissa lehdissä.

Uutisoinnin vähäisyys turkistenvastaisista mielenosoituksista selittyy varmasti osaltaan niiden suurella määrällä. Aiheet menettävät helposti kiinnostavuutensa tiedotusvälineissä, jos ne toistuvat samanlaisina viikosta toiseen. Etenkin, kun monet turkistenvastaiset mielenilmaukset ovat osanottajamäärältään pieniä. Listassa mainittujen mielenilmausten osallistujamäärät vaihtelevat kahden ja kolmenkymmenen välillä. Della Portan ja Dianin mukaan (ks. tämän työn luku 3.1.) yksi seikka, joka lisää mielenosoituksen arvoa tiedotusvälineiden silmissä, ovat suuret väkimäärät. Koska eläinoikeusmielenosoituksissa näyttäisi olevan usein melko vähän osanottajia, niin Della Portan ja Dianin numeroiden logiikka -ajatus voidaan kääntää myös toisin päin: mielenilmaukset eivät kiinnosta tiedotusvälineitä, koska niissä on niin vähän osanottajia. Mielenkiintoinen kysymys on pohtia myös sitä, miten vahvasi uutisoinnissa näkyy tietoinen toimituspolitiikka.

Lienee selvää, että muiden yhteiskunnallisten liikkeiden tavoin eläinoikeusliike tarvitsee mediajulkisuutta. ”Se tarvitsee sitä esittääkseen konkreettisia poliittisia vaatimuksia, kuten

vaatimuksen turkistarhauksen lopettamisesta. Se tarvitsee mediaa kamppaillakseen oikeudesta itsemäärittelyyn, identiteettinsä omaehtoiseen rakentamiseen ja esittämiseen. Ennen kaikkea eläinoikeusliike tarvitsee valtamediaa haastaakseen julkisen keskustelun vallitsevat tavat puhua eläimistä, merkityksellistä eläimiä, oikeuttaa eläinten nykyisenkaltainen hyväksikäyttö.” (Juppi 2004a, 107–109). Tutkimusajanjaksollani eläinoikeusliike ei päässyt valtamediassa juuri lainkaan esille ainakaan mielenosoituksia järjestämällä.

6.1.2. Smash Asemin ja EuroMayDayn näkyvyys

Aineistossani on peräti 154 sellaista lehtijuttua (35 %), joissa mainitun mielenosoituksen varsinaista aihetta ei ole kerrottu. Suuri määrä selittyy pitkälti sillä, että tutkimusjaksollani osuivat Asem-kokousta vastustanut Smash Asem -mielenosoitus sekä vappuna pidetty EuroMayDay-mielenilmaus, joista kirjoitettiin valtaehdissä runsaasti. Etenkään Smash Asem -kirjoittelussa ei lähellekään aina mainittu, mistä aiheesta mielenilmaus oli järjestetty vaan teksteissä puhutaan pelkästä Smash Asemista. Tällaiset jutut olen koodannut kohtaan: *mielenosoituksen aihetta ei ole kerrottu*. Myös osassa pätkätöitä vastustaneesta EuroMayDay-mielenosoituksesta kirjoitetuissa lehtiteksteissä on mainittu vain kyseisen mielenilmauksen nimi, ei sen aihetta. Mukana on myös useita sellaisia juttuja, joissa varsinaisen EuroMayDay-kulkue on jutun toissijainen aihe, ja uutisoinnin pääpaino on mielenosoituksen jälkeen Helsingin vanhoilla makasiineilla puhjenneissa levottomuuksissa. Vaikka kyseisiä protesteja käsiteltiin todella paljon tutkimissani lehdissä, jäivät mielenilmausten aiheet varmasti monille lukijoille epäselviksi.

Varsinaisista aihealueista eniten (19 prosentissa aineiston jutuista) on kirjoitettu mielenosoituksista, jotka on suunnattu yksittäistä henkilöä, tapahtumaa tai yritystä vastaan tai sen puolesta. Tämä luokka jakautuu moniin eri mielenosoituksiin, eikä sieltä nouse yhtä yksittäistä mielenosoitusta, joka olisi näkynyt julkisuudessa poikkeuksellisen vahvasti. Tosin Venäjän silloisen presidentin Vladimir Putinin Suomen vierailuun liittyneet mielenosoitukset noteerattiin laajoilla lehtijutuilla. Sekä työttömyyden, pätkätöiden ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden -luokka että kansainvälinen politiikka ja talouspolitiikka ovat olleet esillä noin joka kymmenennessä aineiston jutussa. Ensimmäisessä luokassa on 47 juttua, joista peräti 34 liittyy EuroMayday-mielenilmaukseen.

EuroMayDay-mielenosoituksesta ja sen jälkeisistä levottomuuksista tutkimani lehdet kirjoittivat yhteensä 99 ja Smash Asemista 94 juttua. Yhteensä noin 44 prosenttia aineiston teksteistä on kirjoitettu kyseisistä kahdesta mielenosoituksesta. Luvut jakautuvat seuraavasti:

	EuroMayDay	Smash Asem
Helsingin sanomat	26	33
Aamulehti	17	18
Iltasanomat	31	31
Iltalehti	25	12

Eniten aiheesta ovat siis kirjoittaneet Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat. Iltapäivälehtien välillä suuri ero, sillä Ilta-Sanomissa Smash Asem -juttuja on lähes kolme kertaa enemmän kuin Iltalehdessä. Lisäksi useat Iltalehden kyseisestä mielenosoituksesta kirjoittamat tekstit ovat sisäsivun juttuja, eivät kansi- tai pääuutissivun tekstejä. Sitä että Helsingin Sanomat on kirjoittanut Smash Asemista enemmän kuin iltapäivälehdet selittää osittain se, että mielenilmaus järjestettiin lauantaina, eivätkä iltapäivälehdet ilmesty sunnuntaisin. Tämän vuoksi niiden ensimmäiset Smash Asem -kirjoitukset olivat lehdessä vasta kaksi vuorokautta mielenilmauksen jälkeen. Helsingin Sanomien mielenosoitusjuttujen kokonaismäärä on selvästi suurempi kuin muiden lehtien, ja EuroMayDay sekä Smash Asem -tekstit muodostavat noin kolmasosan kaikista lehden mielenosoitusteksteistä. Muiden kolmen lehden lukemat ovat suurempia: Aamulehdessä 38, Ilta-Sanomissa 61 ja Iltalehdessä 57 prosenttia. Iltapäivälehdistä siis yli puolet mielenosoitusjutuista liittyi tutkimusvuoteni jompaankumpaan yllä mainitsemissani mielenosoituksista. Mukana on tosin muutamia tekstejä, joissa puhutaan samassa jutussa Smash Asemin tai EuroMayDayn lisäksi jostain muusta mielenosoituksesta.

Olen ottanut työhöni mukaan ne vapun tapahtumiin liittyvät lehtitekstit, joissa on mainittu EuroMayDay-mielenosoitus. Ne jutut, joissa käsitellään vain mielenilmauksen jälkeisiä levottomuuksia, olen jättänyt työstäni pois, joten yhteensä vappuaaton levottomuuksista on kirjoitettu enemmän kuin tässä työssä tulee ilmi. Smash Asemin ja vappuaaton tapahtumien nouseminen vahvasti julkisuudessa esille sopii sekä Della Portan ja Dianin ajatukseen mielenosoituksen kolmesta logiikasta että Galtungin ja Rugen listaukseen tapahtuman uutisarvoon vaikuttavista seikoista (ks. luku 3.1.). Tutkija Tuomas Ylä-Anttilan mielestä (2006b, 44–46) pelkästään Smash Asemin tapahtumat eivät tehneet mielenosoituksesta

sellaista mediaspektaakkeliä, joka siitä syntyi. Ylä-Anttilan mukaan poliisien toiminta vaikutti osaltaan valtavaan mediakäsittelyyn:

Poliisin mediastrategia pyrki tekemään suuren operaation ennalta hyväksyttäväksi kansalaisten silmissä. Niinpä poliisi otti aloitteen käsiinsä mediakeskustelussa ja käytti hyväkseen sitä, että tiedotusvälineet raportoivat hanakasti todellisista tai kuvitelluista turvallisuuskista tärkeän huippukokouksen alla. Poliisi ilmoitti toimittajille useaan kertaan edeltävän viikon aikana, että tuleva mielenosoitus olisi suuri turvallisuusriski. Mediat toistelivat tietoa uskollisesti ja saapuivat tietenkin mielenosoituspäivänä paikalle sankoin joukoin. Pitkälti poliisin aikaan saama ennakkomainonta houkutteli paikalle myös suuren yleisön. Kun poliisi sitten saartoi suunnitelmansa mukaan mielenosoituksen suurella miesylivoimalla, oli mediaspektaakkeli valmis. (mt., 45–46.)

6.1.3. Muut aiheet

Yllä lueteltujen aiheiden lisäksi muut mielenosoitusten teemat jäävät lukumäärältään aineistossa enintään viiteen prosenttiin. Kuten yllä olen kertonut, eläinten oikeuksien puolesta on tutkimusjaksolla järjestetty huomattavasti enemmän mielenosoituksia kuin mitä analysoimissani lehdissä on esillä. Muiden aiheiden kohdalla samanlaista julkisuudesta sulkemista ei ole havaittavissa.

Eri lehtien välillä on selviä eroja siinä, kuinka helposti mielenosoitustapahtuma ylittää niissä uutiskynnyksen. Iltapäivälehdissä on kerrottu harvemmista mielenosoituksista kuin Helsingin Sanomissa ja Aamulehdessä. Iltalehdessä on kerrottu tutkimusajanjaksona 21 ja Ilta-Sanomissa 26 eri mielenosoituksesta. Aamulehden lukema on 38 ja Helsingin Sanomien peräti 68. Mielenosoituksen kolme logiikkaa pätevät etenkin Iltalehden ja Ilta-Sanomien uutisointiin. Suurimpaan osaan uutiskynnyksen ylittäneistä mielenosoituksista on liittynyt laittomuuksia tai väkivallan uhkaa, poikkeuksellisen suuri osallistujamäärä ja/tai erilaisia performatiivisia tempauksia. Helsingin Sanomat ja Aamulehti uutisoivat tutkimusvuoteni myös useista mielenosoituksista, joissa mainitsemani kolme logiikkaa eivät ainakin tekstien mukaan ole olleet protestitapahtumassa esillä.

Helsingin poliisilta saamassani listassa on mukana 36 mielenosoitusilmoitusta (ks. taulukko II). Näistä hieman alle puolet eli 17 on ollut esillä jossain aineistoni lehdistä. Mielenosoitusuutisointi näyttää noudattavan pitkälti numeroiden logiikkaa, sillä esimerkiksi Helsingin Sanomissa on uutisoitu kaikki alkuvuonna 2006 yli 100 osallistujaa keränneet mie-

lenosoitukset aiheesta riippumatta sekä muutamia pienempiä. Sama logiikkaa pätee myös muihin lehtiin, joskaan ne eivät ole uutisoineet yhtä monesta eri mielenilmauksesta kuin HS. Aamulehdessä on luonnollisesti mukana myös useita juttuja, jotka on kirjoitettu Tampereella järjestetyistä mielenosoituksista. Muissa lehdissä uutisoinnin paino on vahvasti Helsingin keskustassa pidetyissä mielenilmauksissa. Poliisilta saamassani listassa olevista mielenilmauksista Helsingin Sanomat on kertonut 16:sta ja muut neljästä eri mielenosoituksesta, joten erot uutisoinnissa ovat Helsingin Sanomien ja muiden lehtien välillä selvät. Lisäksi Helsingin Sanomissa ja Aamulehdessä oli 25.2.2006 juttu Helsingin keskustassa järjestetystä terrorisminvastaisesta mielenosoituksesta, jota ei löydy saamastani listasta.

Ainoastaan kaksi listan mielenosoitusta on ylittänyt kaikissa neljässä lehdessä uutiskynnyksen – EuroMayDay-protesti ja Muhammed-pilakuvia vastustanut mielenosoitus. Molemmat mielenilmaukset sopivat hyvin kolmen logiikan -malliin. Ensimmäkin niissä oli Suomen oloihin melko paljon osallistujia, ensiksi mainitussa 500–1500 ja jälkimmäisessä parisataa. Toisekseen EuroMayDayhyn liittyi suoraan laittomuuksia. Myös Muhammed-pilakuva -mielenosoitus uutisoitiin sitä taustaa vasten, että vastaavat protestit olivat ympäri maailmaa kääntyneet väkivaltaisiksi mellakoiksi. Tämä väkivallan uhka varmasti lisäsi Suomen tapahtuman uutisarvoa, vaikka itse mielenosoitus sujui rauhallisesti.

Listaa ja uutisjuttuja vertaamalla voidaan todeta, että aiheiden osalta ”yleismaailmalliset” teemat (sodan- ja rasisminvastaisuus, sananvapaus, ihmisoikeudet jne.) ylittävät ainakin seitsemänpäiväisissä sanomalehdissä melko todennäköisesti uutiskynnyksen, mikäli niihin osallistuu huomattava määrä ihmisiä. Suomalaisessa mielenosoituskulttuurissa yli 100 osallistujaa voidaan pitää jo melko suurena ryhmänä. Toisaalta tarpeeksi tarkkaan rajatuista aiheista pidetyt mielenilmaukset saattavat tiedotusvälineiden silmissä olla niin mielenkiintoisia, että ne ylittävät uutiskynnyksen, vaikka niiden osallistujamäärät olisivatkin vain muutamia henkilöitä. Aineistossani tällaisia ovat esimerkiksi ”Opiskelijat protestoivat nimityksestä” (HS 30.3.2006), ”Konttioiden puolesta” (AL 8.4.2006) ja ex-kansanedustaja Ville Komsin mielenilmauksesta kertova ”Kahlekuninkaan viimeinen protesti” (IL 17.11.2006). Kuten olen aiemmin kuvannut (ks. luku 3), erilaisten huomiota herättävien tempausten ja performanssien käyttö, on yksi keino herättää tiedotusvälineiden huomio. Iltapäivälehdissä ainoastaan kolme eläinten oikeuksien puolesta järjestettyä mielenosoitusta ylitti tutkimusjaksolla uutiskynnyksen. Kaikissa niissä aktivistit käyttivät tavallisuudesta poikkeavia keinoja julkisuuteen pääsemiseksi. Ilta-Sanomien ja Iltalehden otsikot kertovat

olennaisen: ”Mallikoulun Sanni keskellä mielenosoitusta” (IL 13.11.), ”Ohikulkijat ihmettelivät ihmisiä häkissä” (IL 11.8.) ja ”Turkistarhauksen vastustajat nakuilivat” (IS 22.8.).

Näyttää siis siltä, että eläintenoikeuksien puolesta pidetyt mielenosoitukset eivät sellaisenaan ylitä etenkin iltapäivälehdissä helposti uutiskynnystä paitsi, jos niissä on tapahtunut jotain tavallisuudesta poikkeavaa. Muiden aiheiden kohdalla ei vastaavaa ole havaittavissa. Järjestettyjä mielenosoituksia pitäisi kuitenkin tutkia pidemmältä kuin puolenvuoden ajalta ja myös muilta paikkakunnilta kuin Helsingistä, jotta esittämäni tulokset voitaisiin varauksetta yleistää tutkimusajanjaksoni ulkopuolelle.

6.2. Mielenosoitusuutisten toimijat

Mielenosoittaja(t) ovat 72 prosentissa (313 kappaletta) aineistoni lehtijutuista ensisijaisia toimijoita (ks. taulukko III). Ainoastaan 13 prosentissa analysoimistani teksteistä mielenosoittaja on vain mainittu tai hänestä/heistä ei ole mainintaa lainkaan. Ensisijaisiksi toimijoiksi olen koodannut mielenosoittajat silloin, kun he ovat olleet esillä otsikossa, alaotsikossa tai jutun parissa ensimmäisessä kappaleessa. Tulosten valossa mielenosoittajat pääsevät hyvin esille. Tämä on tietysti luonnollista, sillä lehtitekstitän käsittelevät mielenosoittajien järjestämiä mielenilmauksia. Olen koodannut henkilön mielenosoittajaksi, vaikka häntä nimitettäisiin jutussa esimerkiksi protestoijaksi, marssijaksi jne. Mielenosoituksissa, joissa on esiintynyt levottomuuksia, olen eritellyt mielenosoittajat ja mellakoitsijat omiksi luokikseen silloin, kun ryhmät on lehtitekstissä selvästi eroteltu kahdeksi eri ryhmäksi. Silloin, kun puhutaan mielenosoittajien aiheuttamista laittomuuksista jne., olen koodannut toimijat mielenosoittajiksi. Mellakoitsija(t) on aineistossani ensi- tai toissijaisena toimijana kahdeksassa prosentissa lehtijutuista.

Mielenosoittajien jälkeen seuraavaksi useimmin ensisijaisina toimijoina ovat poliisiviranomaiset, yhteensä 169 lehtijutussa (39 %). Kun lukuun lisätään toissijaiset toimijat, ovat viranomaiset esiintyneet 57 prosentissa teksteistä ensi- tai toissijaisena toimijana. Korkeaa lukua selittää Smash Asem -mellakan ja vappuaaton EuroMayDay-protestin osuminen tutkimusjaksolleni. Näissä kahdessa mielenosoituksessa poliisiviranomaiset pääsivät ensi- tai toissijaisina toimijoina vahvasti ääneen. Kuitenkin lähes yhtä suuressa osassa, jossa poliisi on ensisijainen toimija, ei viranomaisia ole mainittu tekstissä lainkaan (34 %).

Sivulliset (4 %), tutkijat ja muut asiantuntijat (6 %) sekä päättäjät (6 %) ovat aineistossani sen sijaan melko harvoin ensisijaisia toimijoita. Lehtien väliset erot ovat suuret. Seitsenpäiväisissä sanomalehdissä tutkijat ja päättäjät nousevat huomattavasti herkemmin uutisoinnin keskiöön kuin iltapäivälehdissä. Helsingin Sanomien Smash Asem -uutisointia tutkinut Suvi Ervamaa pisti saman merkille. Hänen mukaansa jo muutama päivä kyseisen mielenosoituksen jälkeen ”päähenkilöitä” eivät olleet enää mielenosoittajat tai poliisit, vaan heidän toimiaan arvioivat ulkopuoliset, joista suurin osa on ammattipoliitikkoja tai oikeusviranomaisia (Ervamaa 2006, 53–57). Päättäjät ovat todellisuudessa enemmän uutisissa näkyvillä, kuin mitä yllä olen kertonut. Usein mielenosoitus on suunnattu tiettyä päättäjää/päättäjiä vastaan, ja näissä jutuissa olen koodannut päättäjän mielenosoituksen kohde -kohtaan.

Merkillepantavaa on myös se, että toimittajat näyttävät ottavan itse kantaa melko paljon mielenosoituksiin. Erotin teksteistä toimittajan ensisijaiseksi toimijaksi silloin, kun kyseessä oli (kärkevä) kommentti, pakina, kolumni tai pääkirjoitus. Yhteensä jutun kirjoittaja oli ensisijaisena toimijana 12 prosentissa aineistosta eli yhteensä 51 tekstissä, joista noin kolme neljästä (38 kappaletta) käsitteli Smash Asemia (16 kappaletta) tai EuroMayDay-mielenosoitusta (22 kappaletta). Mainittuja kahta mielenosoitusta kommentoivat jutut jakautuvat tasaisesti lehtien kesken, sillä Helsingin Sanomista, Ilta-Sanomista ja Aamulehdestä löysin kymmenen ja Iltalehdestä kahdeksan kolumnia, kommenttia, pääkirjoitusta tai pakinaa, jotka käsittelivät Smash Asemia tai EuroMayDayta. Huomionarvoinen seikka on, että mielenosoituksen kohde on ensi- tai toissijaisena toimijana alle puolessa aineistoni jutuista. Enemmän kuin joka kolmannessa mielenosoitusjutussa ei kerrota lainkaan sitä, mitä tai ketä vastaan mielenosoitus on järjestetty tai se on kerrottu niin laveasti, että selkeää kohdetta on vaikea nimetä.

TAULUKKO III

Tutkimuksessa mukana olevan neljän sanomalehden mielenosoitusuutisten toimijat

(1.1.2006–31.12.2006):

Mielenosoittaja / mielenosoittajat ryhmänä:	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Ensisijainen toimija	313	72 %
Toissijainen toimija	67	15 %
Maininta	25	6 %
Ei mainintaa	30	7 %
	= 435	= 100 %
Poliisiviranomaiset:		
Ensisijainen toimija	169	39 %
Toissijainen toimija	77	18 %
Maininta	41	9 %
Ei mainintaa	148	34 %
	= 435	= 100 %
Mielenosoituksen kohde:		
Ensisijainen toimija	88	20 %
Toissijainen toimija	74	17 %
Maininta	101	23 %
Ei mainintaa	172	39 %
	= 435	= 99 %
Sivulliset:		
Ensisijainen toimija	19	4 %
Toissijainen toimija	49	11 %
Maininta	58	13 %
Ei mainintaa	309	71 %
	= 435	= 99 %
Toimittaja:		
Ensisijainen toimija	51	12 %
Toissijainen toimija	3	1 %
Maininta	3	1 %
Ei mainintaa	378	87 %
	= 435	= 101

Päätäjät (silloin, kun eivät ole mielenosoituksen kohde):		
Ensisijainen toimija	28	6 %
Toissijainen toimija	35	8 %
Maininta	41	9 %
Ei mainintaa	331	76 %
	= 435	= 99
Tutkijat ja muut asiantuntijat:		
Ensisijainen toimija	24	6 %
Toissijainen toimija	22	5 %
Maininta	4	1 %
Ei mainintaa	385	89 %
	= 435	= 101
Mellakoitsija(t):		
Ensisijainen toimija	25	6 %
Toissijainen toimija	9	2 %
Maininta	3	1 %
Ei mainintaa	398	92 %
	= 435	= 101
Syyttäjä / asianajaja		
Ensisijainen toimija	9	2 %
Toissijainen toimija	6	1 %
Maininta	3	1 %
Ei mainintaa	417	96 %
	= 435	= 100
Muu:		
Ensisijainen toimija	30	7 %
Toissijainen toimija	53	12 %
Maininta	46	11 %
Ei mainintaa	306	70 %
	= 435	= 100 %

6.3. Mielenosoitusuutisten aiheet

Luvussa 6.1. käsittelin sitä, mitkä Helsingin poliisilta saamani listan mielenosoituksista ylittivät uutiskynnyksen tutkimukseni sanomalehdissä. Tässä luvussa vastaan kysymyksen, miten lehdet uutiskynnyksen ylittäneistä mielenosoituksista kirjoittavat. Nouseeko uutisoinnissa esille mielenosoittajien ajama asia, mielenosoittajat henkilöinä, mielenosoitustapahtuman kulku vai joku muu? Tutkin myös sitä, miten mielenosoituksissa sattuneet laittomuudet tai väkivallan uhka vaikuttavat uutisointiin sekä käyn lävitse, millaisia eroja lehtien välillä on. Lisäksi tarkastelen alustavasti sitä, ketkä mielenosoitusuutisissa pääsevät ääneen. Onko uutisoinnin keskiössä mielenosoittajien ja mielenosoitusten kohteiden reaktiot vai pääsevätkö päättäjät, sivulliset, toimittaja itse jne. lehtiteksteissä ääneen? Käsitteelen luvussa 6.4. tarkemmin sitä, mitä mielenosoittajien puhe käsittelee.

6.3.1. Mielenosoittajien ajama asia ja mielenosoituksen kulun kuvaaminen

Mielenosoittajien ajama asia on joka neljännessä aineiston jutussa ensisijainen ja yhtä monessa toissijainen aihe (taulukko IV a). Mielenosoittajien ajama asia nousee siis joka toisessa mielenosoitustekstissä esille ainakin toissijaisena aiheena ja joka toisessa se jää maininnaksi tai sitä ei ole mainittu lainkaan. Kun aineistosta tarkastellaan juttuja, joissa mielenosoituksessa tai siihen liittyvissä juhlissa ei ole ollut tekstin mukaan laittomuuksia tai väkivallan uhkaa, niin mielenosoittajien ajama asia on noin 80 prosentissa ensi- tai toissijainen aihe. Laittomuudet vaikuttavat siis runsaasti siihen, näkyykö mielenosoittajien ajama asia uutisoinnissa. Rauhallisesti sujuneissa protesteissa mielenosoittajien ajama asia nousee huomattavasti useammin uutisoinnin keskiöön kuin mielenilmauksissa, joissa on esiintynyt levottomuuksia.

Silmiinpistävää on se, että 144 lehtijutussa eli joka kolmannessa aineiston tekstissä mielenosoittajien ajamaa asiaa ei ole mainittu jutussa lainkaan. Näistä jutuista peräti 100 eli noin 70 prosenttia käsittelee mielenosoituksia tai mielenosoitukseen liittyviä juhlia, joissa laittomuudet ja/tai väkivallan uhka ovat olleet jutun ensi- tai toissijainen aihe. Tämä osaltaan vahvistaa kuvaa siitä, että lehdet eivät kiinnitä mielenosoituksen teemaan juurikaan huomiota silloin, kun mielenilmauksessa on sattunut laittomuuksia. Ilta-Sanomissa on 48, Iltalehdessä 26, Helsingin Sanomissa 45 ja Aamulehdessä 25 juttua, joissa ei mielensoi-

tuksen aiheita ole mainittu. Näistä lehtiteksteistä 69 % Iltä-Sanomissa, 73 % Iltalehdessä, 60 % Helsingin Sanomissa ja peräti 81 % Aamulehdessä liittyvät mielenosoituksiin tai niihin liittyviin juhliin, joissa laittomuudet ja/tai väkivallan uhka ovat olleet jutun ensi- tai toissijainen aihe. Täten aktivistien monesti ilmaisema huoli siitä, että lehdet kertovat mielenosoitustapahtumista eivätkä siinä ajetusta asiasta (esim. Lindholm 2005; Parviainen 2000, Rasimus 2006) pitää tämän tutkimuksen valossa paikkansa silloin, kun mielenosoituksessa on tapahtunut laittomuuksia. Joskus kyse tosin näyttää olevan lähinnä siitä, että toimittajat eivät tiedä, miksi mieltä on osoitettu. Tästä kertoo se, että samasta mielenosoituksesta saattaa olla samassakin lehdessä toisistaan poikkeavia määrittelyjä. Esimerkiksi EuroMayDay-mielenosoituksessa vastustettiin pätkätöitä ja muita epätyypillisiä työmuotoja. Lehdissä mielenilmausta ja sen jälkeisiä levottomuuksia kuitenkin kuvattiin monesti hyvin laveasti globalisaation- ja kapitalisminvastaiseksi mielenilmaukseksi. On myös muistettava, että etenkin Smash Asemista ja EuroMayDaysta kirjoitettiin useita juttuja saman päivän lehdessä ja mielenosoituksen aihe on saatettu mainita pääjutussa, mutta ei siihen liittyvissä kainalojutuissa.

Aina syy ei myöskään ole toimittajan tietoisessa valinnassa, huolimattomuudessa tai laiskuudessa selvittää aiheita. Tutkija Tuomas Ylä-Anttila nimittäin toteaa (2006b, 44) Smash Asemista seuraavaa: ”Nämä globaalikapitalismin ongelmat esitettiin lyhyessä periaatejulistuksessa, mutta mielenosoituksen järjestäjät eivät olleet millään tavalla valmistautuneet käymään mediakeskustelua niistä mielenosoituksen jälkeen. [...]mitään keskustelua hikipajoista tai muista maailmankapitalismin ongelmista ei syntynytäkään.” Kyseisestä protestia järjestämässä ollut taho ei myöskään ollut halukas tulemaan avoimesti julkisuuteen mielenosoituksen jälkeen. ”Olemme päättäneet edustaa itseämme vain internetin avulla kollektiivisesti ja anonymisti”, todetaan Smash Asemin infisivuilla (asem.anarkismi.net).

84 aineiston jutussa (19 %) mielenosoitustapahtuman kulun kuvaaminen on ensisijainen ja 141 (32 %) jutussa toissijainen aihe. Siis lähes tarkalleen puolessa aineiston jutuista mielenosoitustapahtuman kulku nousee uutisoinnissa esille ja joka toisessa se jää vain maininnaksi tai sitä ei mainita lainkaan. On tärkeä huomata, että joka neljännessä jutussa mielenosoittajien ajama asia on uutisen ensisijainen aihe, kun mielenosoitustapahtuman kulku nousee vain noin joka viidennessä lehtitekstissä uutisoinnin keskiöön. On myös muistettava, että aineistossa on jonkin verran juttuja, jotka on tehty mielenosoittajien ajamasta ai-

heesta, mutta joissa mielenosoitusta ei ole mainittu lainkaan. Kaikkia tällaisia lehtitekstejä en välttämättä ole sähköisen arkistohaun avulla löytänyt.

Suhteellisen pienessä osassa ensisijaisena aiheena on tulevasta mielenosoituksesta tai sen järjestämisestä kertominen. Tällaisia lehtitekstejä löytyi 50 kappaletta eli 12 prosenttia koko aineistosta. 84 prosentissa ei ole mainittu lainkaan tulevaisuudessa pidettävää mielenosoitusta. Voidaan siis sanoa, että uutisoinnin aikaperspektiivi on nykyhetkessä ja lähimenneisyydessä, ei niinkään tulevassa. Hyvin pieneen osaan jäävät myös uutiset, joissa kerrotaan oikeuslaitoksen tekemistä päätöksistä, jotka liittyvät aiemmin pidettyihin mielenosoituksiin. Järjestään näissä jutuissa mainitut mielenilmaukset on pidetty ennen vuotta 2006. Tekstejä, joissa oikeuslaitoksen päätökset ovat ensisijaisena aiheena, löytyy aineistosta vain 14 kappaletta. Silmiinpistävää on, että näistä 14 jutusta kuusi eli lähes puolet liittyy eläinaktivistien toimintaan.

Melko harvassa jutussa mielenosoittaja nousee henkilönä tai mielenosoittajaryhmä liikkeenä esille ensisijaisena aiheena. Useimmissa jutuissa mielenosoituksen järjestäjä(t) on kuitenkin mainittu jossain kohti juttua tai sitten yksittäisen mielenosoittajan tai liikkeen edustajan nimi tulee esille hänen esittämässään sitaatissa. Ainoastaan 12 prosentissa aineistosta mielenosoittajista tai mielenosoituksen järjestäneestä liikkeestä ei ole minkäänlaista mainintaa. Kuten luvussa 6.2. olen kertonut, mielenosoittaja ja/tai mielenosoittajat ovat 72 prosentissa (313 kappaletta) aineistoni lehtijutuista ensisijaisia toimijoita. Täten voidaan todeta, että mielenosoittajat pääsevät vahvasti esille mielenosoitusuutisissa. Tämä ei kuitenkaan vielä kerro mitään siitä, miten he pääsevät teksteissä esille ja millaisin ehdoin.

TAULUKKO IV a)

Mielenosoitusuutisten aiheet tutkimukseni neljässä sanomalehdessä (1.1.–31.12.2006):

Mielenosoittajien ajama asia	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Ensisijainen aihe	108	25 %
Toissijainen aihe	109	25 %
Maininta	73	17 %
Ei mainintaa	145	33 %
	= 435	= 100 %
Mielenosoitustapahtuman kulun kuvaaminen:		
Ensisijainen aihe	84	19 %
Toissijainen aihe	141	32 %
Maininta	119	27 %
Ei mainintaa	91	21 %
	= 435	= 99
Etukäteiskerronta mielenosoituksen järjestämisestä:		
Ensisijainen aihe	50	12 %
Toissijainen aihe	10	2 %
Maininta	11	3 %
Ei mainintaa	364	84 %
	= 435	= 101
Oikeuslaitoksen päätökset:		
Ensisijainen aihe	14	3 %
Toissijainen aihe	3	1 %
Maininta	6	1 %
Ei mainintaa	412	95 %
	= 435	= 100 %
Mielenosoittaja henkilönä tai mielenosoittajaryhmä liikkeenä:		
Ensisijainen aihe	65	15 %
Toissijainen aihe	176	41 %
Maininta	143	33 %
Ei mainintaa	51	12 %
	= 435	= 101 %

6.3.2. Mielenosoituksiin suoraan ja välillisesti liittyvät laittomuudet

Mielenosoitustapahtumaan suoraan liittyvät laittomuudet ja/tai väkivallan uhka ovat 14 prosentissa aineistosta (61 lehtitekstissä) jutun ensisijainen aihe. Kun mukaan otetaan tekstit, joissa laittomuudet ovat olleet jutun toissijainen aihe, nousee luku 38 prosenttiin. Yli kolmasosassa aineiston teksteistä laittomuudet ovat olleet uutisoinnissa esillä joko ensi- tai toissijaisena aiheena. Olen eritellyt omaksi luokakseen ne tekstit, joissa juttu käsittelee laittomuuksia, jotka eivät suoraan liity mielenosoitustapahtumaan. Valtaosa näistä teksteistä käsittelee EuroMayDay-mielenosoituksen jälkeistä mellakointia Helsingin makasiineilla. Mielenosoitukseen suoraan ja epäsuorasti liittyvien laittomuuksien erottelu toisistaan on toisinaan vaikeaa, sillä osassa teksteistä makasiinien levottomuudet nähdään mielenosoitustapahtuman loppuna ja osassa siitä erillisenä tapahtumana.

Aineistossani on 38 juttua (9 %), joissa uutisoinnin ensisijainen aihe on mielenosoituksen ulkopuoliset laittomuudet. Kuudessa prosentissa ulkopuoliset laittomuudet ovat jutun toissijainen aihe. Lisäksi yhdeksässä prosentissa tekstin ensisijainen aihe on mielenosoittajien ja mellakoitsijoiden pidättäminen. Eli yhteensä noin joka kolmannessa aineiston tekstissä uutisoinnin ensisijainen aihe on mielenosoitukseen suoraan tai epäsuorasti liittyvät laittomuudet ja/tai mielenosoittajien pidättäminen. Lukua voidaan pitää melko suurena, etenkin kun muistetaan, että mielenosoittajien ajama asia on ensisijaisena aiheena vain joka neljännessä tekstissä. Laittomuuksien korostuminen selittyy paljolti sillä, että tutkimusajanjaksolleni osuivat laajaa julkisuutta saaneet Smash Asem -protesti ja vappuaaton EuroMayDay-kulkue ja sen jälkeinen hulinointi. Kyseisten mielenosoitusten vahva asema aineistossa sopii tietysti hyvin yhteen niin Della Portan ja Dianin (2006) mielenosoituksen kolmen logiikan, Galtung ja Rugen uutiskriteereiden sekä mielenosoittajien omien negatiivisten medianäkemyksien kanssa (ks. luku 3.1.). Sen selvittäminen, miten paljon tutkimusvuoteeni erityisluonne vaikuttaa tuloksiin, vaatisi vertailua eri vuosilta kerättyjen aineistojen kesken.

TAULUKKO IV b)

Mielenosoitusuutisten aiheet tutkimukseni neljässä sanomalehdessä (1.1.–31.12.2006):

Mielenosoitustapahtumaan liittyvät laittomuudet ja/tai väkivallan uhka:	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Ensisijainen aihe	61	14 %
Toissijainen aihe	104	24 %
Maininta	59	14 %
Ei mainintaa	211	48 %
	= 435	= 100
Mielenosoitustapahtuman ulkopuoliset laittomuudet:		
Ensisijainen aihe	39	9 %
Toissijainen aihe	27	6 %
Maininta	8	2 %
Ei mainintaa	361	83 %
	= 435	= 100
Mielenosoittajien / mellakoitsijoiden pidättäminen:		
Ensisijainen aihe	37	9 %
Toissijainen aihe	60	14 %
Maininta	41	9 %
Ei mainintaa	297	68 %
	= 435	= 100

6.3.3. Poliisien, mielenosoittajien ja muiden tahojen reaktiot

Aineistossani on lukuisia lehtitekstejä, joissa uutisoinnin keskiössä on erilaisten tahojen (sanalliset) reaktiot tiettyyn mielenosoitukseen tai sen järjestämiseen. Mielenosoittajien omat reaktiot on ensisijainen aihe seitsemässä ja toissijainen aihe kymmenessä prosentissa teksteistä. Valtaosassa (73 %) mielenosoittajien reaktioita ei ole tuotu teksteissä esille lainkaan. Olen koodannut sellaiset jutut tähän kohtaan, joissa teksteissä olevat mielenosoittajien suorat sitaattit ovat reaktioita järjestettyyn/järjestettävään mielenosoitukseen ja omaan rooliin mielenosoitustapahtumassa. Luokassa ei siis ole mukana mielenosoittajien reaktioita esimerkiksi median uutisointiin tai viranomaisten toimintaan. Käsittelen mielenosoittajien puheen sisältöä tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Viranomaisten reaktiot mielenosoituksiin ovat hieman suuremmassa roolissa kuin mielenosoittajien reaktiot. Viranomaisten reaktiot ovat ensisijaisena 12:ssa, toissijaisena 15:ssä ja mainintana seitsemässä prosentissa aineiston teksteistä. Noin joka kolmannessa tekstissä viranomaiset pääsevät siis ainakin jossain määrin kommentoimaan mielenosoitustapahtumaa ja sen kulkua. Mielenosoitustapahtuman kulku vaikuttaa paljon siihen, pääsevätkö viranomaiset ääneen vai eivät. Mielenosoitusjutuissa, joissa laittomuudet ovat uutisoinnin keskiössä, on noin 40 prosentissa poliisiviranomaisen tai -viranomaisten suora sitaatti. Mielenosoittajat (ja mellakoitsijat) pääsevät näissä jutuissa ääneen ainoastaan hieman yli joka viidennessä artikkelissa. Myös erot lehtien välillä ovat selvät. Etenkin Ilta-Sanomat turvautuu väkivaltaisista mielenosoituksista uutisoidessaan paljon viranomaisten kommentteihin, sillä hieman alle puolessa tällaisista jutuista on lehdessä poliisilähteen suora sitaatti. Ilta- ja Aamulehdessä luku on alle 40 prosenttia ja Helsingin Sanomissa vieläkin pienempi.

Työtäni lukiessa on tärkeää huomata, että tässä luvussa esittämäni reaktiot tarkoittavat nimienomaan teksteissä olevia suoria sitaatteja, eivät esimerkiksi kuvausta viranomaisten toimista ja olemuksesta mielenosoituksissa. Tulosten valossa näyttää siltä, että etenkin ilta- ja aamulehdet uutisoivat laittomuuksia sisältäneet mielenosoitukset melko vahvasti viranomaisnäkökulmasta käsin.

TAULUKKO IV c)

Mielenosoittajien, viranomaisten ja muiden tahojen reaktiot mielenosoituksiin tutkimukseni neljässä sanomalehdessä (1.1.–31.12.2006):

Poliisiviranomaisten reaktiot mielenosoitukseen / mielenosoittajiin:	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Ensisijainen aihe	51	12 %
Toissijainen aihe	64	15 %
Maininta	32	7 %
Ei mainintaa	288	66 %
	= 435	= 100
Mielenosoittajien reaktiot mielenosoitukseen:		
Ensisijainen aihe	31	7 %

Toissijainen aihe	43	10 %
Maininta	43	10 %
Ei mainintaa	318	73 %
	= 435	= 100 %

Mielenosoittajien ja viranomaisten reaktioita pienempään osaan jäävät sivullisten ja mielenosoitusten kohteiden (sanalliset) reaktiot. Sivullisten reaktiot on ensisijainen aihe ainoastaan kolmessa prosentissa aineiston jutuista. 89 prosentissa ei sivullisten reaktioita ole mainittu lainkaan. On muistettava, että aineistossa on myös juttuja, joissa on kuvattu sivullisten reaktioita, mutta joissa sivulliset eivät pääse itse ääneen. Mielenosoituksen kohteet ovat äänessä hieman useammin kuin sivulliset. Seitsemässä prosentissa kohteiden reaktiot ovat ensisijainen ja kahdeksassa toissijainen aihe. 81 prosentissa kohteita reaktiot eivät kuitenkaan ole esillä lainkaan. Valtaosassa jutuista, joissa kohde on äänessä, on puhuja poliitikko tai muu päättäjät. Aineistossa on tietysti myös muita juttuja, joissa päättäjät kommentoivat mielenosoituksia muussa kuin protestin kohteen asemassa.

Tulosten valossa näyttää siltä, että lehdet eivät luo erityisen vahvaa vastakkainasettelua mielenosoittajien ja kohteiden välille ainakaan siten, että molemmat pääsisivät teksteissä suoraan ääneen. Kuten olen aiemmin maininnut, toimittajat ottavat suhteellisen hankasti kantaa järjestettyihin mielenosoituksiin silloin, kun mielenilmauksissa on tapahtunut laittomuuksia (ks. 6.2.). Yhteensä 26 jutussa jutun kirjoittajan reaktiot ovat tekstin ensisijainen aihe. Olen laskenut tähän luokkaan jutut, joissa toimittajan kommentointi on ollut jutun kantava teema. Tällaiset tekstit on monesti kirjoitettu minä-muodossa.

TAULUKKO IV d)

Sivullisten, toimittajan ja mielenosoituksen kohteiden reaktiot mielenosoituksiin tutkimukseni neljässä sanomalehdessä (1.1.–31.12.2006):

Sivullisten reaktiot:	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Ensisijainen aihe	12	3 %
Toissijainen aihe	23	5 %
Maininta	14	3 %
Ei mainintaa	386	89 %
	= 435	= 100

Toimittajan reaktiot:		
Ensisijainen aihe	26	6 %
Toissijainen aihe	0	0 %
Maininta	0	0 %
Ei mainintaa	409	94 %
	= 435	= 100 %
Mielenosoituksen kohteiden reaktiot mielenosoitukseen:		
Ensisijainen aihe	32	7
Toissijainen aihe	34	8
Maininta	17	4
Ei mainintaa	352	81
	= 435	= 100 %
Muut:		
Ensisijainen aihe	78	18 %
Toissijainen aihe	28	6 %
Maininta	10	2 %
Ei mainintaa	319	74 %
	= 435	= 100 %

6.4. Mitä mielenosoittajien puhe käsittelee?

Yhteensä 38 prosentissa teksteistä mielenosoittaja(t) pääsevät suoraan ääneen. Lähes kahdessa kolmasosassa aineistosta mielenosoittajat eivät siis pääse ääneen sitaattien kautta. Noin joka viidennessä (21 %) jutussa mielenosoittaja tai mielenosoittajat pääsevät ääneen ja heidän puheensa käsittelee aihetta, jonka vuoksi mielenilmaus on järjestetty. Mielenosoituksen luonne vaikuttaa paljon siihen, pääsevätkö mielenosoittajat ääneen vai ovatko he vain passiivisia kuvailujen kohteita. Nimittäin ainoastaan hieman yli 20 prosentissa mielenosoituksista, joissa on ollut suoraan tai epäsuorasti väkivaltaisuuksia tai muita laittomuuksia, on mielenosoittaja äänessä. Rauhallisesti sujuneissa mielenilmauksissa luku on 54 prosenttia, joten ero on suuri.

Myös siihen, mitä protestoijien puhe käsittelee, on mielenilmauksen luonteella suuri vaikutus. Löysin 193 juttua, jotka käsitelivät laittomuuksia sisältäneitä Smash Asem -

protestia ja EuroMayDay-mielenosoitusta sekä sen jälkeisiä juhlia. Näistä teksteistä vain kahdeksassa (n. 4 %) oli sitaatti, jossa mielenosoittajat pääsivät kertomaan mielenilmauksen aiheesta. Ero on merkittävä, sillä rauhallisesti sujuneissa mielenilmauksissa protestojien puhe käsitteli noin 35 prosentissa ensisijaisesti mielenosoituksen aihetta. Kun lukuun lisätään jutut, joissa mielenosoituksen tema oli puheen toissijainen aihe, nousee luku noin 44 prosenttiin. Laittomuuksia sisältäneissä mielenosoitusjutuissa osallistujien puhe käsittelee yleisimmin omaa roolia mielenilmauksessa tai tapahtuman kulkua. Lisäksi aineistossa on jonkin verran juttuja, joissa mielenosoittajien puhe käsittelee poliisin toimintaa. Koko aineistossa mielenosoittajat pääsevät kommentoimaan mielenilmauksen aihetta 21 prosentissa teksteistä. Lähes yhtä monessa jutussa heidän puheensa käsittelee ensisijaisesti mielenosoituksen kulkua ja/tai omaa roolia mielenilmauksessa.

Nämä teemat ovat puheen ensisijaisena sisältönä yhteensä 17 prosentissa lehtiteksteistä. Aineistossa on lisäksi satunnaisia juttuja, joissa mielenosoittajan puhe käsittelee viranomaisten toimintaa, median työskentelyä tai yhteiskuntaa laajemmin. Näiden lisäksi aineistoon mahtuu muutamia kymmeniä lehtitekstejä, joissa mielenosoittajien puhe käsittelee jotain muuta.

Aineistossa on lukuisia juttuja, joissa kuvan keskeisenä sisältönä on mielenosoittajan kantama lakana tai kyltti. Mielenosoittajat pääsevät siis tekstien ohella kuvien kautta kertoamaan kantojaan aiheesta, josta mielenilmaus on järjestetty. Kylttien iskulauseet tosin kertovat yleensä hyvin pintapuolisesti mielenosoituksen temasta. Tutkimuksessa on lisäksi suuri määrä juttuja, joissa mielenosoituksen aiheesta kerrotaan epäsuorasti. Sitaattien määrät eivät siis kokonaan kerro sitä, miten paljon mielenosoittajat ovat jutuissa ”äänessä”.

TAULUKKO V

Kun lehtijutussa on puhujana mielenosoittaja, mitä hänen puheensa käsittelee?

Aihetta, jonka vuoksi mielenosoitus on järjestetty / järjestetään:	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Ensisijainen aihe	90	21 %
Toissijainen aihe	26	6 %
Maininta	8	2 %
Ei mainintaa	311	71 %

	= 435	= 100 %
Mielenosoitustapahtuman kulkua / omaa roolia mielenosoituksessa / mielenosoituksen järjestämistä:		
Ensisijainen aihe	75	17 %
Toissijainen aihe	24	6 %
Maininta	4	1 %
Ei mainintaa	332	76 %
	= 435	= 100 %
Median uutisointia mielenosoitustapahtumasta:		
Ensisijainen aihe	0	0 %
Toissijainen aihe	6	1 %
Maininta	5	1 %
Ei mainintaa	425	97 %
	= 435	= 99 %
Viranomaisten toimintaa mielenosoituksessa:		
Ensisijainen aihe	11	3 %
Toissijainen aihe	12	3 %
Maininta	5	1 %
Ei mainintaa	407	94 %
	= 435	= 101 %
Yhteiskuntaa laajemmin:		
Ensisijainen aihe	3	1 %
Toissijainen aihe	27	6 %
Maininta	11	3 %
Ei mainintaa	394	91 %
	= 435	= 101 %
Muuta:		
Ensisijainen aihe	13	3 %
Toissijainen aihe	15	3 %
Maininta	9	2 %
Ei mainintaa	398	91 %
	= 435	= 99 %

6.5. Vuorovaikutus EuroMayDay- ja Smash Asem -uutisissa

Olen käynyt Smash Asem -protestiin ja EuroMayDay-mielenosoitukseen liittyneet lehtitekstit lävitse Hannu Raittilan väitöskirjassaan (2004, 242–243) esittelemällä dialogisuuden portaat -mallilla. Olen muokannut Raittilan seitsenportaisesta mallista kuusiportaisen, sillä se sopii omaan työhöni alkuperäistä paremmin. Olen käsitellyt dialogisuuden portaita ja journalismin keskusteleavuuden analyysia tarkemmin alaluvussa 5.2.3.

Keskeinen havaintoni on, että kyseisiä mielenosoituksia käsitelleissä lehtiteksteissä vuorovaikutusta mielenosoittajien, viranomaisten, päättäjien sekä tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden välillä on vähän. Rauhallisesti sujuneista mielenilmauksista kirjoitetuissa jutuissa dialogisuutta on jonkin verran enemmän. Näiden tekstien dialogisuuden lähempi tarkastelu jää kuitenkin tästä työstä pois. Aineistoni EuroMayDay- ja Smash Asem -teksteissä ei ole juuri lainkaan vuoropuhelua protesteihin osallistuneiden mielenosoittajien ja muiden tahojen välillä. Useissa jutuissa mielenosoittajat ja viranomaiset, tutkijat tai päättäjät ovat äänessä ja puhuvat samasta asiasta, mutta Raittilan kuvailemaa (2004, 242–243) toisten näkemysten kommentointia ei tapahdu. Puhe jää siis dialogisuuden portaiden viidennelle askelmalle: ”Y ja X puhuvat samasta asiasta, mutta eivät käy dialogia, vaan esittävät omia monologejaan. Asiat kohtaavat, mutta toimijat eivät ole vuorovaikutuksessa keskenään.” Viidennelle askelmalle yltäviä lehtitekstejä aineistossani on yhteensä vajaa kymmenen prosenttia kaikista kyseisiä mielenosoituksia käsitelleistä teksteistä. Juttuja, joissa ”Y ja X puhuvat samasta asiasta ja kommentoivat toistensa näkemyksiä”, löytyy alle neljä prosenttia. Tätä luokkaa Raittila nimittää dialogisuuden kuudenneksi portaaksi. Aineistosta löytyy vain pari juttua, joissa mielenosoittajat ja jokin muu tarkastelemistani tahoista käyvät vuoropuhelua Raittilan kuvailemalla tavalla. Hieman useammin ”portaiden kuudennelle askelmalle” nousee silloin, kun jutussa ovat äänessä poliisiviranomaiset ja päättäjät.

Useimmissa EuroMayDay- ja Smash Asem -teksteissä ei ole äänessä yhtään tarkastelemistani toimijoista tai puhujatahoja on vain yksi (mielenosoittaja, poliisi, päättäjä, asiantuntija). Yli kolmasosassa aineiston teksteistä äänessä ei ole yksikään yllä mainituista toimijoista. Osassa näistä jutuista on tosin haastateltu esimerkiksi sivullisia tai pelastusviranomaisia, jotka olen jättänyt keskusteleavuuden analyysin ulkopuolelle. Yksi keskeinen havainto on, että poliisi ja päättäjät pääsevät vahvasti määrittelemään kyseisistä mielenilma-

uksista käytyä keskustelua. Päättäjät ovat etenkin Helsingin Sanomissa paljon äänessä. Yksi tai useampi päättäjä pääsee Helsingin Sanomissa ääneen noin 37 prosentissa teksteissä. Aamulehden lukema on noin 31 %, Iltalehden hieman alle 30 % ja Ilta-Sanomien ainoastaan vähän yli 6 %. Erot lehtien välillä ovat siis selviä.

Ilta-Sanomien poikkeaa muista silloin, kun tarkastellaan, kuinka usein viranomaiset kommentoivat kyseisiä mielenosoituksia. Kolmen muun tutkimani lehden lukemat ovat noin kolmasosa kaikista EuroMayDay- ja Smash Asem -teksteistä, kun Ilta-Sanomissa vastaava luku on lähes kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi. Ylipäätään viranomaisääni pääsee tutkimissani lehdissä paljon esille silloin, kun mielenosoituksissa on ollut laittomuuksia. Kuten luvussa 6.4. kuvasin, niin ainoastaan hieman yli 20 prosentissa mielenosoituksista, joihin on liittynyt suoraan tai epäsuorasti laittomuuksia, on mielenosoittaja äänessä. Luku on merkittävästi pienempi kuin viranomaispuheen prosenttimäärä. Iltapäivälehtien ja suurimpien seitsenpäiväisten sanomalehtien välillä on suuri ero siinä, ovatko poliisit tekstin ainoita äänessä olevia puhujia. Ilta-Sanomissa ja Iltalehdessä noin 70 prosenttia jutuista, joissa poliisi(t) ovat äänessä, jäävät dialogisuuden askelmilla toiselle tai kolmannelle tasolle, eli niissä ei ole ollut puhujina muita tarkastelemiani toimijoita. Helsingin Sanomissa ja Aamulehdessä luku on noin 35 prosenttia.

Seitsenpäiväisten sanomalehtien ja iltapäivälehtien välillä on ylipäätään selvä ero dialogisuuden määrässä. Kun Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa enemmän kuin joka neljäs Smash Asemia tai EuroMayDayta käsitelty teksti ylittää dialogisuuden portaiden neljännelle, viidennelle tai kuudennelle tasolle, on luku iltapäivälehdissä vain noin 15 prosenttia. Portaiden neljäs taso tarkoittaa, että Y ja X esiintyvät samassa jutussa, mutta puhuvat eri asioista, viidennessä he puhuvat samasta asiasta, mutta eivät käy dialogia ja kuudennessa kommentoivat toistensa näkemyksiä. Raittilan määrittelemää varsinaista dialogia näistä askelmista tosin edustaa vain kuudes kohta. Eroa on myös siinä, ketkä ovat useimmiten äänessä silloin, kun jutussa on kaksi puhujaa – eli ollaan portaiden kolmella ylimällä askelmalla. Tässäkin suhteessa Ilta-Sanomien uutisointi poikkeaa muista. Helsingin Sanomissa, Aamulehdessä ja Iltalehdessä useimmiten samaan aikaan ovat äänessä päättäjät ja poliisiviranomaiset. Ilta-Sanomissa selvästi yleisin yhdistelmä on poliisi ja mielenosoittajat.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että tutkimissani seitsemänpäiväisissä sanomalehdissä on suhteessa enemmän juttuja, joissa on haastateltu useampaa kuin yhtä tahoa, kun iltapäivälehdet ovat tukeutuneet vahvemmin vain yhteen lähteeseen. Ilta-Sanomissa tämä tukeutuminen näkyy suurena poliisiviranomaisten puheen määränä. Muissa lehdissä näkyy prosentuaalisesti Ilta-Sanomia enemmän päättäjien ääni ja Helsingin Sanomissa muita suurempi tukeutuminen myös tutkijoihin ja muihin asiantuntijoihin. Yhteinen nimittäjä kuitenkin on, että mielenosoittajat pääsevät suhteellisen harvoin ääneen EuroMayDay- ja Smash Asem -teksteissä ja vielä harvemmin kertomaan kyseisten mielenosoitusten aiheista.

6.6. Yhteenvetoa tuloksista ja tekstiesimerkkejä

Aineistoni valossa mielenosoitusuutisointiin vaikuttaa vahvasti se, millaisia keinoja mielenilmauksessa on käytetty. Tapahtumaan suoraan tai välillisesti liittyvät laittomuudet tai väkivallan uhka uutisoitiin tutkimuksessani mukana olevissa lehdissä järjestään näytävästi. Tällaisista mielenosoituksista kirjoitetuissa lehtiteksteissä myös jutun kärki oli hyvin usein laittomuuksissa tai mielenosoitustapahtuman kulun kuvaamisessa ja protestin aihe jäi taustalle. Laittomuuksia sisältäneissä protesteissa mielenosoittajien ja mellakoitsijoiden näkemykset pääsivät monesti esille lähinnä kainalo- ja jatkojutuissa. Näissäkin jutuissa mielenosoittajat pääsivät yleensä kertomaan omasta roolista protestissa ja sen kulusta, eivät aiheesta, jonka vuoksi mielenosoitus oli järjestetty. Ns. rauhallisissa mielenosoituksissa tilanne oli toinen, sillä niissä uutisoinnin keskiöön nousivat usein tapahtuman kulun lisäksi mielenilmauksen aihe. Tutkimukseni valossa mielenosoituksen luonne vaikuttaa paljon uutisoinnin volyyymiin ja siihen, mikä jutuissa on nostettu esille. Mahdolliset laittomuudet vaikuttavat myös paljon siihen, miten mielenosoittajat pääsevät teksteissä puhumaan. Rauhallisissa mielenilmauksissa heidän puheensa käsittelee yli puolessa jutuista mielenosoituksen aihetta, kun laittomuuksia sisältäneissä protesteissa ei tällaisia juttuja aineistosta löydy kuin muutama.

Mielenosoitusten osallistajat pääsevät ylipäätään hyvin esille teksteissä, sillä he ovat peräti 87 prosentissa jutun ensi- tai toissijaisia toimijoita. Tämä ei kuitenkaan vielä kerro mitään siitä, miten heitä jutuissa on kuvattu. Mielenosoittajat varmasti järjestään toivovat, että heidän tapahtumansa noteerattaisiin valtalehdissä ja että uutisoinnin keskiössä olisi mielenilmauksen aihe. Tässä piilee melkoinen ristiriita, sillä mitä enemmän mielenosoitukse-

sa on tapahtunut laittomuuksia, sitä enemmän julkisuutta mielenosoitus saa, mutta sitä vähemmän lehdet kertovat mielenosoittajien ajamista asiasta. Ristiriitaa kuvaa osuvasti Juppi (2004a, 109), joka ei pidä negatiivista julkisuutta automaattisesti liikkeen kannalta pahana asiana:

Negatiivinenkaan julkisuus ei välttämättä ole aina yksiselitteisen kielteistä yhteiskunnallisen liikkeen kannalta: rajut toimintakeinot ja niiden herättämä kohu saattavat suunnata huomiota muuten näkymättömäksi jääneeseen asiakysymykseen, ja julkinen kohu voi edesauttaa pienten toimintaryhmien laajenemista laajamittaisemmiksi yhteiskunnallisiksi liikkeiksi. Julkinen kohu saattaa karkottaa suuren yleisön tuen, mutta se voi silti auttaa aatetta sympatisoivien mobilisoinnissa.

Samanlaisen ristiriidan kanssa painii varmasti esimerkiksi ns. prekariaattiliike, joka järjesti vuonna 2006 paljon julkisuutta saaneen EuroMayDay-mielenosoituksen. Liike vaati mielenosoituksessa perustulon maksamista kaikille Suomen kansalaisille. Aihe nousikin mielenosoituksen jälkeen julkiseen keskusteluun, vaikka uutisoinnin pääpaino etenkin iltapäivälehdissä oli laittomuuksissa sekä mielenosoitustapahtuman ja sen jälkeisen makasiinijuhlan kulun kuvailussa. Perustuloa käsiteltiin esimerkiksi jokaisen aineistoni lehden pääkirjoitussivulla, joten aihe nousi esille myös muualla kuin uutissivuilla. Kaikkien pääkirjoitussivujen artikkeleiden yksi keskeisistä teemoista oli kuitenkin prekariaattien vaatimusten näkeminen toiveajatteluna. Myös Smash Asemissa mielenosoituksen aihe jäi taustalle, olkoonkin, että protestoijat eivät sitä itsekään halunneet tai osanneet kertoa toimittajille erityisen täsmällisesti.

Työssäni mukana olevat seitsenpäiväiset sanomalehdet kirjoittivat tutkimusjaksolla huomattavasti useammasta mielenosoituksesta kuin iltapäivälehdet. Silmiinpistävää on, vaikka harvasta poliisilta saamani listan 36 mielenosoituksesta lehdet ovat kirjoittaneet. Iltapäivälehdet ja Aamulehti ovat kertoneet vain neljästä ja Helsingin Sanomatkin alle puolesta (ks. luku 6.1.). Aamulehden lukua selittää tietysti se, että lehden painopiste on Tampereen ja muun Pirkanmaan alueen tapahtumissa, joten Helsingissä järjestetyt mielenilmaukset eivät saa siinä samanlaista painoarvoa kuin esimerkiksi Helsingin Sanomissa. Tämän tutkimuksen valossa voidaan sanoa, että jos mielenosoituksessa ei ole ollut laittomuuksia, se ei ole sisältänyt tavallisuudesta poikkeavia ”tempauksia” tai siinä ei ollut mukana suurta väkimäärää, ei mielenilmaus ylittänyt läheskään aina valtalehdissä uutiskynnystä. Della Portan ja Dianin (2006) luettelemat mielenosoituksen kolme logiikkaa pitävät tämän tutkimuksen valossa hyvin paikkansa. Aamulehdessä näkyy muita enemmän paikallisuus, sil-

lä se on uutisoitunut monista pienistä mielenosoituksista, joissa on protestoitu lähiseudun asioiden puolesta tai niitä vastaan.

Olen käsitellyt useissa kohdin ajatusta mielenosoituksen kolmesta logiikasta – vahingon- teko, suuret väkimäärät, vahva sitoutuminen ajettuun asiaan – jotka nostavat protestin uutisarvoa. Tämän tutkimuksen valossa voidaan kolmeen logiikkaan lisätä muutama kohta.

Ensinnäkin mielenosoitus näyttää yltävän melko usein lehtien sivuilla, jos sen kohde on tiukasti rajattu, esim. yksittäinen henkilö tai yritys. Kuten luvussa 6.1. olen tuonut esille, näkyvät yksittäistä henkilöä, yritystä tai tapahtumaa vastaan osoitetut mielenilmaukset muita aiheryhmiä useammin lehtien sivuilla. Poliisilta saamassani listassa kyseinen aihe- ryhmä ei sen sijaan ole mitenkään poikkeuksellisen suuri. Monissa laajasti uutisoiduissa tämän aihepiirin jutuissa mielenosoituksen kohde tai joku protestin osallistuja on ollut jul- kisuuden henkilö. Aineistooni mahtuvat muun muassa mielenosoitukset, joissa ovat olleet mukana kirjailija Umayya Abu-Hanna (HS 15.7.), toimittaja Silvia Modig (IS 21.10.) ja tositelevisio-ohjelman voittanut malli (IL 13.11.). Myös etenkin iltapäivälehtien monissa Smash Asem -mielenosoitukseen liittyvissä jutuissa mainitaan silloinen kaupunginvaltuu- tettu, nykyinen kansanedustaja Paavo Arhinmäki ja kansanedustaja Ilkka Taipale, jotka joutuivat poliisin saartorenkkaan sisälle. Samoin ne mielenilmaukset, jotka on suunnattu suoraan tunnettua poliitikkoa tai muuta julkisuuden henkilöä vastaan, ylittävät aineistos- sani usein uutiskynnyksen. Esimerkiksi Jorma Ollilaa vastaan järjestetty mielenosoitus uu- tisoitiin näyttävästi sekä Helsingin Sanomissa että Aamulehdessä (HS ja AL 31.3.). Suo- messa vierailleen Venäjän presidentin Vladimir Putinin ja Yhdysvaltain ex-presidentin Bill Clintonin vastaiset mielenilmaukset olivat esillä kaikissa aineistoni lehdissä, vaikka tapahtuma olisi ollut ainoastaan ”Yhden miehen mielenosoitus” (IS 24.11.).

Toinen seikka, joka tämän tutkimuksen valossa nostaa mielenosoituksen kiinnostavuutta valtalehtien silmissä, on jos samasta aiheesta aiempina vuosina järjestetyssä mielensoi- tuksessa on tapahtunut laittomuuksia. Esimerkiksi itsenäisyyspäivänä Presidentinlinnan edessä järjestetystä ns. Kuokkavieras-juhlasta uutisoitiin etenkin iltapäivälehdissä näyttä- västi sekä ennen että jälkeen mielenilmauksen pitämisen. Jos tapahtumassa ei aiempina vuosina olisi sattunut yhteenottoja poliisien ja protestoijien välillä, mielenilmauksen en- nakkouutisointi olisi tuskin ollut yhtä näyttävää kuin nyt. Uutisten kärki oli vahvasti väki-

vallan ja mellakoinnin uhkassa ja ennakoinnissa, kuten otsikot kertovat: ”Poliisi varautuu taas itsenäisyysiltään” (IS 2.12.) ja ”Tämä ei saa toistua!” (IL 9.11.).

Yllä luettelemani tekijät, jotka ovat nostaneet mielenosoitusten uutisarvoa kolmen logiikan lisäksi, käyvät hyvin yksin Galtung ja Rugen (1965) määrittelemien uutiskriteereiden kanssa (ks. lisää uutiskriteereistä luvusta 3.1.). Ensimmäinen kohta liittyy ainakin henkilöityyteen ja kohteen kuulumiseen eliittiin. Toinen esille nostamani kohta liittyy ainakin toistuvuuteen, kulttuuriseen merkittävyyteen, odotettavuuteen, jatkuvuuteen, negatiivisuuteen ja päivän valikoimaan.

EuroMayDay- ja Smash Asem -mielenilmauksia olen tarkastellut myös Pentti Raittilan (2004) kehittelemällä keskusteluvuuden analyysillä. Olen selvittänyt, millaista dialogia mielenosoittajat, viranomaiset, päättäjät ja tutkijat käyvät teksteissä. Dialogi on teksteissä hyvin vähäistä, jos vuorovaikutukseksi ymmärretään se, että toimijat pääsevät jutuissa ääneen ja kommentoivat toistensa näkemyksiä. Usein vain yksi toimijaryhmä pääsee jutussa ääneen. Jos teksteistä on sitaatteja useammalta kuin yhdeltä taholta, puhuvat toimijat monesti eri asioista tai eivät kommentoi millään lailla toistensa näkemyksiä.

Iltapäivälehdissä on Helsingin Sanomia ja Aamulehteä suhteellisesti enemmän juttuja, joissa suunvuoron saa vain yksi toimijaryhmä. Vaikka dialogi on vähäistä myös tutkimukseni seitsenpäiväisissä lehdissä, on niissä iltapäivälehtiä useammin äänessä vähintään kaksi puhujatahoa. Ylipäätään EuroMayDay- ja Smash Asem -jutuissa kyseisille mielenilmauksia pääsevät määrittämään protestoijia enemmän viranomaiset ja päättäjät. Päättäjät ovat esillä etenkin Iltalehdessä, Helsingin Sanomissa ja Aamulehdessä, kun Ilta-Sanomien nostaa muita enemmän esille viranomaisten puheen. Täytyy tosin muistaa, että keskusteluvuuden analyysi ei sinällään kerro puheen sisällöstä. Ilta-Sanomissa on huomattavan paljon EuroMayDay-protestia käsitteleviä juttuja, joissa viranomaisten toiminta asetetaan kyseenalaiseksi ja negatiiviseen valoon. Näissä teksteissä on monesti haastateltu poliiseja, joten viranomaisten puheen suuri määrä ei sinällään kerro siitä, että Ilta-Sanomien nostaa enemmän kuunnellut kriittömästi viranomaisten näkemyksiä tapahtumista.

7. Johtopäätökset

Tässä työssä olen tarkastellut kotimaassa järjestettyjen mielenosoitusten uutisointia suomalaisissa valtalehdissä. Valitsemieni menetelmien (sisällön erittely ja keskusteleavuuden analyysi) avulla teksteistä pystytään melko vaivatta selvittämään niiden sisältöä. Sisällön erittelyn avulla voidaan suuresta aineistosta saada esille monia ”suuria linjoja”, jotka muut menetelmät helposti hukkaavat. Koska olen halunnut antaa yleiskuvan suomalaisesta mielenosoitusuutisoinnista, olen käyttänyt kyseisiä menetelmiä, sillä ne soveltuvat hyvin laajojen aineistojen hallintaan ja tutkimiseen. Käyttämäni metodit jättävät kuitenkin auttamatta joitakin mielenkiintoisia puolia tutkimuskohteesta pimentoon. Muun muassa tekstien tuottaminen ja vastaanotto rajautuvat työssäni käytännössä kokonaan pois. Myös kommunikaation prosessia on vaikea tarkastella kyseisten menetelmien avulla. Esimerkiksi diskurssianalyysi paljastaisi monia mielenkiintoisia puolia muun muassa vallan tematiikasta, joihin käyttämälläni metodeilla voidaan antaa vain alustavia vastauksia. Osittain työni voisikin toimia pohjana puhtaasti laadullisia menetelmiä hyödyntävälle jatkotutkimukselle. Seuraavaksi pohdin vielä lyhyesti tutkimukseni tuloksia deliberatiivisen demokratiamallin ja Jürgen Habermasin ajatusten valossa (ks. lisää luvusta 4).

Suomalaisten valtalehtien mielenosoitusuutisointi on monella tapaa ongelmallista, jos sitä tarkastelee deliberatiivisen demokratian ja Jürgen Habermasin rationaalisen keskustelun ihanteiden valossa. Habermasin ajattelussa keskeistä on, että keskustelun täytyy olla mahdollisimman avointa ja kaikkien on halutessaan voitava osallistua siihen. Hänen periaatteensa (esim. 2004) voidaan kiteyttää kolmeen teesiin: 1) argumenttien painoarvoa ei ratkaise niiden esittäjien asema vaan argumentit itsessään, 2) sellaisten asia-alueiden problematisointi, joita on pidetty itsestäänselvyyksinä, 3) periaatteellinen avoimuus, eli kaikkien on voitava osallistua keskusteluun. Deliberatiivisen mallin mukaan ihanteellisessa demokratiassa enemmistön tahto voi muodostua vain avoimen julkisen keskustelun kautta (esim. Nieminen 1998). Julkisen keskustelun synnyttämisessä tiedotusvälineillä on suuri rooli.

Tutkimustulosteni valossa Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Aamulehden mielenosoituskirjoitus ei täytä yhtään Habermasin kolmesta teesistä. Ensinnäkin sitä, saa-

vatko mielenosoittajat ääneensä esille julkisessa keskustelussa, määrittää pitkälti protestin aihe ja siinä käytetyt keinot. Mielenosoituksissa, joissa on esiintynyt laittomuuksia tai väkivallan uhkaa, on mielenosoittajien hyvin vaikea päästä kertomaan ajamastaan asiasta valtamediassa. Sikäli tämä on ristiriitaista, sillä tällaiset mielenilmaukset saavat eniten palstatilaa valtalehdissä.

Voidaan toki kysyä, miksi mellakoinnin ja paikkojen rikkomisen pitäisi avata portit julkiseen keskusteluun pääsulle? Vastausta voidaan hakea siitä, että monien yhteenottojen taustalla näyttäisi vaikuttavan aatteellisia tekijöitä. Esimerkiksi muutamat EuroMayDay-protestin yhteydessä haastatellut aktivistit toivat esille, että kiviä heiteltiin tarkoituksella esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliiton päärakennusta päin vastustuksena sen harjoittamalle toiminnalle. Tämä liittyy ainakin osan yhteenottojen laittomuuksista ideologiari-kollisuuteen, millä tarkoitetaan rikoksia, joissa teot ovat syntyneet aatteellisista motiiveista ja intresseistä (HS 12.11.2000; ks. myös Saari 2001, 90). Saari (mt., 90) muistuttaakin osuvasti, että ”koska kysymys on arvoista ja elämäntavallisista valinnoista, joiden puitteis-sa voi toimia laillisuuden puitteissakin, on tärkeää, että Suomessa saataisiin aikaiseksi laa-ja-alaista julkista keskustelua näiden ryhmien asemasta, johon osallistuisivat myös yhteis-kuntatieteellinen tutkimus ja keskustelun kohteena olevat”. Tällaista keskustelua käytiin tutkimusvuotenani lähinnä vain muutamissa Helsingin Sanomien sunnuntaisivujen artik-keleissa.

Myös keskustelevuuden analyysin tulokset kertovat samaa: dialogisuus oli Smash Asem-protestia ja EuroMayDayta-mielenilmausta käsitelleissä lehtiteksteissä hyvin vähäistä. Yleensä äänessä oli vain yksi puhujataho, ja monesti taho oli päättävä(t) tai viranomaiset. Mielenosoittajat siis suljettiin monessa tekstissä keskustelun ulkopuolelle, mikä vahvistaa aiemmin tässä työssä esille tuomaani kritiikkiä tiedotusvälineiden turvautumisesta viralli-siin lähteisiin. Tiettyjen mielenosoitusryhmien marginalisoiminen myös helposti niputtaa kaikki laittomuuksia sisältäneisiin mielenosoituksiin osallistuneet mellakoitsijoiksi ja ”anarkisteiksi”, vaikka valtaosa protestoijista olisi käyttäytynyt asiallisesti. Tämä saattaa karkottaa ainakin osan mielenosoittajista samasta aiheesta tulevaisuudessa järjestettävistä mielenosoituksista ja vastaavasti houkutella paikalla lisää rähinöitsijöitä. Tätä voidaan tuskin pitää protestin järjestävän liikkeen ja sen ajaman asian kannalta hyvänä asiana.

Laittomuuksia sisältäneet mielenosoitukset näkyvät paljon mediassa, vaikka suuri osa mielenilmauksista sujuu rauhallisesti. Tämä vinouma saattaa vaikuttaa siihen, miten kansalaiset ylipäättään suhtautuvat mielenosoittamiseen, kansalaisliikkeisiin ja aktivisteihin. Liiketutkijat ovat myös esittäneet, että kielteinen julkisuuskuva saattaa toimia erilaisten kontrollitoimien oikeuttajana ja että julkisesta keskustelusta sulkeminen mahdollisesti radikalisoit tietyntyyppisiä liikkeitä ja liikehdintään (esim. Juppi 2004b; Rasimus 2006). Tutkimusjaksollani eläinten oikeuksien puolesta taisteleva liike ei päässyt ajamassaan asiassa juuri lainkaan ääneen mielenosoituksia järjestämällä. Lisäksi ns. anarkistiset liikkeet, jotka nähdään monissa jutuissa, väkivaltaisten mielenosoitusten taustalla, pääsevät harvoin puhumaan mielenosoituksen teemasta. Tämä on tietysti oireellista yllä mainittujen väitteiden valossa. Viitteitä siitä, että yhteenotot poliisien ja tiettyjen aktivistiryhmien välillä eivät ole ohimenevä ilmiö, on nähtävissä. Nimittäin myös tutkimusvuoteni jälkeen on nähty mielenosoituksia, joissa on ilmennyt pienimuotoisia levottomuuksia. Toinen skenaario on, että jatkuvat kielteinen julkisuus tietyistä mielenilmauksista näivettää lopulta tapahtuman kokonaan.

Tulokset paljastavat sen, että lehdet piirtävät hyvin jyrkän jakolinjan ”meihin” ja ”heihin” silloin, kun protestissa on ollut laittomuuksia. Mellakoitsijat kuuluvat monesti ”heihin”, eli ovat ulkopuolisia, eikä heidän ääntään tarvitse taten nostaa teksteissä esille. Vaarana onkin, että radikaalit liikkeet ja ns. suuri yleisö ajautuvat arvomaailmaltaan entistä kauemmaksi toisistaan. Liian suorien johtopäätösten vetämistä tiettyjen liikkeiden radikalisoitumisesta on kuitenkin syytä välttää. Esimerkiksi Ylä-Anttila (2006a, 78) pohti Euro-MayDay-levottomuuksien jälkeen sitä, ovatko suomalaiset liikkeet väkivaltaistumassa ja vastasi ytimekkäästi ”tuskin”. Yksi mahdollinen kehityskulku radikalisoituminen kuitenkin on, ja on vaikea nähdä, että nykyinen mielenosoitusuutisointi ainakaan pienentäisi tämän skenaarion toteutumismahdollisuutta.

Mielenosoitusuutisoinnissa argumenttien painoarvoa ei näytä ratkaisevan argumentit itsessään vaan mielenosoitustapahtuman kulku. Uutisoinnin keskiöön nousee huomattavasti useammin mielenosoittajien ajama asia – joka heidän omassa puheessaan tai epäsuorana kerrontana – silloin, kun lehtiteksteissä ei ole mainittu laittomuuksia. Tällaisia mielenilmauksia käsitelleistä jutuista 80 prosentissa protestoijien ajama asia on tekstin ensi- tai toissijainen aihe. Lukua voidaan pitää melko korkeana, joten tältä osin tutkimani lehdet

ovat onnistuneet tuomaan esille mielenosoittajien ajamia teemoja ja kenties herättämään myös keskustelua.

Etenkin iltapäivälehdissä melko harva protesti ylittää julkaisukynnystä ja suuri osa järjestetyistä mielenosoituksista jää kokonaan uutispimentoon. Helsingin Sanomat kirjoittaa tutkimusjaksollani muita useammasta mielenilmauksesta. Kuitenkin myös siinä yli puolet poliisilta saamani listan mielenosoituksista eivät ole näkyneet lehden sivuilla. Tämän vuoksi ainakin joidenkin liikkeiden mielenkiinto perinteisten mielenosoitusten järjestämiseen saattaa laskea ja niiden toimintarepertuaariin tulla muita toimintamuotoja. Ainakaan vielä tästä ei kuitenkaan ole viitteitä, sillä mielenosoituksia on muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta järjestetty viime vuosina paljon. Vaikea pääsy lehtien sivuille saattaa tulevaisuudessa muokata mielenosoitustapahtumien muotoja esimerkiksi karnevalistisempaan suuntaan. Tekstien lähiluku nimittäin osoittaa, että suuri osallistujamäärä, laittomuudet sekä erilaiset performanssit ja värikkäät tempaukset nostavat mielenosoituksen uutisarvoa etenkin iltapäivälehtien silmissä. Kolikon käänttöpuoli tietysti on, että ”tavalliset” ja vähän osallistujia keräävät marssit saattavat tulevina vuosina jäädä nykyistäkin useammin uutispimentoon. Tämä sotii vahvasti deliberatiivisen demokratian perinteitä vastaan.

Deliberatiivisen mallin mukainen ihannetilanne olisi, että lehdet kirjoittaisivat mahdollisimman monesta mielenosoituksesta ja että äänessä olisi useita puhujatahoja keskustelussa protestin aiheesta. Kyseisen demokratiamallin ihanne on, että parhaisiin päätöksiin päästään mahdollisimman laajan julkisen keskustelun kautta. Nyt laaja julkinen keskustelu toteutuu vain hyvin harvan mielenilmauksen kohdalla ja silloinkin keskustelu monesti ajautuu käsittelemään mahdollisia laittomuuksia ja mielenosoituksen kulkua, ei itse protestin syytä. Toisaalta täytyy muistaa, että esimerkiksi paljon julkisuutta saaneessa Smash Asem -tapahtumassa mielenosoittajat eivät itsekään halunneet aktiivisesti tulla julkisuudessa esille. Tällaisessa tilanteessa tiedotusvälineiden on tietysti hyvin hankala luoda laajaa julkista debattia protestin aiheesta.

EuroMayDay-mielenilmaus kuitenkin osoitti, että vaikka keskustelu keskittyisi aluksi laittomuuksiin ja rähinöintiin, saattaa protestoijien ajama asia nousta myöhemmin esille. Esimerkiksi perustulosta syntyi melko pian vapun tapahtumien jälkeen Prekaariruoskaniminen verkkojulkaisu (Hoikkala ja Salasuo 2006), jossa muun muassa pääministeri Matti Vanhanen ja mielenosoituksen järjestäjät kommentoivat ajatusta perustulosta. Mielen-

osoittajien kannalta negatiivinenkin uutisointi voi siis toisinaan poikia myöhempää keskustelua ja poliittisia päätöksiä. Tässä mielessä tiedotusvälineet onnistuivat olemaan eräänlaisena ponnahduslautana deliberatiivisen demokratiamallin kaipaamalle keskustelulle. Monesti uutisoinnin vaikutusten pohtiminen onkin hyvin vaikeaa, sillä syy–seuraussuhteiden näkeminen saattaa olla jopa mahdotonta. Arkijärjellä ajatellen negatiivinen julkisuus on automaattisesti huono asia liikkeen ja sen ajaman asian kannalta. Kuitenkin joidenkin tutkimusten valossa (esim. Gamson 1990 Ylä-Anttilan 2006a mukaan) väkivaltaisuus edistää sekä liikkeen nousua legitimiinä pidetyn keskustelijan asemaan että sen vaatimusten toteuttamista. Myös tämän työn tuloksia lukiessa on syytä varoa liian yksioikoisten tulosten tekemistä. Liikkeen kannalta suurelta osin negatiivisella uutisoinnilla oli esimerkiksi EuroMayDay-mielenosoituksen järjestäneelle ns. prekaariliikkeelle todennäköisesti sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia. Mediaa liian yksioikoisesta uutisoinnista syyllistävä kriitikko syyllistyykin itse helposti hyvin yksioikoisiin tulkintoihin.

Tiedotusvälineitä on helppo moukaroida siitä, etteivät ne käsittele mielenosoituksia deliberatiivisen demokratiamallin mukaisesti, sillä malli on ihanne, joka ei nähdäkseni missään ole toteutunut täydellisesti. Keskustelu median toiminnasta jääkin helposti juupas-eipäs-väittelyksi, jossa lehtien toimintaa peilataan (saavuttamatonta) ihannetta vasten. Tärkeämpää on kuitenkin hahmottaa keinoja, joilla tiedotusvälineet voisivat uutisoinnissaan päästä lähemmäs kyseistä ideaalia. Se vaatii lehdistä myös paljon rohkeutta, sillä marginaalisten liikkeiden ja niiden ajamien asioiden esille nostaminen saattaa lyhyellä tähtämellä olla muun muassa taloudellinen riski. Vain sellaisten mielenilmausten käsittely, joiden teema on jo valmiiksi yleisesti hyväksytty, kuitenkin supistaa järjestettyjen mielenilmausten kokonaiskirjon vain muutamaaan aiheeseen ja vakiintuneisiin, paljon ihmisiä kerääviin marsseihin. Tämä on hyvin pieni osa kaikista noin 200 Helsingin keskustassa vuosittain järjestettävistä mielenosoituksesta ja vielä pienempi osa kaikista Suomen mielenilmauksista. Jos tiettyjen ryhmien ja ajatusten julkisuuteen pääsyn estäminen on lehden tietoinen päätös, voidaan jopa väittää, ettei kyseinen tiedotusväline ole silloin puolueeton tiedon välittäjä vaan vallitsevien yhteiskunnallisten valtarakenteiden uudistaja ja vahvistaja. Tämä jos mikä sotii deliberatiivisen demokratian ihanteita vastaan.

Kuten aiemmissa luvuissa olen kertonut, olen työssäni etsinyt vastauksia kysymyksiin siitä, mistä aiheista järjestetyt mielenosoitukset ylittävät suomalaisissa valtalehdissä uutiskynnyksen, mitkä tekijät lisäävät uutiskynnyksen ylittäneiden mielenosoitusten uutisarvoa,

ketkä uutisissa pääsevät ääneen ja millaisin ehdoin sekä siihen millaisia eroja lehtien välillä on?

Kohtia 2–4 olen käsitellyt etenkin tässä ja edellisessä luvussa. Ensimmäiseen kohtaan on sen sijaan vaikeampaa antaa yksiselitteistä vastausta, sillä aihetta enemmän uutisointiin näyttää vaikuttavan mielenosoitustapahtuman kulku, osallistujamäärä ja se, onko mielenilmauksessa sattunut laittomuuksia. Sen sijaan siihen, mistä aiheesta valtalehdet vaikeavat, voidaan tutkimukseni valossa antaa vastaus; eläinten oikeuksien puolesta järjestetyistä mielenilmauksista kirjoitetaan hyvin vähän verrattuna siihen, miten paljon niitä on tutkimusajanjaksollani pääkaupungissa järjestetty. Kuten Helsingin poliisilta saamani lista jätetyistä mielenosoitusilmoituksista kuvaa, on mielenilmausten kirjo Suomessa hyvin laaja (ks. luku 6.1.). Se kertoo osaltaan siitä, että kansalaisaktivismi ja mielenosoituskulttuuri ovat maassamme elinvoimaisia. Vaikka valtalehdet nostavat ainakin toisinaan rauhallisesti sujuneita mielenosoituksia näkyvästi julkisuuteen, on mielenosoitusten kirjo etenkin ilta-päivälehtien sivuilla todellisuutta paljon suppeampi. Työni onkin hyvä lopettaa monien mielenosoitusten veteraanin ja nykyisen kansanedustajan Paavo Arhinmäen Prekaariruoska-kirjassa (2006, 82) tiedotusvälineiden suuntaan esittämään kritiikkiin. Tämän tulosten valossa kritiikki on osin kohtuuttoman kovaa, osin aiheellista. Joka tapauksessa se kiteyttää ne ongelmat, jotka deliberatiivisen mallin ihanteiden valossa suomalaisten valtalehtien mielenosoitusuutisoinnissa näkyvät.

Mediaa ei juuri kiinnosta nuorten yhteiskunnallisten liikkeiden teemat ennen kuin aktivistit tekevät jotain räväkkää. Niinpä aktivistien pitää pohtia aina uusia, entistä näkyvämpiä keinoja tuoda omaa asiaansa esille. Enää ei pelkkä rauhallinen mielenosoitusmarssi räntäsateessa riitä ylittämään uutiskynnystä. Ongelmana on vain se, että helposti kaikessa uutisoinnissa jää varsinainen teema kokonaan taka-alalle. Aktivismi on välillä melkoista taitelua räväkkyden ja asian välillä. Etukäteen mediaa ei tuntunut kiinnostavan Euro-MayDay-marssi ja sen teemat. Eivätpä myöskään prekariaatti tai nuorten asema työelämässä ole juuri olleet esillä julkisuudessa ennen vappua. Yhtäkkiä lehtitalojen kahvihuooneissa herättiin koko teemaan, kun kaupungilta alkoi kantautua tietoa helisevistä ikkunoista[...]

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet ja artikkelit

Alapuro, Risto (1997): Suomen älymystö Venäjän varjossa. Helsinki: Tammi.

Bauman, Zygmunt (1997): Sosiologinen ajattelu. Suom. Vainonen, Jyrki. Tampere: Vastapaino.

Bengtsson, Åsa ja Grönlund, Kimmo (2005). Muu poliittinen osallistuminen. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) Vaalit ja demokratia Suomessa. Helsinki: WSOY. 147–168.

Berger, Arthur Asa (2000): Media and communication research methods. An introduction to qualitative and quantitative approaches. Thousand Oaks: Sage.

Berger, Arthur Asa (2005): Media-analysis techniques. 3. painos. Thousand Oaks: Sage.

Castells, Manuel (2004): The Power of identity. 2. painos. Blackwell: Malden.

Della Porta, Donatella ja Diani, Mario (2006): Social movements. An introduction. 2. painos. Blackwell: Malden.

Fairclough, Norman (1997): Miten media puhuu. Tampere: Vastapaino.

Fiske, John (1998): Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. 5. painos. Suomeksi toim. Pietilä, Veikko, Suikkanen, Risto ja Uusitupa, Timo. Tampere: Vastapaino.

Gitlin, Todd (1980): The whole world is watching. Mass media in the making & unmaking of the new left. Berkeley: University of California Press.

Grönlund, Kimmo, Paloheimo, Heikki, Sundberg, Jan, Sänkiaho, Risto ja Wass, Hanna (2005): Kiinnittyminen politiikkaan. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) Vaalit ja demokratia Suomessa. Helsinki: WSOY. 88–118.

Grönlund, Kimmo, Paloheimo, Heikki ja Wass, Hanna (2005): Äänestysosallistuminen. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) Vaalit ja demokratia Suomessa. Helsinki: WSOY. 119–146.

Haarala, Risto, Lehtinen, Marja, Grönros, Eija-Riitta, Kolehmainen, Taru ja Nissinen, Irma (2004): Suomen kielen perussanakirja. Toinen osa L–R. 2. painos. Helsinki: Edita.

Habermas, Jürgen (2004): Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta. Suom. Pietilä, Veikko. Tampere: Vastapaino.

Hakola, Outi (2006): Performanssi. Teoksessa Mediaa käsittämässä. Tampere: Vastapaino. 109–128.

Hall, Stuart (1992): Kulttuurin ja politiikan murroksia. Suomeksi toim. Grossberg, Lawrence, Koivisto, Juha, Lehtonen, Mikko ja Uusitupa, Timo. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart (1999): Identiteetti. Suom. Herkman, Juha ja Lehtonen, Mikko. Tampere: Vastapaino.

Hansen, Anders (1993): The Mass media and environmental issues. Leicester: Leicester University Press.

Harju, Jukka: Suomalainen luottaa poliisiin ja armeijaan. Helsingin Sanomat 11.9.2007. Kotimaa (A6).

Heikkilä, Heikki (2001): Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla. Tampereen yliopisto: Mediatutkimuksia:1.

Hellsten, Villiina ja Martikainen, Tuomo (2001): Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista. Helsingin kaupungin tietokeskus: Tutkimuksia 3:2001.

Hietala, Eero: Mielenosoitusten taakse vaikea koota enemmistöä. Helsingin Sanomat 5.9.2001. Kotimaa (A7).

Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (2004): Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Ilmonen, Kaj (1998): Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino. 15–42.

Juntunen, Laura (2004): Kivenheiton päässä pääuutisesta. Globalisaatiokriittisten mielenosoitusten kehystäminen ja toimijoiden yhteiskunnallinen aseointi sanomalehti uutisissa. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta, pro gradu -tutkimus.

Juppi, Pirita, Peltokoski, Jukka ja Pyykkönen, Miikka (2003): Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Juppi, Pirita (2004a): "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?". Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Juppi, Pirita (2004b): Kuokkavieraat mediaspektaakkelin näyttämöllä. Teoksessa Hoikka-la, Tommi Kuokkavieraat ja radikaali kansalaistoiminta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, muistio. 34–41.

Kellner, Douglas (2000): Mediakulttuuri. 3. painos. Suom. Oittinen, Riitta ja työryhmä. Tampere: Vastapaino.

Kerkelä, Lasse: Poliisi sai moitteita Smash Asemista. Helsingin Sanomat 29.11.2007. Kotimaa (A7).

Kivikuru, Ullamaija (2002): Toiseus mediassa. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Heinonen, Ari (toim.) Mediaetiikan kipupisteet. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja C; 35. 55–60.

Kolb, Felix (2005): The Impact of Transnational Protest on Social Movement Organizations. Mass media and the Making of ATTAC, Germany. Teoksessa Della Porta, Donatella ja Tarrow, Sidney (toim.) Transnational Protest and Global Activism. Lanham: Rowman & Littlefield.

Kontinen, Esa (1998): Uusien liikkeiden tuleminen subjektiviteetin puolustamisen kulttuuri-ilmastossa. Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino. 187–217.

Krippendorff, Klaus (2004): Content analysis. An introduction to its methodology. 2. painos. Thousand Oaks: Sage.

Kunelius, Risto (1998): Modernin myyntitykit. Journalistisen professionaalisuuden pulmat ja haasteet. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija ja Kunelius, Risto (toim.): Viestinnän jäljillä. Helsinki: WSOY. 207–229.

Kunelius, Risto (1999): Viestinnän vallassa. 1.–2. painos. Porvoo: WSOY.

Lappalainen, Pertti (1999): Eläinliikkeen tyyli – oire murroksesta vai poikkeus säännöstä? Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.) Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta. Tampereen yliopisto: Poliittikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11/1999. 123–144.

Lehtonen, Mikko (1996): Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökoh-
tia. Tampere: Vastapaino.

Lindholm, Arto (2005): Maailmanparantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Luostarinen, Heikki (1994): Mielen kersantit. Julkisuuden hallinta ja journalistiset vasta-
strategiat sotilaallisissa konflikteissa. Helsinki: Hanki ja Jää.

Mattila, Mikko ja Sänkiäho, Risto (2005). Luottamus poliittiseen järjestelmään. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) Vaalit ja demokratia Suomessa. Helsinki: WSOY. 73–87.

Metsämäki, Mikko ja Nisula, Petteri (2006): Aktivistit: suomalaisten kansalaisliikkeiden tarina. Helsinki: Edita.

Myllyniemi, Sami (2007): Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007. Helsinki: Nuori-
sotutkimusverkosto; 79, Nuorisoasiain neuvottelukunta; 37.

Möra, Tuomo (1996): Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Luostarinen, Heikki, Kivikuru, Ullamaija ja Ukkola, Merja (toim.): Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 105–116.

Nieminen, Hannu (1998): Viestintä ja demokratia. Kohti pluralistista julkisuutta? Teok-
sessa Luostarinen Heikki, Kivikuru, Ullamaija ja Ukkola, Merja (toim.): Sopulisilppuri.

Mediakritiikin näkökulmia. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 275–299.

Nikunen, Minna (2002): Rikosuutinen, intiimisuhde ja nainen. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Heinonen, Ari (toim.) Mediaetiikan kipupisteet. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja C; 35. 61–68.

Paakkunainen, Kari ja Myllyniemi, Sami (2007): Tihentyvä sukupolvipolitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.) Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta. 8–81.

Paloheimo, Heikki (toim.) (2005): Vaalit ja demokratia Suomessa. WSOY, Helsinki.

Partanen, Anu (2000): Poliisin uusi tuttu. Helsingin Sanomat 12.11.2000. Sunnuntai (D6).

Parviainen, Riikka (2000): Julkista taistoa. Oikeutta eläimille -yhdistyksen ja Solidaarisuus-liiton mielenosoitukset ja media. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta, pro gradu -tutkielma.

Peltola, Marja (2007): Konventioita ja vaihtoehtoja – nuoret muuttuvan yhteiskunnan poliittisina toimijoina. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.) Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta. 82–102.

Pietilä, Veikko (1976): Sisällön erittely. Toinen, korjattu painos. Helsinki: Gaudeamus.

Rahkonen, Juho (2006): Journalismi taistelukenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003–2004. Tampere: Tampere University Press.

Raittila, Pentti (1996): Uutinen Estonia. Kriisiviestintä ja journalismin etiikka koetuksella. Tampere: Tampere University Press.

Raittila, Pentti (2002): Etnisyys ja rasismi journalismissa. Helsinki: Suomen journalistiliitto.

Raittila, Pentti (2004): Venäläiset ja virolaiset suomalaisten toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä. Tampere: Tampere University Press.

Rasmus, Ari (2006): Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa. Tampere: Tampere University Press.

Reunanen, Esa (2003): Budjettijournalismi julkisena keskusteluna. Tekstianalyttisiä näkökulmia suomalaiseen ja ruotsalaiseen budjettikirjoitteluun. Tampere: Tampere University Press.

Riffe, Daniel (2005): Analyzing media messages. Using quantitative content analysis in research. Mahwah: Lawrence Erlbaum.

- Rinne, Jarmo (1999): Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa. Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.) Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta. Tampereen yliopisto: Poliitiikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11/1999. 145–165.
- Rinne, Jarmo ja Häyhtiö, Tapio: Kansalaislähtöinen politiikka haaste vanhalle. Helsingin Sanomat 29.3.2005. Mieli (A5).
- Rochon, Thomas R. (1998): Culture moves. Ideas, activism, and changing values. Princeton: Princeton University Press.
- Rättilä, Tiina (1999): Kaksi näkökulmaa poliittiseen osallistumiseen: performatiivinen politiikka rationaalisen tyylin haastajana. Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.) Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta. Tampereen yliopisto: Poliitiikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11/1999. 48–64.
- Saari, Kari (2001): "Poliisi pamputtaa, aate elää ja toimittajat raportoivat" - tapaustutkimus vuoden 1998 Mustavihreistä päivistä. Kuopion yliopiston sosiaalitieteiden laitos, pro gradu -tutkielma.
- Sihvonen, Tanja (2006): Representaatio/simulaatio. Teoksessa Mediaa käsittämässä. Tampere: Vastapaino. 129–152.
- Siisiäinen, Martti (1998): Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino. 219–243.
- STT: Mielenosoituksia viime vuonna Helsingissä ennätysmäärä. Helsingin Sanomat 14.10.2006. Kaupunki (A15).
- Suhonen, Pertti (1994): Mediat, me ja ympäristö. Helsinki: Hanki ja jää.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2003): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.–2. painos. Helsinki: Tammi.
- Uimonen, Risto ja Ikävalko, Elisa (1996): Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan? Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Valtonen, Sanna (1998): Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola, Anu, Moring, Inka ja Väliaverronen, Esa Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 93–121.
- Vehkalahti, Pertti (2002): Töihin vaikka omaksi tappioksi. Aamulehden ”Työttömän sivun” julkisuus kriittisen diskurssianalyysin kohteena. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, lisensiaatintutkimus.
- Veivo, Harri ja Huttunen, Tomi (1999): Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin. Helsinki: Edita.

Väliverronen, Esa (1996): Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Tampere: Vastapaino.

Väliverronen, Esa (1998): Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola, Anu, Moring, Inka ja Väliverronen, Esa Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 13–39.

Väyrynen, Raimo (2001): Globalisaatiokritiikki ja kansalaisliikkeet. Helsinki: Gaudeamus.

Verkkolähteet

Arhinmäki, Paavo (2006): Paskaduunia ja vappuaktivismia. Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Salasuo, Mikko (toim.) Prekaariruoska? Portfoliosukupolvi, perustulo ja kansalaistointi. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto. 81–83.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariruoska.pdf>. Viitattu 10.5.2008.

Elinkeinoelämän Valtuuskunnan vuoden 2007 kansallinen arvo- ja asennetutkimus. Viitattu 9.12.2007.
http://www.eva.fi/files/1783_satavuotias_kuntotestissa.pdf

Ervamaa, Suvi (2006): Smash ASEM -mielenosoituksen uutisointi Helsingin Sanomissa. Teoksessa Salasuo, Mikko (toim.) Smash Asem. Kansalaistarkkailu metodina ja pohdinnan pontimena. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto. 53–64.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/smashasem.pdf>. Viitattu 15.2.2008.

Hoikkala, Tommi ja Salasuo, Mikko (toim.) (2006): Prekaariruoska? Portfoliosukupolvi, perustulo ja kansalaistointi. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariruoska.pdf>. Viitattu 5.5.2008.

Levikintarkastuksen verkkosivut: lehtien levikkimäärät 2007. Viitattu 30.4.2008.
<http://www.levikintarkastus.fi/uutisia/Levikkitiedote0408.pdf>

Opetushallituksen oppimateriaalit. Viitattu 10.10.2006.
<http://www.edu.fi/oppimateriaalit/tilastomatikka/sanasto.html>.

Patentti ja Rekisterihallituksen sähköinen vuosikertomus. Viitattu 3.6.2007.
<http://www.prh.fi/stc/attachments/vuosikertomus2005.pdf>.

Saari, Kari (2006): Oliko Smash ASEM -mielenosoitus esimerkki uudeltaisesta poliisitoiminnasta ja mielenosoitusten polisisoinnista Suomessa? Teoksessa Salasuo, Mikko (toim.) Smash Asem. Kansalaistarkkailu metodina ja pohdinnan pontimena. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto. 14–17.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/smashasem.pdf>. Viitattu 15.10.2007.

Smash Asem -mielenosoituksen infisivut. Viitattu 10.1.2007.
<http://asem.anarkismi.net/>

Tilastokeskuksen sivut: äänestäminen. Viitattu 27.12.2007.
<http://www.stat.fi/til/asan.html?%C4>

TNS Gallup: verkkojulkaisujen kävijämäärät. Viitattu 12.1.2008.
<http://www.gallupweb.com/tnsmatrix/>

Ylä-Anttila, Tuomas (2006a): Mielenosoitukset, väkivalta ja julkisuus. Teoksessa Hoikka-la, Tommi ja Salasuo, Mikko (toim.) Prekaariruoska? Portfoliosukupolvi, perustulo ja kansalaistoiminta. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto. 76–80.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariruoska.pdf>. Viitattu 5.5.2008.

Ylä-Anttila, Tuomas (2006b): Smash ASEM mediaspektaakkelinä. Teoksessa Salasuo, Mikko (toim.) Smash Asem. Kansalaistarkkailu metodina ja pohdinnan pontimena. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto. 44–46.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/smashasem.pdf>. Viitattu 15.4.2008.

Muut lähteet

Ylikomisario Mika Pöyryltä 10.10.2006 sähköpostitse saatu lista Helsingin keskustan poliisipiirille ilmoitetuista mielenosoituksista vuoden 2006 alusta saman vuoden kesäkuuhun.

LIITTEET

Liite I: Luokitusrunko:

1. Lehti

1. Helsingin Sanomat
2. Aamulehti
3. Ilta-Sanomat
4. Iltalehti

2. Jutun osasto

1. Kotimaa
2. Kaupunki
3. Talous
4. Ulkomaat
5. Pääkirjoitussivu
6. Uutisetusivu / iltapäivälehden kansisivu
7. Kulttuuri
8. Muu

3. Jutun alkuperä

1. Lehden oma toimittaja(t)
2. STT
3. Ulkomaiset tietotoimistot (Reuters, AP, TT jne.)
4. Lehden ulkopuolinen kirjoittaja
5. Muut / ei tiedossa

4. Jutun aiheet

1. Mielenosoittajien ajama asia
 1. Ensisijainen aihe
 2. Toissijainen aihe
 3. Maininta
 4. Ei mainintaa lainkaan
2. Mielenosoitustapahtuman kulun kuvaaminen
Sama luokitus kuin yllä.
3. Etukäteiskerronta tulevasta mielenosoituksesta
Sama luokitus kuin yllä.
4. Mielenosoitustapahtumaan suoraan tai välillisesti liittyvät laittomuudet
Sama luokitus kuin yllä.
5. Mielenosoittaja henkilönä tai mielenosoittajaryhmä liikkeenä
Sama luokitus kuin yllä.
6. Viranomaisten sanalliset reaktiot mielenosoitukseen
Sama luokitus kuin yllä.
7. Päättäjien tai muiden mielenosoitusten kohteiden sanalliset reaktiot
Sama luokitus kuin yllä.
8. Sivullisten sanalliset reaktiot
Sama luokitus kuin yllä.
9. Mielenosoittajien sanalliset reaktiot mielenosoitukseen
Sama luokitus kuin yllä.

10. Mielenosoittajien / mellakoitsijoiden pidättäminen
Sama luokitus kuin yllä.
11. Mielenosoitustapahtuman ulkopuoliset laittomuudet
Sama luokitus kuin yllä.
12. Oikeuslaitoksen päätökset
Sama luokitus kuin yllä.
13. Toimittajan reaktiot mielenosoitukseen
Sama luokitus kuin yllä.
14. Muut
Sama luokitus kuin yllä.

5. Jutun ensisijainen toimija

1. Mielenosoittaja / mielenosoittajat ryhmänä
 1. Ensisijainen aihe
 2. Toissijainen aihe
 3. Maininta
 4. Ei mainintaa lainkaan
2. (Poliisi)viranomaiset
Sama luokitus kuin yllä.
3. Mielenosoituksen kohde
Sama luokitus kuin yllä.
4. Sivulliset
Sama luokitus kuin yllä.
5. Toimittaja
Sama luokitus kuin yllä.
6. Poliittiset päättäjät (silloin, kun eivät ole mielenosoituksen kohteena)
Sama luokitus kuin yllä.
7. Tutkijat ja muut asiantuntijat
Sama luokitus kuin yllä.
8. Mellakoitsija(t) (silloin, kun eroteltu jutussa mielenosoittajista erilliseksi ryhmäksi)
Sama luokitus kuin yllä.
9. Asianajaja / syyttäjä
Sama luokitus kuin yllä.
10. Muu

6. Jutun kuvitus

1. Kuvitettu juttu
2. Kuvittamaton juttu

7. Juttutyyppi

1. Uutisjuttu
2. Pääkirjoitus
3. Kolumni, pakina
4. Henkilöjutut
5. Taustajutut, tietokulmat
6. Uutisetusivun vinkki / kansisivun juttu
7. Reportaasi
8. Kommentti
9. Muu

8. Jutussa kerrotun mielenosoituksen aihe

1. Ympäristönsuojelu
2. Eläinten oikeudet
3. Ihmisoikeudet, vähemmistöasiat
4. Poliittinen vappumarssi
5. Kansainvälinen politiikka (esim. Nato, EU, globalisaatio)
6. Tiettyä henkilöä/yritystä/tapahtumaa vastaan tai sen puolesta osoitetut mielenilmaukset
7. Työttömyyden, pätkättöiden, yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vastustaminen
8. Sodanvastaisuus
9. Talonvaltauksset, kadunvaltauksset
10. Terveystenhoito ja vanhusten hoito
11. Muut
12. Ei ole tuotu jutussa esille

9. Kun jutussa puhujana on mielenosoittaja, mitä hänen puheensa käsittelee?

1. Aihetta, jonka vuoksi mielenosoitus on järjestetty tai järjestetään
 1. Ensisijainen aihe
 2. Toissijainen aihe
 3. Maininta
 4. Ei mainintaa lainkaan
2. Mielenosoituksen kulkua, sen järjestämistä ja/tai omaa roolia mielenosoituksessa
Sama luokitus kuin yllä.
3. Median uutisointia mielenosoitustapahtumasta
Sama luokitus kuin yllä.
4. Viranomaisten toimintaa mielenosoituksessa
Sama luokitus kuin yllä.
5. Yhteiskuntaa laajemmin
Sama luokitus kuin yllä.
6. Muuta

Liite II: Taustamuuttajat:

Juttujen määrät Helsingin Sanomissa, Aamulehdessä, Ilta-Sanomissa ja Iltalehdessä, juttujen alkuperä sekä juttujen jakautuminen osastoittain ja juttutyypeittäin prosentti- ja kappalemäärien mukaan. Prosentit pyöristetty lähimpään täyteen prosenttilukuun.

A. Mielenosoitusjuttujen määrät tutkimuksessa mukana olevissa lehdissä (1.1.–31.12.2006):

	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Helsingin Sanomat	177	41
Aamulehti	92	21
Ilta-Sanomat	101	23
Iltalehti	65	15
	= 435	= 100 %

B. Mielenosoitusjuttujen tekijä tutkimuksessa mukana olevissa lehdissä 1.1.–31.12.2006. Iltalehden jutut puuttuvat, koska niistä ei käy suoraan ilmi, onko kyseessä STT:n tekemä teksti vai lehden oman toimituksen:

	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Oma toimittaja	316	85
STT	36	10
Ulkomaiset tietotoimistot	3	1
Lehden ulkopuolinen kirjoittaja	9	2
Muu / ei tiedossa	6	2
	= 370	= 100 %

C. Mielenosoitusjutun osasto tutkimuksessa mukana olevissa lehdissä (1.1.–31.12.2006):

	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Kotimaa	241	55

	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Kaupunki	58	13
Talous	8	2
Ulkomaat	27	6
Pääkirjoitussivu	24	6
Uutisetusivu	30	7
Kulttuuri	15	3
Muu	32	7
	= 435	= 99 %

D. Mielenosoitusjuttujen juttutyypit tutkimuksessa mukana olevissa lehdissä (1.1.–31.12.2006):

	Kappalemäärä	Prosenttimäärä (pyöristetty lähimpään täyteen prosenttiin)
Uutisjuttu	264	61
Pääkirjoitus	12	3
Kolumni/pakina	30	7
Henkilöjuttu	11	3
Taustajutut/tietokulmat	33	8
Uutisetusivun vinkki	31	7
Reportaasi	21	5
Kommentti	7	2
Muu	26	6
	= 435	= 102 %